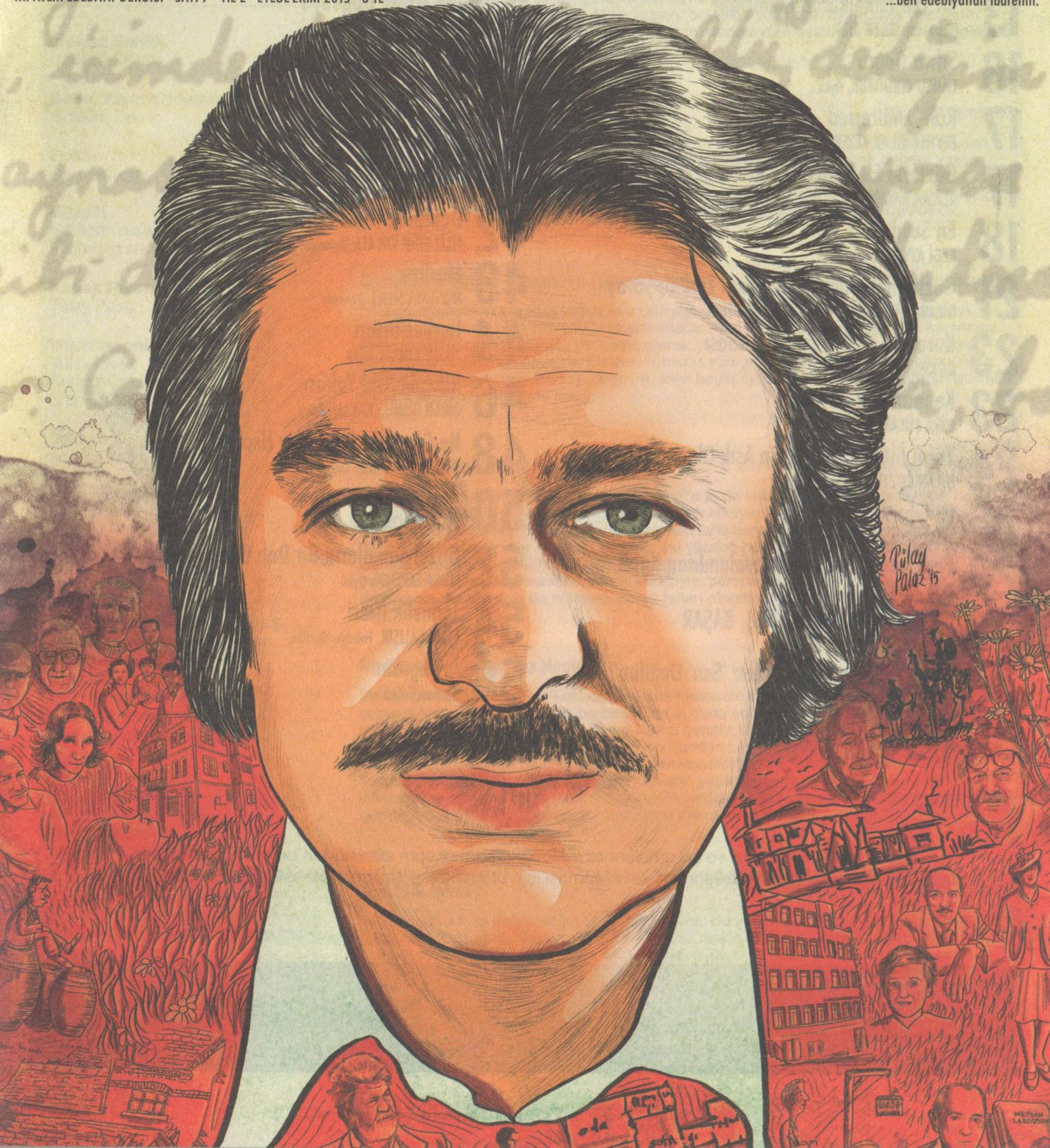

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 7 · YIL 2 · EYLÜL-EKİM 2015 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

2	OĞUZ ATAY SELNUR GÜNEŞ	34	Dea'ya Mektup 2 NUR NEŞE ŞAHİN, Deneme
11	OĞUZ ATAY TEHLİKELİ OYUNLAR	36	Siyah ve Maneviyat: Mark Rothko EFKAN OĞUZ, Sanat
13	Bir Ece Temelkuran Röportajı! Röportaj: DİLEK ATLI	38	Tek Kişilik Tragedya MEHMET AYTEMİZ, Öykü
16	Sıfırı Doğru CANSU CİNDORUK, Öykü	39	Kadın ve Adam FEYZA ALTUN MERİÇ, Öykü
17	Rûh-i Mücerred ZEYNEP ZİLÂN KEZER, Şiir	41	Gölgesiz Adımlar SEYDANUR KANTOĞLU, Şiir
17	Gözlerin Ele Veriyor Seni ALİCAN BAYAR, Şiir	41	Kent CANSU EKREN, Şiir
18	En Sevdigim EZGİ AYVALI, Öykü	42	Dublin'in Fakir Prensi Oscar Wilde FİLİZ EĞİN KOLATA, Deneme
21	Gözlerinde Güneş Tutulması: Türkân Şoray DİLARA ULU, Sinema	43	Marilyn MUSTAFA SİLİCİ, Deneme
23	Kurabiye ile Mercimek Çorbası GÖKHAN COŞKUN, Anlatı	44	Herkes Dışarı YUSUF ÇOPUR, Öykü
23	Kendime Ait Bir Oda ESRA PULAK, Aforizmalar	46	Rüyanın Öte Yakası DİREN GÜMÜŞ KARALI, Kitap
24	Yarın İntihar Ettim, Dün Aşık Olacağım DİLÂN BOZYEL, Deneme	48	Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz GÖZDE KILIÇ, Sevgi Soysal
25	Ex Libris SEDA ELYILDİRİM, Kitap	50	Avarelik Üzerine FATİH YALÇIN, Öykü
26	Pencerenin Perdesini Havalandıran Kâmurân ERAY YASİN İŞIK, Öykü	52	Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak 'Ders Almak' MUSA EFFENDİ, Öykü
28	ERBAŞ, ERGÜLEN, TOPTAŞ, BAŞAR SÖZLER	54	Temizlik İşleri CENK ÇALIŞIR, Polisiye/Gerilim
30	Ben Neden Ben'im de, Ben 'Sen' Değilim? OYA ÇINAR, Röportaj	56	Instagram Sizden Gelenler
33	Yollu Yazı SELCAN AYDIN, Deneme	57	Son Şeyler İçerik Adına

Yazlarınızı, çizimlerinizi ve çalışmalarınızı editor@kafkaokur.com adresinden bize ulaştıabilirsiniz.
Blogda yazlarınızın ve çalışmalarınızın yayınlanması için blog@kafkaokur.com adresinden bize ulaşabilirsiniz.

Dağıdın! Kukla oynatmıyoruz burada. Açı çekiyoruz!

- OĞUZ ATAY -

KELİMELERİYLE ÖLÜMÜ VE
SONSUZU KUCAKLAYAN

YAZAR: OĞUZ ATAY

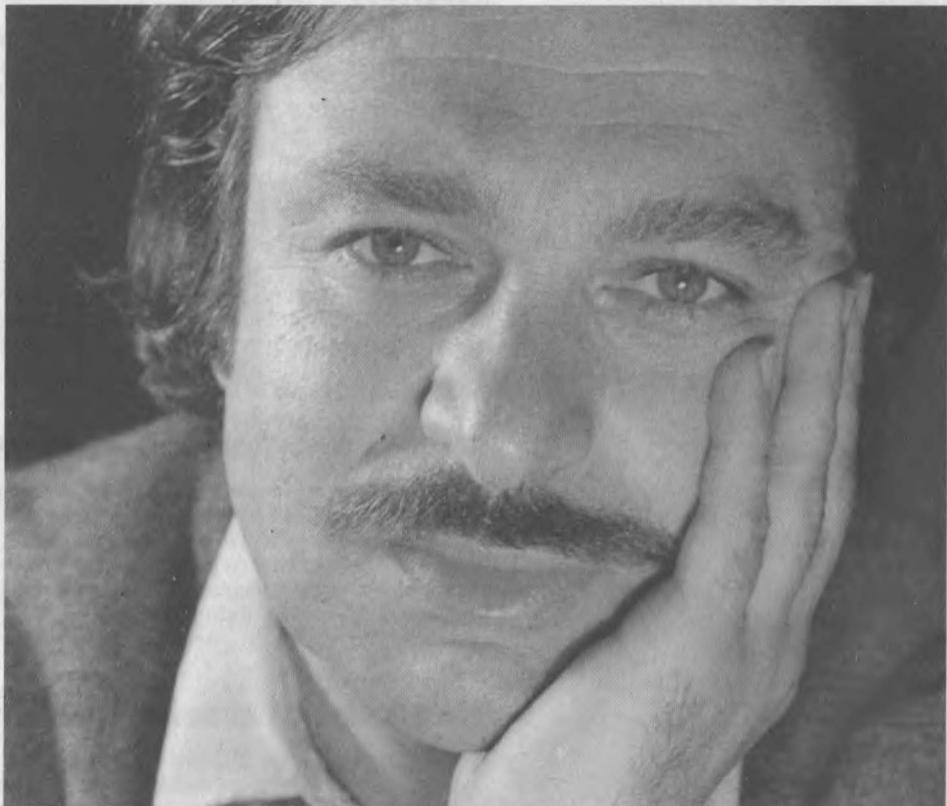
Yazar: Selnur Güneş

*"Bana kitap kurdu, boş hayaller
kumkuması, hayatını cılız gölgesi gibi cılız
sifatlar yakıştırılabilir. Şövalye romanları
okuya okuya kendini şövalye sanan Don
Kişot'a benzetebilirsiniz beni. Yalnız
onunla bir fark var aramda: Ben kendimi
Don Kişot sanıyorum."*

Kendini Don Kişot sanan bir adamın yaşam öyküsüyle geldim, işte karşınızdayım! Kırık hayatların şövalyesi, kurmaca bir ütopyanın kralı olsa da kendisine yaşamı boyunca bu boş ve koca dünyada bir 'mana'lık yer açılamamış bir adamın kara mizah tadında öyküsü ile geldim. Açı bir güldürü diye de tanımlanabilir pek tabii. Bir bakıma boynu büük bir öykü... Yarım kalmışlıklardan bahsedeceğim, küçük hesaplardan. Oyunlardan ve oyunbozanlardan biraz da... Yüce bir arzu ile başladığım bu 'Geleceği Elinden Alınan Adam'ın yaşamını tanıyabilme içinde ilerlerken, tehlikeli bir oyunun içinde buldum kendimi. Gördüm ki ondan ya nefret ettiler ya da benim gibi paylaşamayacak kadar çok sevdiler. Bu sevgi, farklı bir boyuttaydı. Bir yazara hayran olmanın ötesinde, onu, yaşadığı dönemde anlaşılıklı kılmak adına bir şey yapamamış olmanın ezikliği ile sevdiler ölümünden çok sonra okuyanlar bile. Ortanca bir ilgiye onun da katlanabilmesi imkânsızdı zaten:

"Beni ya şimartin ya da kapı dışarı edin! Yarı içtenlikle dayanmam zor benim."

Yaşamı boyunca tek gayesi anlaşılıbmek olmuş bir adamı anlatmaya çalışmaktan şeref duyarım. Çünkü bunu ona bir borç biliyim. Onu anlaşılırabilir kılmak

adına yazılmış onlarca makale, biyografik eser varsa da bir Oğuz Atay okuru bilir ki onu anlayabilmek için, tüm bu ruhsal sancılardan geçmiş, incelikli düşüncelerde kaybolmuş, küçük ayrıntılarda saatlerce boğulmuş olmak gereklidir. Aksi halde onun hakkında yazılmış her şey, bir anda anlamını yitiriverir. Çünkü yine bilirlər ki onun yaşamına tanık olmak, eserlerini dikkatle okuyabilmekten geçer. Yaşamıyla ilgili bir dedektif misali iz sürmektense eserlerinde bir yolculuğa çıkırsa görülecektir ki her satır arasından, gerçek yaşam öyküsü ile Atay bize göz kirpar. Bu yolculuğa çıkarken okuru da uyarmak isterim: Tehlikeli bir oyundur bu yolculuk! Nerede gülmeyip, nerede hüzünleneceğimizi şaşıracağız. Çünkü tüm duyguları aynı anda yaşayacağız.

Keşkeyaşarkenanlasayıdgiller, iftiharla sunar!

Çocukluktan Mühendisliğe

Cumhuriyetin ilk aydınlarından, Kastamonulu, geleneklerine bağlı, hukukçu bir babası: Mehmet Cemil Bey. İstanbullu, Batılı giyim tarzı ile Kastamonu'da giyim devrimine kolaylık sağlayan örnek bir kadın, öğretmen bir anne: Muazzez Zeki. Bu uç kültürlerle yetişmiş iki insanın birelilikinden doğan bir çocuk düşleyin, 1934'ün İnebolu'sunda. Bir sonbahar çocuğudur o da. Serin bir ekim gününde tanışır dünya ile. Uzun kirpikli, gür saçlı, 'çağla gözlü', etine dolgun bir çocuk... Muazzez Hanım, bir anne olmanın yanında, ilk öğretmeniydi onun. Daha okula başlamadan öğrendi okumayı böylece. Küçük yaşta geçirdiği, zatürre olduğu tahmin edilen hastalık, onu çekingen ve içine kapanık bir çocuk yaptı. Bu kimliği belirlenemeyen hastalık, onun tüm çocukluğunu üzerine titreyen annesinin gölgesinde ve ürkükçe yaşaya-

rak geçirmesine sebep oldu. Hayatı boyunca seveceği atletizm, dünya üzerinde kırılmış rekorları ezberlemekten ibaret kılacaktı bu yüzden. Belki mecburiyetten, girişken ve oyunbaz olduğu da söylenemezdi. Oyunlar, elbet oynardi. Ama tek başına... Sadece onun anlayabildiği, tek kişilik oyunları bunlar. Çoklu oyunlarda oynasa bile, mesela bir saklamaç oyununda, hızlı koşamayan bedeni ebe olmaya mahkûmdu. Yaşıtları ile aynı eğilimleri gösteremediği için az gelişmiş bedeni ona, daha tek başına, daha sakin büyümeyi öğretti. Çocukluk yıllarının esintileri, 'Tutunamayanlar'da Selim'in çocukluğuyla yüzümüze bir tokat gibi çarptı. Hepiniz oradaydınız, okudunuz. Selim Işık, bir nevi Oğuz'un 'Tutunamayanlar'daki Turgut Özben'i gibi 'özben'ine tutulmuş bir ışkıtı:

"Allahım, onu neden yalnız bıraktın? (...) Neden korkuyu göğsünden söküp almadın? (...) Meyveleri gösterdin de ağaç çıkarma becerikliliğini esirgedin? (...) Neden, onu canı kadar seven annesinin bile Selim'i 'Benim korkak oğlum!' diye okşamasına göz yumdu? (...) Biliyorum, İsa daha büyük acılar çekti, diyeceksin. Bu kadar ayrıntılara giremezdi, diyeceksin. Asıl, ayrıntılara gireilmeliyi bence. Her şeyi yaşamalıydı." Tutunamayanlar

Cemil Bey'in milletvekili olması ile Atay ailesi Ankara'ya taşındı. Oğuz Atay'ın gözünde bir yığın betondu Ankara. "Gırme, yutanım seni!" diyen beton duvarlar... Annesini herkesten çok severdi. Bu yüzden kız kardeşi Okşan'a 'Bohça' derdi. Okulu da hiç sevmeydi. Zaten okumayı da bilirdi. Öğretmene ne gerek vardi? Annesivardı ya! Devrim İlkokuluna ikinci sınıfından başladı. Okul onun için 'kirden kararmış, dayanan dirseklerle cıalanmış eski sıralar', 'duvarlarda, her yeni müdüren zevksızlığını gösteren renkli badanalar...' ve tüm bunları haklı çikaran 'bu fakir millet bu kaderini verebiliyor' cümlesiinden ibaretti. Orada boğuldıkça daha da yabançılıştı, kitapların dünyasından kendine binbir rol aldı. Bu dönemlerde oluşan yabancılaşma duygusu, okuduğu eserler ve hayatı karşı sergilediği tutum ile daha da önlenebilir bir hal alacaktı. Sürekli, çocuk kitapları ve gazeteler okur, radyodan öyküler dinlerdi. İnsanlardan kaçış, onu bu

öykülerin dünyasında daha korunaklı kııldı. 'Bu çocuk büyük adam olacak'larla geçti çocukluğu. Bu cümlenin ağırlığı altında ezildi ruhu: "Belki Türkiye savaşa girerse, Selim'in büyük adam olma meselesi unutulur ve Selim de bu kadar insana karşı mahcup olmazdı." '-di' diyorum, evet! Çünkü her kitabında gözlerimle ve ruhumla şahit oldum yaşantısına. Kaybolan parası için gittiği polisler tarafından alaya alındığında, onu "Seni burjuva!" diye rencide ettiğlerinde; dışlandığında, kaçtığından, hepsinde ama hepsinde, tam da yanı başındaydım.

Ortaokulda, Klasik Batı Müziği ve edebiyata iyice merak saldı, Oscar Wilde'den

hissettirdiler ona. Ne yaptıysa onların yaşantisına giremedi.

"Kimsenin yaşantisını beğenmedim: kendime uygun bir yaştan da bulamadım." dedi ve yine kitaplarına gömüldü.

"Garip bir hayvana bakmış gibi süzüyordular beni. Çalışkan olmak, sanki insan olmaya engelmiş gibi..."

Liseye başlayan Oğuz, kuzeni Firuzan sayesinde Batı edebiyatının iyice derinliklerine süzülmeye başladı. Jean Jacques Rousseau, üzerinde en çok tartışıkları yazdı. Gerçek bir kitap kurduyu! Onu, ruhani dünyamda nasıl tek kadim dostum bildiysem, o da Dostoyevski'yi öyle okudu, başına bastı, aldı başucuna koydu.

Sonra resme olan tutkusunu çıktı gün yüzüne. Turgut Zaim ve Eşref Üren'di öğretmenleri. Ressamlıkta tam bir profesyonelde onlar. -Sevin'le tanışana kadar. Ah Sevin... Her neyse, dağılmayalım- Eşref Üren, Oğuz ile haber yolladı babasına: Bu çocuk yetenekli, güzel sanatlar akademisine yönlendirilmeli! Ama Cemil Bey'e göre, sanatkâr bu ülkede aç kalındı, bir baltaya sap olamazdı, oradan oraya savrulurdu, tutunamazdı. Eşref Üren de "Babana söyle, sana köşe başında, işlek bir yerde bir dükkan açsın o zaman." dedi. Haklıydı. O da haklıydı. Herkes haklıydı. Ressam olmaya çoktan karar vermişken hayal kırıklığına uğrayan Oğuz haklı değildi bir tek. Büyük bir savaşım da vermedi bu konuda. Karakalem çalışmaları ve yillığa çizdiği karikatürler kaldı geriye onun ressamlığından.

"Üç çeşit meslek varmış: mühendislik, doktorluk, bir de hukukculuk. Ben ressam olmak istiyordum. Babam, böyle bir meslek olmadığını söyledi." Tutunamayanlar

Lisedeyken, Shakespeare ile tanıtı. Hırçın Kız'ı sahneye taşıdı. Bu onun belki de tek güzel lise anısıydı. Kemerine sıkıştırıldığı bir not defteri ile okula giden ve her şeyi hafızasına kaydeden Oğuz, 1951'de, o zamanki adıyla TED Yenişehir Lisesini birincilikle bitirdi. Ama insanların ondan hala büyük ve güzel şeyle bekliyordu. İstanbul Teknik Üniversitesinin sınavına gir-

"İnsanlardaki zavallılığı önce çocukların seziyor galiba. Delileri de önce onlar kovalar."

Tehlikeli Oyunlar

Edmond Rostand'a gezinip durdu. Bu çocukların büyükadam olacaklarını sizin olsun der gibi; bana ruhunuzdan verin, der gibi; vermeyecekseniz de gidin, der gibi kendi dünyasında bir mana aradı durdu. Bir yanda, yaşama karışmaya çalışan bir Oğuz da vardı. Onlara göre, Oğuz, yalnızlığı kendi seçmişti. Ama aslında o, buna mecbur bırakıldığı için kendi dünyasında yaşamayı öğrenmişti. "Derimin altındaki karışıklığı bilmenden yargılıyorsunuz beni!" dedi. "Cânım insanlar" a gayet içten bir yakınlık hissederdi. Oysa insanların çok da umurunda değildi. Ne çalışkan bir öğrenci olması ne de olağanın üstünde bir dürüstlüğe sahip olması sevilmesi için yeterliydi. Dışlanılmışlığı her hücrende

"Sevmek zor geliyor. Alışmamışım yoruluyorum. Her an sevdiğim düşünemiyorum. Bazen atlıyorum. Boşluklar oluyor. Bunları boş sözlerle doldurmaya çalışıyorum. Oysa ben her an sana bakmak, bir sözünü kaçırılmamak; bir kırıdanışını, yüzünün her an değişen bütün gölgelerini izlemek, her an yeni sözler bulup söylemek istiyorum. Her mevsimde, her gittiğimiz yerde, insanlarla ve insanlarsız, aşkın değişen yansımalarını görmek istiyorum. Bütün bunlar beni yoruluyor. Sen orada duruyorsun ve beni seyrediyorsun sadece. Senin için sevmek, su içmek gibi rahat bir eylem. Ben her an uyanık olmalıyım." Tutunamayanlar

di. Ya mimarlık ya mühendislik, dediler. O da İnşaat Mühendisliğini kazandı ve ailecek İstanbul'a taşındılar.

Yaşamının hiçbir döneminde sevmedi mühendisliği. Bilime ilgisi hep vardı ama meslek olarak kendine çıktıığı, bu değildi. Dersleri sık sık aksatırdı, mühendisliğin incelikleri anlatılırken o sinemadaydı, o Suna Kan konserindeydi. Derse gittiğindeyse arka sıralarda ve ilgisizdi. Ya resim yapıyordu ya da arkadaşlarıyla kelime oyunları oynuyordu. Okulu uzattı, bir dönem geç bitirdi. "Bütün ümidi(m), Dostoyevski gibi, mühendis olduktan sonra istifa etmek(ti)." Ona göre her şeyin sorumlusu Cemil Bey'di. Duvara 'divar' derdi. Oğuz'u da hiç anlamazdı. Oğuz Atay'ın bu yılları, babası ile fikir ayrılıkları ve kırgınlıklarla geçti. Düşündü, babasının bile anlamadığı bir adamı, kim anlayabilirdi?

"Baba ben artık bu evde yaşamak istemiyorum, yillardır ruhumuzu öldürdün bu evde (...) beni ve annemi bu çırkin eşyanın içine hapsettin (...) bende bütün duygular senin bu inatçı duygusuzluğuna karşı gelişti (...) bu ağır havalı evin içini güzel bir müzik sesiyle, bir kitapla süslememe izin vermedin. Yaptığım resimler için ağızından 'Çaktığın civilere dikkat et, duvarları berbat ediyorsun.' sözünden

başka bir söz çıktı mı?" dedirtti Selim'e öfke ile.

Oysa çok sonra, babasının ölümünden iki yıl sonra kaleme aldığı 'Babama Mektup' metninde, babasını anlar gibi idi. "Ah be baba!" der gibi... Sitemkârdi belki ama bu asla bir öfke değildi.

Bir mühendislik şirketinde işe başladı. Çevresi genişledikçe, bir özelliği daha çıktı ortaya. Oğuz Atay, bilinçli veya bilinçsiz, her insanla teke tek arkadaşlık içindeydi. Hepsi ile özel konuşurdu. Oyuncu, akademisyen ve daha başka birçok alandan insanla arkadaşlık kurar ve bu arkadaşlıkların da diğer arkadaşının haberi olmazdı. Onlara katılmaya çalışan insanlardan da pek hazzetmezdi. Herkesin bir yeri vardı. Herkes sırasını beklemeliydi.

Kendinden çok farklı insanlarla arkadaşlık kurması, aslında, hep içine işlemiş olan yabancılama duygusundan kurtulmak içindi. Çocukluğunda ezberlediği tekerlemeler, hayatı boyunca, onun yaşama karşısındaki en büyük bağlaçları oldu. Mizah, onun yaşam tutamagi haline geldi zaman içinde. İki farklı Oğuz var gibi idi: Yaşamın içindeyken güleç, şakacı, mizah

yeteneği yüksek; kendi başınayken ise bir hayalci.

İdeolojik Fırtınalar...

"Sen ne anlarsın komünizmden, çocuk!"

Turhan Türkeli sayesinde sol ideoloji ile tanışmıştı. Hegel, Marx okumaya başladı. Lenin'de kayboldu. O dönemler, toplumcu gerçekçi sanat anlayışını benimsemiştir. Siyasi sohbetlere dalar, kendinden geçerdi. İçlerine girip aynı kavgayı vermek istediği insanlarsa onu ciddiye almak şöyle dursun, onunla bir de alay ettiler. "Burjuva çocuğu" dediler, "anاسının kuzu-su" ettiler, oradan oraya vurdular... Canina okudular! Nereden düşmüştü hayatı karışmak gibi bir hataya? Ezilen insanların kavgasını veren bu insanların birbirlerini ezerek üstünlük savaşı vermelerine bir anlam veremedi. Gülse miydi yoksa alaşsa mıydı? Alaycı komünistler, ciddi komünistler, entelektüel komünistler... Komünistler çeşit çeşitti.

1957 yılında, askere çağrırdılar onu. Atay, Ankara yollarını aştırdı yine. İyi ve güzel insanlar da olmaliydi bir yererde. Kökleri Mavi'ye dayanan, Turgut Uyar, Orhan Duru, Cemal Süreya, Fethi Naci gibi isimleri de çatısı altında toplayan Pazar Postası'nın içine düşüverdi. Ideolojileri de satınla şekillenen bu toplulukta kendini bulmuş gibi idi. Yine de hepsinin sonu hayal kırıklığıydı. Buna da sonra deginecektik! Nerede kalmıştık? Hahl.. Hatta, titizlikle çalışıp ideolojisini bireye indirgeyerek, bireyin ruhsal düzlemden iyileştirilmesine yönelik olarak 'Ne Yapmalı?' yazdı. Yetmedi, yazılı çoğalttı, elden dağıttı. O yazılı alan ellerden bir tanesi bile bugüne taşıyamadı 'Ne Yapmalı?'yı! Yalnızca, Tutunamayanlar'da 'Ne Yapmalı?' başlığı altında yazdığı metin kesitinde, bu metinden izler vardı.

Pazar Postası'nda Bir Görünmez Kahraman

İstanbul'a döndüğünde Denizcilik Bankası'nda kontrol mühendisi olarak işe girdi. Üsküdar İskelesi Projesi'ni yürütürken, genç mühendis Atay, heyecanlıydı. Yet-

medi, şimdiki adıyla Yıldız Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi oldu.

Pazar Postası, İstanbul'a taşındı; ardından derginin ilk sayısı geldi. Oğuz, derginin gizli kahramanydı. Yaşam içinde sürekli bir tutamak arayan Atay'ın tutunduğu tek şeydi Pazar Postası. Kendi imzayıyla içinde yer alan sadece üç yazı varsa da derginin tüm eksikliklerini tamamlayıyordu. Dergideki birçok imzasız içerik, onundu. Ama hiçbirini de 'benim' diye sahiplenmedi. Önemli olan, altında yazan isim değil üstünde yazan bilgiydi. Sıkı sıkıya sarıldı dergiye. Ne oldu sonra? Altımış darbesine karşı daha fazla ayakta duramadı Pazar Postası. Daha altı aylıkken, Oğuz'un kollarında can verdi.

Oğuz Atay yılmadı, başka bir dergi hayaline kapıldı: "OLAYLAR". Turhan Türkeli, Cevat Çapan, Halit Refiğ, Uğur Ünel ve birkaç arkadaşıyla çalışmalara başlamıştı bile. Turhan'ın evleneceğini, artık bu işlerden uzaklaşacağını söyleyip ekipten ayrılmıştı, Oğuz'u çok sinirlendirdi. Onu sol ile tanıştıran adamı Türkeli, şimdilik bunca yıllık kavgalarından vazgeçiyordu. Gerek yaşanan gerginlikler gerekse maddi sıkıntılar, dergi projesinin hayatı geçirilmesine olanak vermedi. Bu kez de Olaylar, daha doğmadan, Atay'ın kollarında can verdi. Yalnız bırakıldığı düşüncesine kapıldı Atay. Ona düşünce dünyasını sorgulattılar ve Atay'ın ülke aydınlarına olan güveni ilk kez o zaman sarsıldı. "Adam olmaz bizden" dedi, ilk o gün.

"Kelimeler... Kelimeler, albayım, bazı anımlara gelmiyor."

Size bir dosttan bahsedeceğim: Ömürlük bir dost. Sıcak ve uzak bir ülkenin özlemi gibi içini kavuran dost ihtiyacı, onunla tanıştıktan sonra yerini ilman bir sevgiye bıraktı. O arkadaş, Oğuz'un ömrünün sonuna degen arasının hiç açılmayacağı, onu farklı bir şekilde anlayan, kendisinden on iki yaş büyük olan ve çoğu zaman da ona babalık yapan, öykü yazarı Vüs'at Bener'di. Onun yanına gelince, dış dünya tüm anlamını yitiriverirdi; insanların sesi kısılıverirdi, tüm karmaşalar ortadan kayboluyerirdi. Bener, meyhane Selim'e sormadan Selim'in sevdigi mezeleri söyleyen

Süleyman Kargı'ydı. "Ne karanlık ruhun var yahu Hikmet! Biraz pencereni aç da içeri temiz hava girsın." diyen Emekli Albay Hüsamettin Tambay'dı. Farklı hayatlara dağılsalar, apayı yerlerde yaşasalar, hatta uzun zaman aralıkları ile görüşmese bile, görüşüklerinde, hep dün yan yanaymış gibi bir alışılmışlığın içine düşerlerdi.

Beckett'in "Godot'yu Beklerken"ini tam da bu evde çevirmiştir, albayının yanı başında. Ne var ki şimdi bu çevirinin de nerede olduğu meşhuldür. Bener, sıradan yaşam kavgalarının içeri girmesine izin verilmemişti, kelimelerin anlamsız kaldığı bu dostlukta, Oğuz'u kendi içinde bir keşfe çıkarırıdı.

"Korkuyoruz. Düşünmekten ve sevmekten korkuyoruz. İnsan olmaktan korkuyoruz."

Tutunamayanlar

"Nedir bu 'kültür çorbası'? Duyuyor musun, Oğuz Atay! Çınar elli, kızdı mı kezzap gibi bakan, oysa iri çığla gözlü, kapıdan sızmaz, güzel adamım! O zamanlar, pek ayırdında değildin sanırım tutunmadığının." dedi Bener, Oğuz'un ölümünden yedi yıl sonra, güzel dostuna ithaf ettiği 'Buzul Çağın Virüsü' isimli romanında.

**"Canımlanm benim... İnsan
kardeşlerim!"**

Bir dönem arasının açıldığı Uğur Ünel'in evine gitti. Babalar ve Öğullar kitabı, onda kalmıştı. Hiç darginlik yaşanmamış gibi, aradan bir yıl geçmemiş gibi, kitabını al-

maya gider gibi gitti Uğur'un evine. Uğur'un eşi ressam Sevin Seydi, piyanist Özcan Veziroğlu ve Sinan Ersan'dan oluşan bir arkadaş grubu vardı artık. Bu grubla kendi aralarında 'klan' dediler, içeriye de kimseyi almadılar. 'Ulan!' Onlarda 'hayal gücü vardı!'. Grup içinde boşanmalar, birliktelikler gerçekleşse de Oğuz ölene degin sayıları hep beşti. Sabahlara kadar süren raki masası sohbetleri vardı; şiddetli kitap tartışmaları, Dostoyevski şakaları ile onu kızdırmaları vardı. Dışarıdan bakıldığından kavga mı ediyorlar, seviyorlar mı, hiçbir zaman anlaşılmazdı. Tam, ortam kızırdı, Oğuz, "Herkes birbirinin ölüsünü öpsün!" derdi ve hemen barışılırdı. Öyle ki kendi aralarında bir jargon bile oluşmuştu. 'Canımlam Benim', "Selim'ciğim Işık" neden çıktı sanıydınız?

*"Canımlanm benim. Seviyorum sizleri
insan kardeşlerim. Durup dururken
seviyorum işte. Sevip duruyorum.
Kollarımı açıp bütün insanlığı
kucaklıyorum. Papatyalar gibi sizi kopan
gögüsümde tutmak istiyorum."*

İlk Evlilik: Fikriye Fatma Gürbüz

Yaşamı boyunca, her kadında biraz annesini aradı. Zaten o yüzden, ilk Fikriye'yi sevdi. Tehlikeli Oyunlar'ın Sevgi'si, bazen Oyunlarla Yaşayanlar'ın Cemile'si, bazen de Tutunamayanlar'ın Nermin'iydi o. Kendinden birkaç yaş büyük, sade ve güçlü bir kadındı. Moda eğitimi almıştı. 1961'de evlendiler. Bir yıl sonra da Özge'leri oldu. Ev içinde yine şakacı, fıkralar anlatan bir eş ve baba profiline sahipti. O ara, Uğur'la BETONAR şirketini kurdu. Ve şirket battı! Onun ruhu sanatkârdı. Mühendislikle filan olacak iş değildi bu, yazması gerekti. Fikriye, 'Yaz.' dedi oysa. Kimseleme çaktırmadan bir deneme yazdı, Atay. Onu da bir tek Bener'e gösterdi.

Sonra annesini kaybetti kanserden. Sevdığı birçok kişiyi alacaktı kanser ondan. Kimdi bu kanser? Ne istemişti onu 'Benim korkak oğlum' diye seven annesinden?

Fikriye, şüphesiz, Oğuz'u çok severdi. Yalnız onun sevgi anlayışında başka şey-

lere pek yer yok gibiydi. Oğuz, okuduğu kitapları tartışmak isterdi; oysa Fikriye'nin kitabı okuyacak vakti yoktu. Klana da pek ayak uyduramamıştı. Onlar geldi mi hep başı ağırdı, bir köşeye kıvrılıp uyuyakalırdı. Oğuz, bu evlilikte, eşyanın ve dönemin içine sıkışmış gibi hissetmeye başladı kendini. Arada kalmışlığıyla kapattı kendini yine, kayboldu satır aralarında Hesse' den Kafka'ya.

"Sevgi'nin beklediği uzun boylu prensin işi oldukça zordu; ona bütün dünyanın nimetlerini, bütün insanlardan kaçarak vermek zorundaydı."

Arkadaşları ile evi arasında sıkışıp kaldı ve vicdanı ile sevgisizliği arasında sıkışıp kaldı ve onun dikiş dikerek evi geçindirmesini bilmezlikten geldi ve bu yüzden kendine kızıp durdu ve ne yapacağını şaşırıp kaldı ve kitaplar ile gerçek yaşam arasında sıkışıp kaldı ve canım insanlara sessiz bir direniş geçti. Bir gün yürülerken "Ben başkalaştım." dedi, ayrılmak istedğini söyleyiverdi. Fikriye merak içindeydi, neyi yanlış yapmıştı? Oysa kimselerin bir suçu yoktu, herkes sadece sevmiştir işte. "Sen bir şey yapmadın, ben değiştim." dedi. Soğukkanlılıkla kabullendi. Fikriye de bu durumu. İtten içe, Fikriye'nin isyan etmesini bekleyen bir Oğuz vardı oysa:

"Aman ya Rabbim! Hiç olmazsa 'Bunu bana yapamazsin, Coşkun!' diye bağır, 'Beni bırakıp nasıl gidersin?' filan diye ağa la. Nasıl, bir gardıyan gibi soğukkanlı olabiliyorsun?" Oyunlarla Yaşayanlar

Dünyanın bütün yükünü kitaplarına siğdiran adam, giderken de sadece kitaplarını aldı yanına.

Sevin

Size biraz da 'Günselim'den bahsetmek isterim. Böyle deyince olmadı tabii. Yani, Günseli ve Selim'den... Yani Hikmet ve Bilge'den... Yani Oğuz ve Sevin'den... Ah, Sevin...

"Seni tanımadan önce ağaçların çiçek açtığı ve yaprak döktüğü mevsimleri hep kaçındım derdi resim yapmayı sevdigim

halde denizin mavisini bilmezdim yapra ğının yeşilinin her mevsimde değiştiğine dikkat etmemiştim (...) seni tanıdıktan sonra gözleri yeni açılmış bir küçük hayvan gibi çevreyi şaşkınlıkla inceledi insanı ve insan olmayanı ayırmadan incelemeye başladım"

Uğur ile Sevin ayrılmışlardı. Altın çizmek isterim, boşanmalarının bu durumla hiçbir ilgisi yoktu. Sadece, benzer zamanlarda yalnız kalmış olmak, Oğuz ve Sevin'i birbirlerine yaklaştırdı. Sevin; heyecanlı, özgür ruhlu bir kadındı. Sevme gücüyle de yarılmazdı. Arkadaşlarının da tanımladığı gibi 'pirlanta hediyeyi edilecek bir kadın değildi o; ancak antika bir gümüş takı verilebilirdi ona.' Bir kolu hep Lon-

bıçak açmamış gibi, sanki o güne kadar hep lâl kalmış gibi, mürekkebi ve kâğıdı yeni keşfetmiş gibi taşıdı. Tıkandığı noktalarda, volta atardı evin içinde. Parmaklarının arasına alıp başını, gür saçlarını karıştırır, düşünürdü.

Bir gün, eski dostu Halit Refiğ ile karşılaştı. Ona, bir roman yazdığını söyledi. Halit önce şaşırıldı, sonra sordu:

-Neyi yazıyorsun?

-Bizleri yazıyorum.

Sevin gitti. Londra'ya... Belki Oğuz'un aşırı yoğun aşkınnın ağırlığı altında ezildi, belki de bir şeyler olmuştu. Bunu Oğuz dâhil hiç kimse tam olarak anlayamadı. Tek bilinen, Polonyalı eski aşkına dönüdü. Dostlukları hep devam edecekti bir klan üyesi olarak ama sevgili Günseli yine de gidivermişti işte. Artık, Oğuz Atay'in Tutunamayanlar'dan başka tutunacak hiçbir şeyi kalmamıştı.

Tutunamayanlar

Otobiyografik bir nitelik de taşıyan Tutunamayanlar, ülkemizde daha önce denenmemiş bilinc akışı tekniği ile yazılmıştı. Atay, yaşamı boyunca yanından ayırmadığı yazarların motiflerini işledi. Dostoyevski ve Kafka'nın karakterlerinden esintileri, Vladimir Nabokov'u hissederken tam, onların isimlerini anar.

Metinlerarasılık gibi riskli bir teknigi işlemiştir. Hem de ilk eserini yayımlayacak bir yazar olmasına rağmen... Orlic'in de metinlerarası öğelerden biri olduğu tahmin ediliyor. Belki Charles Dickens'in Büyük Umutlar'ındaki Orlic, belki Hamlet'teki Yorick, belki de Robert Musil'in Niteliksiz Adam'ındaki Ulrich, belki de hepsini birden kapsayan bir gönderme içeriyyordu Orlic.

Kolektif bilincaltını oluşturabilmek için Cervantes'in Don Kişot'u, Gonçarov'un Oblomov'u ve Shakespeare'in Hamlet'in den faydalandı. Alaycı, ironik bir üslup belirlemiştir kendine. En büyük 'tutunamayan' olarak gördüğü adamlı, İsa Mesih. Onan "Bizi İsa bile kurtaramaz." dedi belki de. Bener'in de dediği gibi, gerçek bir kültür çorbasiydi bu eser.

"İnsanlar açıklı sözler dinlemek istemiyorlar. Onları üzmek çok zor: kitabı suratınıza kapatıyorlar; sıkışık kalyorsunuz sayfaların arasında"

Günlük

dra'daydı. Oğuz'a kitaplar getirirdi. 1968-69'da birlikte oturdular Beyoğlu'ndaki o evde. Sürekli resimler yapar, duvarlara asardı. Altına da 'sszır' diye not düserdi: Yani 'seni sevdigim zamanlarda yaptığım resimler'. Dünyanın önüne çekilmiş bir set gibi idi bu aşk. Oğuz'a ilham veren kadındı Sevin. Onu, Tutunamayanlar için daktilo başına oturan kadın... Yazmaktan ölesiye çekinen Atay, Sevin ile yaşadığı bir yıl içinde bitirdi Tutunamayanlar'ı. Oğuz bir masada Tutunamayanlar'ı yazarken, diğer masada Sevin de İngilizceye çeviriyyordu. Sabahlara degen susmuyordu daktilo sesleri. Aceleci ve kararlı, sabırsız ve coşkulu... İçinden taşar gibi idi yazarken. Bunca yıl ağzını

Tutunamayan nedir?

"Tutunamayan (*disconnectus erectus*): Buceriksiz ve korkak bir hayvandır. (...) İlk bakışta, dış görünüşyle insana benzer. Kendilerini korumayı bilmezler. (...) Şimdiye kadar hiçbir tutunamayanın bir kavgada başka bir hayvani yendiği görülmemiştir. (...) Tutunamayanları avlamak çok kolaydır. Anlayışlı bakışlarla sızerseniz, hemen yaklaşırlar size. Ondan sonra tutup öldürmek işten değildir. (...) Başları daima öne eğik gezdikleri için, çeşitli engellere takılırlar ve her tarafları yara bere içinde kalır." Tutunamayanlar

Romanı bitirir bitirmez, Cevat Çapan ve Vüs'at Bener'e gösterdi. Albayım şaşkınlık, albayı ne diyeceğini bileyem:

-Bu nasıl bir şey böyle?
-Bu kitaba ben bütün birikimimi koydum, bir kelime bile çıkarmam!

Oğuz'un işinin zor olduğunu anlamıştı albayı. Denenmemişi denemişti, büyük bir cesaret vardi bu metnin içinde. Türkiye'nin ilk avantgarde romanını yazmış Atay, gerçek anlamda ilk modernist eserini... Bu çok kalın dosya; insanın içinde başlayıp içinde bitiyordu. "Kısalt" dediler, "Çok uzatmışın bazı yerleri!" içermemişti biraz ama onlar daha iyi biliyorlardı. Düzenlediler, kısaltılması gereken yerleri kısalttılar. Ve son halini gösterdiğinde Uğur'a: "Bir daha düzeltirsem, bütün şamimiyeti yok olacak." dedi.. TRT Kültür, Sanat ve Bilim Ödülleri Yarışması'na yetişmeliydi. İmla ve düzeltiyi Yurdanur Salman ile yaptı. Belki artık anıtları onu. Hayır, anlamazlardı. Yarışmayı kazananlar arasına girdi girmesine ama yayinevleri yine de onun bir 'ruh hastası' olduğunu düşünüyordu. Kime gitse ya 'çok kalın bir kitap' diyerek geri çeviriyorlar ya da ilk seksen sayfasını gördükten sonra kitabı reddediyorlardı.

Yayinevini yeni açmış, genç bir yayıncı, hem üniversite öğrencileri için hazırladığı "Topografya"sı hem de ödüllü bir romanı olan Oğuz Atay'ı merak etti: Hayati Asılıyazıcı. Bir şekilde ulaştı esere. Çok özenerek ciltlenmiş bu güzel dosyayı görünce çok etkilendi. Yapabildiği tek yorum şudur: Asılıyazıcı'nın: "Farklı, çok farklı..."

Yeni bir soluktu. Maddi darlıktan dolayı iki cilt halinde basmaya karar verdiler. Kapığında Sevin'in fırça darbeleri... Turgut'un düş bahçesindeki papatyalarla süslü... İlk cilt 1971'de, ikincisi ise ondan bir yıl sonra çıktı.

"Bu kitap ne ciddi kavgaların ne büyük ve yaygın sıkıntıların ne de ezilen insanların romanıdır; bu kitap, mustarip bir ruhun iç çekişlerinin romanıdır. Sizlere hizmetten şeref duyan yayinevimiz iftiharla sunar: Tutunamayanlar." Tutunamayanlar

"İnsansız roman mı olur be kardeşim?"

Mühendis Oğuz Atay, bir anda dışlanılmış bir yazar oluverdi. O dönemde roman, toplumu bilgilendirmek, yol göstermek için yazılırdı çünkü. Bir ezen, bir de ezilen olmaliydi. Sınıf mücadele yoktu. "Aklına ne geldiyse yazmış bu adam!" dediler. İnsansız roman yazmakla suçladılar onu, 'gerçek insan' ve katmanlarını yazmışken hem de. Eylemlerin ve siyasi karmaşanın had safhada olduğu bir dönemde "Biz burada nelerle uğraşıyoruz, bu adam neler yapıyor?"du. Atay'ın belki de tek hatası, yanlış bir dönemde sahneye çıkışydı. Hayır, onun bir suçu yoktu.

"Ben kahramanlarının iplerini istediği gibi oynatarak insanlardan kuklalar yaratın büyük romancıların yeteneklerinden yoksunum. Roman kahramanlarına uygulayacak büyük nazariyelerim, onları peşinden koşturacağım büyük ülkülerim yok."

'Bir zamanlar Tutunamayanlar diye bir laf etmiş'ti. 'Şimdi bunu çok hafif buluyor'du. Kırgındı. Uğur, onun neyi başardığının bilincindeydi, 'Geleneklerle çatışan her yazarın kaderidir bu, Oğuz.' dedi. 'Sen de öldükten sonra anlaşılacaksın.' Şiddetle ve öfkeyle karşı çıktı Oğuz buna. 'Yaşarken anlaşılmaya mecbur'du. Cânim insanlar, bunu ona borçluydu.'

Şimdi düşünüyorum da onun kitaplarını okurken ve severken, yüzümüz kızarıyor mu?

"Kitabın birinci cildi tükeniyor ama ikinci cilt olduğu gibi duruyor, depoda bekliyor. Ya tek cilt zannediyorlar romanı ya da birincisini okuyanın ikincisine tahammülü kalmıyor." diye yakındı Yurdanur'a. Oğuz Atay, yazdıktan sonra dünyanın kendisi için daha yaşanılır bir yer olacağını umarken, daha mutsuz ve umutsuz bir adam halini aldı.

"Meydan Larousse"

76 sayfa imlasız yazdığı kısmı ile sanki bunu bilerek yaptığı bilinmemiş gibi küçümseren Atay'dan Meydan Larousse'ta redaksiyon yapması istendi. Ansiklopedi içinde, Atay'ı Hakkı Devrim'e öneren, Adnan Berk'ti. Arama motorlarına hapsolduğumuz zamanlarda ciltleri arasında kaybolduğumuz ansiklopedilerde, parmak izi vardır Atay'ın.

Uğur'la kalyordu o ara. Hem teknik okulda ders veriyor hem ansiklopedi çalışmamasına devam ediyor hem de sabahlara kadar yeni kitabını yazıyordu. Daktilo seslerinden başka, Uğur bile bilgi sahibi değildi kitaplara ilgili. Bir kitaptan bahsediyordu günlüğünde: "Aşağılık bir adamın hikâyeyi yazacağım."

Tehlikeli Oyunlar

Oğuz Atay'ın en karmaşık döneminin eseri: Tehlikeli Oyunlar. Uğur'un "Sevin konusunda hiç yakınmadı, yalnızca yazdı." açıklamasından da anlaşılacağı üzere bir iç hesaplaşmadı bu kitap. En iyi romanı olduğu öne sürülen Tehlikeli Oyunlar'a bakınca, insan en karanlık döneminin

de ne yapıyorsa işte en güzel o oluyor, görüşüne katılmamak elde değil.

Eserdeki gecekondu imgesinin sınıfısal bir göndermeden ziyade, içsel bir derinliği vardı. Günlüğündeki notlardan da anlaşılacığı üzere, o dönemde Eric Berne'den okuduğu Hayat Denen Oyun kitabından etkilenmişti. Kendiyle ve Bilge'yle hesaplaşaştı durdu. Tragedya ile komedyanın birlikteydi bu. Bilincin ve bilincaltıının odalarında gezintiye çıktı bizi. Bazen acıttı, bazen acı acı gülümsetti. 'Tehlikeli oyuncular oynamak istiyor', 'bir yandan da kılina zarar gelsin istemiyor'du. Sayısız Hikmet vardı. Birbirleri ile uzlaşmak bilmeyen bir dolu Hikmet. Hikmetlerden biri 'ben' olmıyordu. Ama hangisi? Hangi birine söz geçirecekti? Bilge de gitmişti. Albayım da olmasa, hali pek yamandı.

"Biliyorum doktor, en çok merak ettiğin organdır kalbim. Onun bana ait olduğunu söylüyorlar doktor. İşte buna dayanıyorum. Aynca, bu kadar çok parça içinde artık 'ben' diye bir şey söz konusu olabilir mi? Hangi parçamın esiriym? Kalbimin esiri. Ha-ha!"

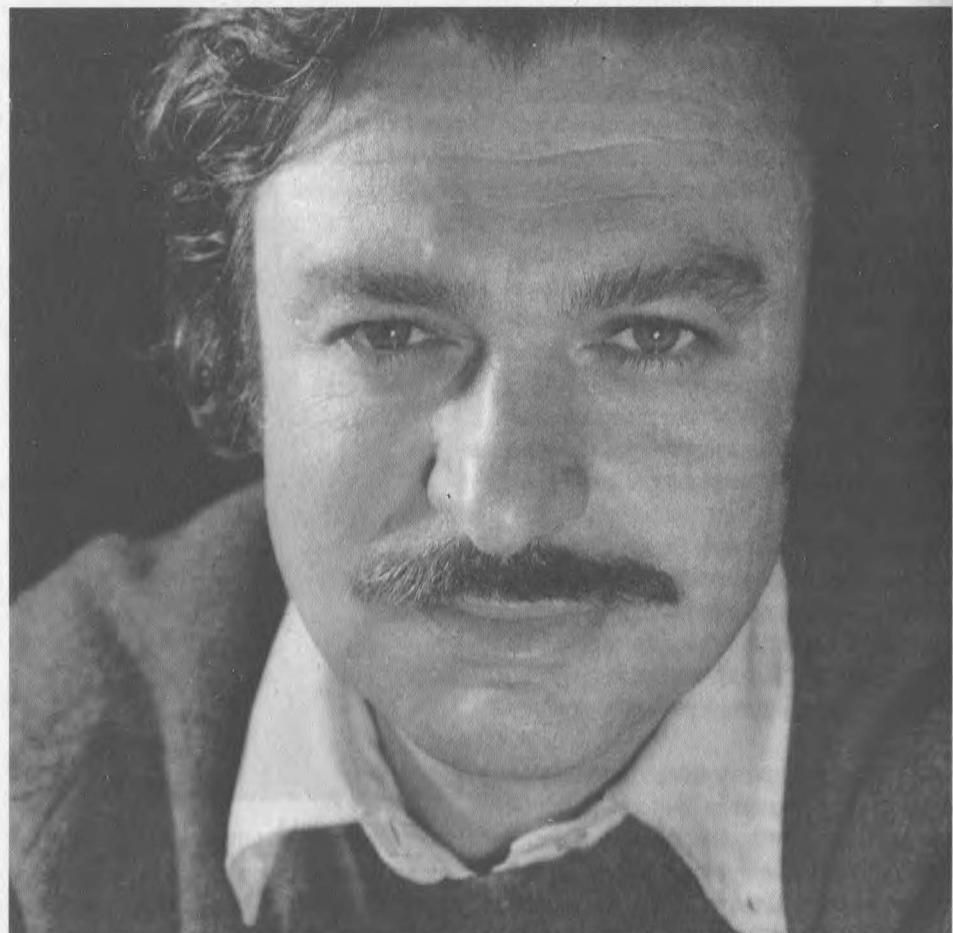
Ruhlar da nefes alıp verir ve yaşamak için havaya ihtiyaçları vardır. Bazen gün yüzüne çıkması gereklidir. Yoksa sıkışık kaldığı yerden, sahibini öldürür. Yalnızlığını paylaşabileceğii tek şeysi Tehlikeli Oyunlar. Ölmemek için yazar gibi... Atay'ı, buna insanlar mecbur etmişti. Bazen 'iyi ki' diyorum. Sonra söyleyorum bencilliğime.

1973'te çıktı kitap. Kapağını yine Sevin hazırlamıştı ve Tutunamayanlar gibi Tehlikeli Oyunlar da "Sevin'e..." diye başlıyordu. Tutunamayanlar'dan da az ilgi gördü, şimdi televizyon dizilerinde bile sürekli alıntılarının seslendirildiği bu kitap. Oysa televizyonu da hiç sevmeydi Oğuz Atay.

Pâpi...

"Bir kız varmış, albayım. Bilge gittikten sonra sahneye çıkararak beni anlayacakmış."

Ona bir şeyler katmayan bir kadınla geçir-

dığı vakti boşça geçmiş sayardı Atay. Zaten flörte filan da inanmadı. Ömrünün son yıllarda, 1974 başlarında, sanat muhabiri bir kadını tanıdı. Yirmili yaşlarında, çok genç, zeki ve dopdolu bir kadın: Pakize Kutlu. Evlendiler çok geçmeden. Yaşına ve tecrübelere nazaran çok daha bilge bir duruşu vardı. Çok da güzel yemek yapardı. Çocukluğunun kurabiye kokan evine kavuşmuş gibiydi. Ona, Pâpi derdi. Uyumlu bir kadındı, klana da hemen karışiverdi. Alabildiğine doğallardı. Yeniköy'e taşınmıştı Oğuz bu dönemde. Bu evin dostu, okur ziyareti boldu.

Bir Bilim Adamının Romanı: Mustafa İnan

TÜBİTAK kapısını çaldı bu kez Atay'ın. Üniversite yıllarından bir hocasının biyografik romanını yazmasını istediler. Gençleri bilime yönlendirmek adına yapılan bir çalışmazı bu. Başta heyecanlandı, kabul etti. Ama sürekli kontrol altındaydı cümleleri. Bir süre sonra, bu kitabı onun olmaktan çıktı. Atay, bu kitabı bir sıparış gözüyle bakmaya başladı. Oysa Mustafa

inanı 'Oğuz' gibi anlatmak istyordu. Tüm baskılara rağmen ısrarla çıkarmadığı böülümler mevcuttur romanda.

Romandan Tiyatro... Hangi Ara?

Oyunlarla Yaşayanlar... Zavallı Coşkun... Tutunamayanlar zincirinin son halkası.

Bir oyundan çıktıktan sonra "Bu oyun kötü bir oyun" diyen Oğuz'a "Yaz daha iyi-sini, ben oynayacağım, söz veriyorum." diye cevap veren Ali Poyrazoğlu'na cevaben yazıldı bu oyun. Kara mizah, bu kez vücut bulacaktı. Atay, bu oyunun sahnelenmesini çok istedi fakat ömrü bunu görmeye vefa etmedi. Mutlu olacağı her şey gibi bu da ölümünden sonra gerçekleşti.

"Ey şu fakir milletim! Aslında seni anlatmıyoruz. Sefil ruhlanımızın korkak karanlığını anlatıyoruz. İşte onun için sana yanaşamıyoruz. Senin yanında bir sigıntı gibi yaşıyoruz. Hiç utanmıyoruz? Hiç utanmıyoruz." Oyunlarla Yaşayanlar

Korkuyu Beklerken

Tehlikeli Oyunlar'ı yazarken, Yeni Dergi'de Beyaz Mantolu Adam isimli öyküsü yayımlandı. Çiçek Pasajı'nda, her gördüğünde, üzerinde asılı kemerlerle hep hareketsiz duran kemerci adamin kurmaca dünyadaki yansımaları bu öykünün kahramanı. Onu çok etkilemişti bu adam, bir öykü oluverdi. Sonra filme almayı denedi ancak bu, amatör bir deneme olarak kaldı.

"Seni çok mu yalnız bıraktılar sevgilim?"

Aynı yıl, 'Unutulanı' yazdı. Fantastik bir kurgusu olan, imgelerden oluşan bir öyküdü. Düşünün, o çatı katı belki de bilincaltımızın ta kendisidir.

Sonra, 'Korkuyu Beklerken'... Bu üç öyküde de buram buram Kafka esintileri vardı. Etkilenmiş ve etkilendiğini de belli etmişti. Sonradan 'Tahta At', 'Bir Mektup', 'Ne Evet Ne Hayır'ı ve "Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin?" dediği 'Demiryolu Hikâyecileri-Bir Rüya'yı da kaleme alınca, öyküler bir kitap oluşturabilecek evreye geldi. Oğuz Atay'ın Franz Kafka'nın 'Babama Mektup'undan esinlenerek yazdığı 'Babama Mektup' sonradan eklenir bu kitaba.

"Ben ölüyorum: görmüyorum musunuz? Yazık, diye üzülecekler. Fakat haklı çıkışmanın sevinci içlerini ıstacaktır. Beter olsunlar diyeceğim; oysa beter olan benim."

1976 yılı derin bir bezginlik içinde geçti. Şiddetli baş ağrıları başladı Atay'ın. Daha hastalık bile yoktu gündemde ama o "Şu kitabı bitirsem de öyle öensem" diyordu Eylembilim'i yazarken. 'Hayat bu kadar mı' der gibi yaşıyordu. Oysa o, çok daha fazlasıydı. Yakınları onun bir çeşit önsesiye sahip olduğunu düşünüyorlardı. Tutunamayanlar'da da ara ara beyinde bir şeyler olan adamdan bahsediyordu. 'Rüyalarında bir şeyler oluyor.' diyordu günlüğünde. Daha fazlası oluyordu:

"Dün gece bir rüya; saatim patlıyor, sonsuz küçük çarklar, dışliler ortalığı yayılıyor, toplayamıyorum, saat camı bir iç basınçla şışıyor, dağılıyor."

Çocukluğundan bu yana bedeni yüzünden oyun dışı kalmış Oğuz Atay, bedenine hiç güvenmiyordu. Ailesindeki birçok kişinin ölümüne neden olan kanser de onun bu korkusunu kökünlüyor. En küçük sarsıntıda büyük bir hastalığı olduğunu inanıyor, hatta öleceği düşüncesine kapılabilirdi.

Durumun vehameti, düşündüğü kadarvardı. İlaçlarla geçecek ağrılar değildi bunlar. Hangi ağrısını ilaçlar dindirebildi ki? Yaşamda hep en ağır duygularla boğuşan Oğuz'u yeni bir ağrı beklemektediyi: Ölüm ağrısı. Çift görmeler, yürüken sekteye uğramalar... Kaybedecek vakıt yoktu! Londra'ya gittiler. Beyninin iki yanında olmuş tümörler, yaşamının her saniyesini sömürmeye başlamıştı. Atay, acilen ameliyata alındı. Tümörlerden yalnızca biri alınbildi. Diğerleriye bir yıl yaşamasına izin verecekti.

31 Aralık'ta, günlüğüne resmini çizdiği hastaneye sevk edildi. Sonra radyoterapi süreci başladı. Londra'daki günlerini eski sevgilisi ve yeniden dostu Sevin'in getirdiği deftere bir şeyler yazarak veya dostlarıyla mektuplaşarak geçirdi. Sakindi. Ölümü yürüyen bir insanın umutsuzluğu yoktu onda. Bugünlerde de en çok yaptığı şey, kitap okumaktı.

'Burada artık yapacağımız bir şey yok, ülkem'e dön.'

"Düşüncem geç gelişti, biraz geç başladım; biraz da erken bırakmak durumunda kalyorum. Geleceğini kaybetmek, yaşayan zamanı da boşlaştırıyor. Ne yapayım, henüz biraz da ayakta durma gücüm var, deneyelim, sonuç almaya çalışalım." Günlük

Pakize, önden gidip birkaç işi halletmek istediğini söyledi. Aslında Pakize, Atay'ı Sevin'le biraz yalnız bırakmak istiyordu. Maurice de aynı olgunluğu gösterdi. Bir daha birbirlerini göremeyeceklerdi. Sevin ve Oğuz, bu günleri uzun sohbetler yaparak geçirdiler.

"İlaçlarımı alıp banyoya kapanıyorum. (...) Durumu kimse görmesin diye kapıyı kilitliyorum." Tutunamayanlar

13 Aralık 1977'de, önce berberi İlhamî'ye gitti. Saçlarını kesti. Şakalaştılar. Sonra, Pâpi ile birlikte Altay Gündüz'ün evine gittiler. Atay, başı ağrıdığı için biraz istirahat etmek istedii. Banyoya gitti. Kapıyı kilitlememesi konusunda uyarılınca sinirlendi. Çağla gözleriyle bir bakış fırlattı, banyoya girdi ve kapıyı kilitledi. Hasta gibi yaşamıyordu, bu yüzden, hasta muamelesi görmek de istemiyordu. Uzun zaman geçince tedirgin oldular. Altay, kapıyı kırdı.

Demem o ki:

Oğuz,

oldü.

Yosun tutmuş duygulara fisildayan adam...

Bağırması mı gerekiydi? Bilmiyorum. Şimdi, istediğimiz kadar ve istediğimiz 'gibi', anlayabiliriz onu.

Yarım Kalanlar...

Kendi gibi bir nevi kırık hayatları yazan Halit Ziya Uşaklıgil'in biyografisini yazmaktı niyeti. Eseri hazırlamaya başladı ama kaynak sıkıntısı yolunu tıkadı.

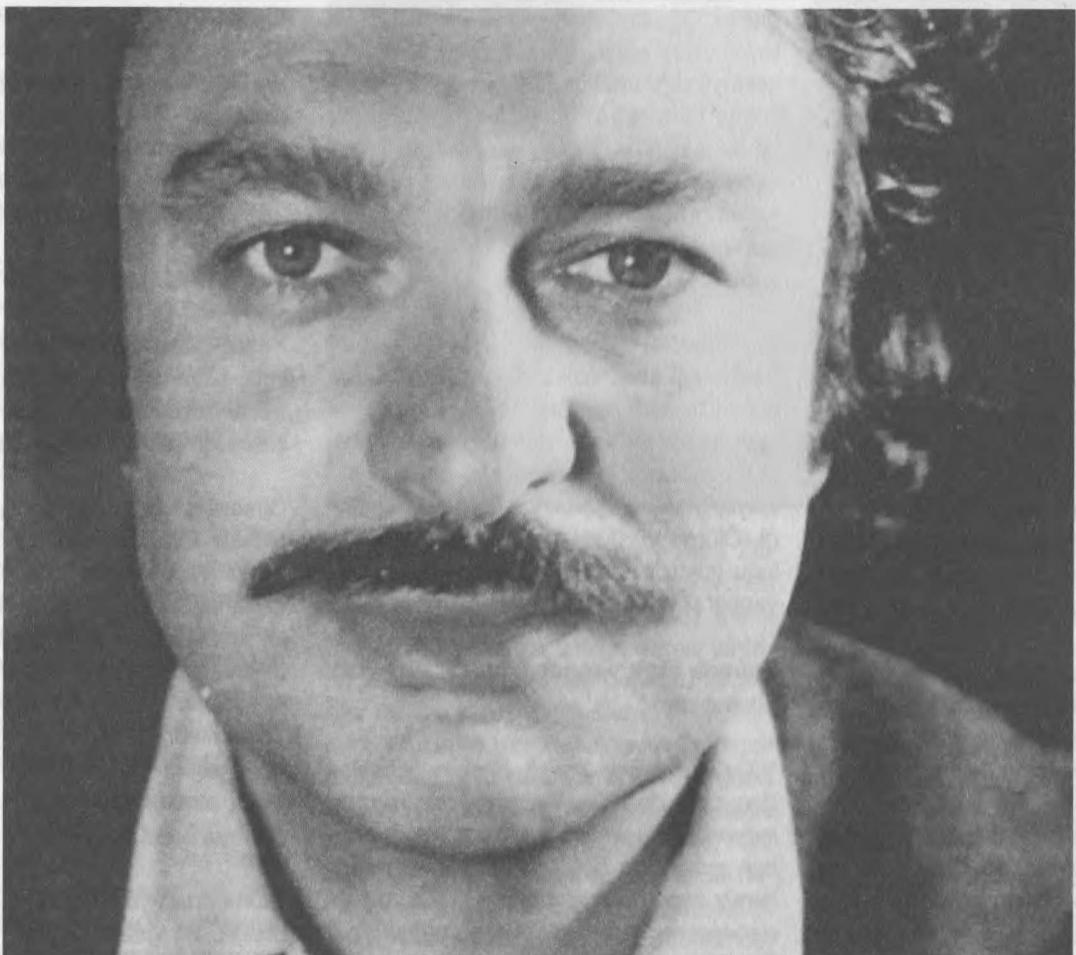
Ölmeseydi eğer, önce 'Eylembilim'i bitirecekti. Sonra 'Geleceği Elinden Alınan Adam'ı yazacaktı. 'Türkiye'nin Ruhu' vardı daha. Üçleyecekti bizi bize; birey, devlet, toplum diye. Tam da küstüğü düşün celere, topluma dönmek üzereyken, gitti. 43 yaşında öleceğini tahmin edemezdi. Yarım kaldı.

Peki, tozlu raflardan baş ucu kitabı olmaya nasıl terfi etti?

Ölümünden yıllar sonra, günlüğü çıktı ortaya. Bir gazete, sürekli ondan bahse der oldu. Bir yayinevi tekrar bastı eserlerini. Bir anda methiyeler dizildi hakkında, makaleler yazıldı. Üniversiteler, 'ilk modernist yazarımız' diye anlatmaya başladı onu. Biz de anlayamadık, albayım. Susuyorsun madem, sen söyle Oğuz'cuğum Atay: Görüyor musun tüm bu olanları? Seni anlatmaya çalıştığım için, belki benim de canıma okuyacaklar. Okusunlar. Hep birlikte 'Bat dünya bat' diyeceğiz, oysa batan biz olacağız. Batalım, çıkalım varsın, biz buradayız da sen neredesin?

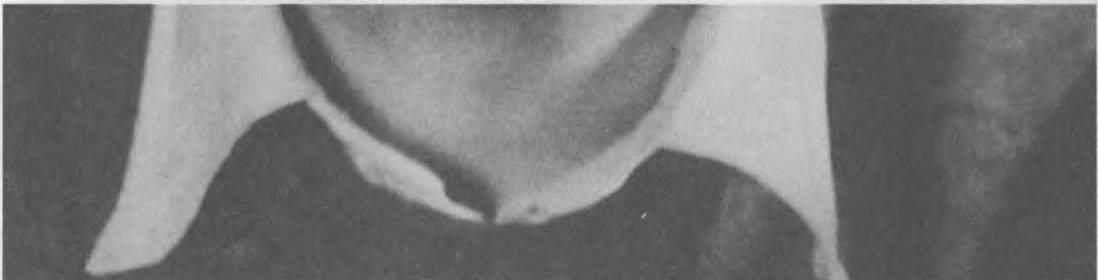
Oğuz Atay

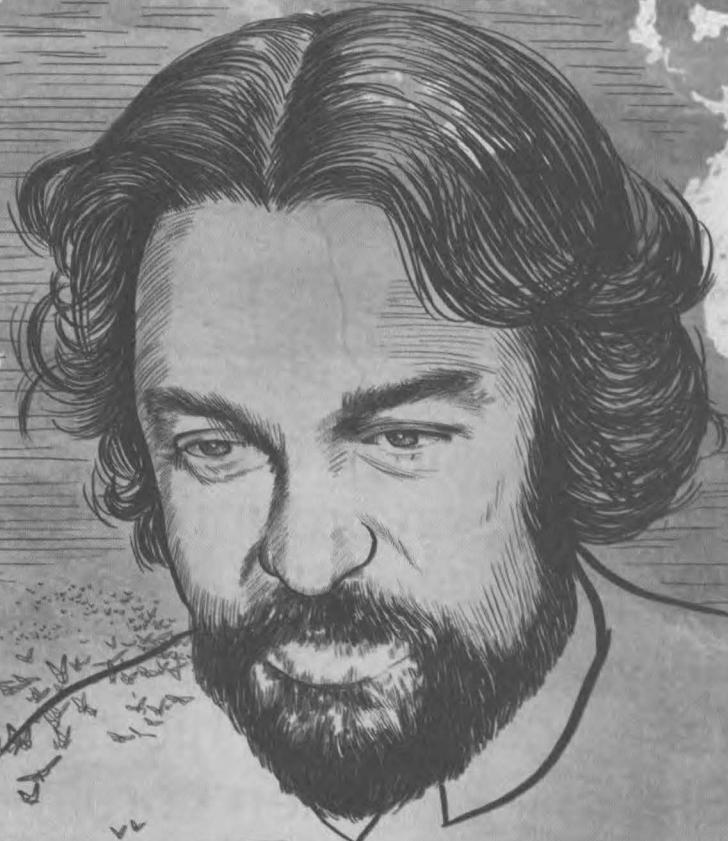
Tehlikeli Oyunlar

Hepiniz dünya çapındaydınız. Devler savaşı yapıyordunuz. Herkesin gözüne bakmak zorunda olduğumu sanıyordu. Savaş bitsin istiyordum; fakat, anlaşmaya hiç niyetiniz yoktu. Sizleri izlemekten yorulmuştum. Acaba şimdi ne yapacak? Bu söze kızdı mı? Düşünür dururdum. Sonra, kendimi teselli ederdim: Onlar kendi başlarının çaresine baksınlar. Oyunlarınızı heyecanla seyreden saf bir izleyici gibiydim.

"Okuyucun burada
sevgili yazar!"

BİR ECE TEMELKURAN RÖPORTAJI!
Röportaj: DILEK ATLI

Pelau
Palaz '15

Oğuz Atay: "Beni hemen anlamalısın."

Oyunlarla yaşayan, tehlikeli oyunları oynayan, hayatı tutunmaya çabalarken yaşam korkusunu duyumsayan, bilim ve yazın insanı Oğuz Atay karşımızda. Ve perde açılır, oyuncumuz başlar. İlk sahnede Atay sözü alır ve size seslenir:

"Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin acaba?"
(Korkuyu Beklerken / s.182)

Buradaydım. Oğuz Atay'ın ilk romanını, Tutunamayanlar'ı, yazdığı Beyoğlu'ndaki evin önünde... Ben ona: "Gel beraber 'Oğuz Ataycılık' oynayalım." dedim, o da geldi. Zira, Ece Temelkuran da oyunları sevenerdendi.

Yanında Tülay (Palaz) var. Hani elinizde tuttuğunuz derginin muhteşem kapakları var ya, işte onu çizen isim. Birlikte papatyalar alıyoruz Ece'ye vermek üzere. Tutunamayanlar kitabının ilk basımında kullanılan, Atay'ın büyük aşkı Sevin Seydi'nin çizdiği papatyalı kapaktan esinleniyoruz.

Biraz sonra o geliyor: Ece Temelkuran. Gülmüşüyor. Elimde papatyalar, 'Bunlar sizin için,' diyor: 'Atay'ın papatyaları...' Tam o an, hafif bir rüzgar esiyor; yakıcı sıcakta bir ferahlık hissediliyor aniden. Bu ferahlık, Atay'ın sayfalarından çökip kalbimize üflüyor nefesini:

"Yumuşak bir hava dalgası araya girerek terini kurutmaya başladı. Kendinden memnun gülümsemi: 'Papatyalar ne güzel, değil mi Nermin?'... Şımarık şımarık sırttı: 'Yaşasın papatyalar; canım papatyalar. Seviyorum sizleri. Sizler ki bütün kış toprağın altında, yalnız bizi düşünürsünüz ve ilkbaharda hemen seriliverirsiniz ayaklanınızın altına.' (Tutunamayanlar / s. 39)

Kafka Okur'un son sayısını çantasına, papatyaların yanına koyan Ece Temelkuran ile kahvelerimizi söylüyoruz. Kahvelerimizin yanına, Atay'ın anılarından parçalar ekliyoruz. Gülmüyoruz, düşünüyoruz, hayret ediyoruz... Derken, söyleşimize başlıyoruz:

"Merak ediyorum. Siz, Oğuz Atay'ı ilk okuduğunda anlayabilelerden misiniz, yoksa anlayamayanlardan mı?"

Gülmüşüyor önce ve başlıyor Atay'ın dünyasına attığı ilk adımı ve sonrasına anlatmaya:

"Tutunamayanlar'la başladım okumaya Atay'. Çok iyi hatırlıyorum, benim için yıllarca bir mesele oldu Tutunamayanlar. İlk elime aldığımda 16 yaşındaydım ve üç yıldır ciddi kitap okuyordum. Türk edebiyatını daha az, dünya edebiyatını daha çok okuyordum. Sait Faik'e hayran olduğum yıllarda bunlar. Derken, Oğuz Atay'a geldi sıra. Atay'ın kültür olmaya başladığı yıllarda, 1980'lerin sonu, 90'lara ilk yıllarıydı. Hiç unutamıyorum; Tutunamayanlar'ı 135. sayfasına kadar okudum ve bıraktım. Çünkü gayet berrak hatırlıyorum ki 'Ben, bunu okursam intihar ederim.' dedim. Tutunamayanlar'ı okumaktan bilinçli olarak vazgeçtim. Üniversite ikinci sınıfta kitabı tekrar elime aldım. 21-22 yaş-

ıarımdaydım ve yine devam edemeyerek aynı nedenle okumayı bıraktım. Benim Tutunamayanlar'ı okumam 30'lu yaşlarının başıdır. Atay'ın diğer kitaplarını okumama rağmen Tutunamayanlar ile ilgili böyle bir mücadeleم oldu. Hakikaten bazı kitapların, bazı yaşılan beklediğine, beklemesi gerektigine inanıyorum."

"Oğuz Atay'ın dünyasına adım atmak okuyucuya hiç beklememiş bir zaman ve mekan algısına taşıyor gibi. Yine de kendinden, yaşıntınızdan ya da sizin dışınızdaki hayatlardan bir şeyler buluyorsunuz. Hatta çok şeyler buluyorsunuz." diye atlıyorum. Devam ediyor Temelkuran:

"Edebiyat tarihinde en çok merak ettiğim eser, Oğuz Atay'ın 'Günlük'ünde sözünü ettiği ve yaşamını yitirdiği için tamamlamadığı Türkiye'nin Ruhu kitabıdır. Yine de şimdi dönüp bakınca Türkiye'nin ruhunun Tutunamayanlar olduğunu düşünüyorum. Bu yapıt, bu ülkede yaşamının nasıl bir ruh hali doğurduğunu, 'buralı' olmanın ne demek olduğuna dair yazılmış bir duygusal anatomi kitabı gibi. Merak ediyorum: Bu eserin ne kadar bir başka ülke okuru için anlamlı olur? Duygu ne kadar geçer? Geçmesi mümkün müdür?

Ben, mümkün olmadığını düşünüyorum. Oğuz Atay'ın eserlerindeki duygunun bir başka dile aktarılabilmesi için, anlattığı 'Türkîyeli olmak' adını verebileceğimiz, o karmaşık deliliği çıkarmak gerekiyor. O da zaten Tutunamayanlar olmaz ve karakterlerin niye tutunamadığını hiçbir zaman anlayamaz okur. Ulysses eseri neden okunuyor dünyada? Kabaca, İngilizce yazıldığı için, diye cevap verebiliriz. İngilizce konuşulan bir dünyada okunuyor olması daha anlaşılabılır. Atay da çok etkileniyor bu yapıttan aynca. Çünkü bir edebi damar açıyor yazarı olan James Joyce. Bir insanın her şeyi yazma çabası... En son örnek, Karl Ove Knausgaard'ın Kavgam kitabıdır buna. O da bence söz ettiğimiz 'damara girmek' çabasında. 'Bir insan hakkında -mümkünse- her şeyi anlatarak o insanı anlamak, bireysel hakikate varmak' konulu bir sorunsalın etrafında oluşan bir edebiyat bu."

Atay'ın toplumsallığın önüne bireyselliği koyduğunu, gerekli gelişimin bireysellikten geçtiğine inandığını hatırlıyorum. "Özellikle 'Ne Yapmalı?' adlı metinde bundan söz ediyor. Birçok, kitleyi oluşturan en küçük birim ve bu nedenle çok önemli onun için. Bireyin taşıdığı özelliklerin niteliği, toplumu ya ileri götürür ya da çökertir, diye düşünüyorum." diyorum;

"Ben, Oğuz Atay ile ilgili" bu söylediğinin tersini düşünüyorum. Atay, toplumcu olduğunu söyleyen birçok yazardan daha fazla düşünüyor. Bu konuya. Hatta sadece bu konuya düşünüyor. Merhametsizliğin, güdüklüğün ve iğdiş edilmişliğin bu kadar sarstığı bir yazar var mıdır, bilmiyorum. Aklıma gelen diğerleri: Tezer Özlü, Sevgi Soysal ve Sevim Burak. Fazladan, yalnız bir adam olmak ya da böyle hissetmek; 'bu ülke neden böyle, bu insanlar neden böyle'nin kahroluşunu daha derin yaşıyor ona. Bu da eserlerine yansıyor."

Eserlerine yansıyor. Bu, çok doğru. Atay, birbirine benzer konular ele alıyor aslında. Karşıtlıklar üzerine kurulu bir iç dünya ve bireyin benlik arayışı.

Temelkuran, direksiyonu, tüm bu eserlerden yola çıkarak, tutunamayanların kimler olduğu üzerinde iz süren bir yola kırıyor:

"Şimdi düşünüyorum da Atay'ın kitaplarını 1990'larda daha çok erkekler okurdu. Hâlâ öyle mi, bilmiyorum. Erkeklerin kültür yazarı gibiydi. Erkek dramı mesesi, burada kendini gösteriyor. Bu dramdan beslenen çok yazar vardı, günümüzde de var. Bir yıyla açıklı buluyorum bu durumu; çünkü tüm insan ilişkilerini kendi hayatlarındaki gibi değerlendirmek. Bu yazarların eserlerinde de Atay'ın eserlerinde de kadın karakterler biraz uzaktadır. İkinci plandadır. Bazen kötüdürler hatta. Burjuva hayatının taşıyıcısı olmak gibi... Kadınları böyle anlatmak, kadınları uzağa koyan bir edebiyat olarak geliyor bana. Oğuz Atay ile ilgili olumsuz herhangi bir şey söylemek benim haddime değil elbette. Hakikaten büyük bir yazar ve beni çok etkilemiş biri. Zannediyorum, tüm Türkçe yazan yazarları etkilemiştir. Günümüzde birçok yazar da ona bağlılığını kendi kitaplarında ifade eder. Az'da Hakan Günday'ın yaptığı gibi... Bugün baktığımı, Atay'ın tadını -spesifik bir tattan söz ediyor- anlattığının çok ötesinde incecik bir duygusal olarak Barış Bıçakçı'nın kitaplarında görüyorum. Onda da kadın karakterlere uzaktan bakılıyor. Erkekler arasındaki derin dostluk daha ön plana çıkıyor. Ortak dramın paylaşıldığı bir ahlaklılık var. Bir kadın edebiyatçı için bunları söylemek zor. Bu, edebiyatın derinliğini kavrayamamış, kuru bir feminist bakış açısından olarak algılanabilir. Ben, bu duruma düşmek istemem doğrusu. Ama böyle de bir tarafı var ve Türkiye'deki yaşamıyla ilgili bu. Kadın dramlarının anlatılması yeterli heyecanı vermiyor demek ki. Erkeklerin dramı, kadın ve erkek okur tarafından daha çok ilgi görüyor. Kadınların kendilerini bu kadar açık anlatması, hoş karşılaşmaz. Sevgi Soysal'a bakın ya da Tezer Özlü'ye. Hemen hemen Atay ile aynı dönemlerde yaşamış ve eser vermişler. Yaşadıkları dönemde bizim bugün onları ciddiye aldigımız kadar ciddiye alınmamışlar."

"Bir yazarın anlaşılılamama kaygısı... Bu beğenilmemişlik, anlaşılılamamışlık duygularının getirdiği içерleme Atay'da ne firtınalar koparmıştır? Bunu bir yazar olarak yanıtlayınız, nasıl değerlendirirsiniz Atay'ın okura olan küskünlüğünü?"

"Tutunamayanlar'da Ulyses, Niteliksiz Adam, Oblomov gibi eserlere göndermeler var. Robert Musil, Dostoyevski onu etkileyen yazarlar. Musil'in Niteliksiz Adam eserinin başlarında şuna ben-

zer satırlar vardır ve muhtemelen Oğuz Atay, Musil'i bu nedenle çok sever; kitabın baş karakteri 40'lı yaşlarına geldiğini ve umut vadeden bir yazar olduğunu belirtir ve 'Bu daha ne kadar böyle devam edecek?' der. Bazı insanlara sadece umut vadetmeyi yükleriz. Bu da okur için çok iyidir çünkü damitilmiş eserler çıkışmasını sağlar. Yazarsa, bir çocuk oyuna alınmadığında ne hissediyorsa onu hisseder. Özünde bu... Kimsenin sizi sevmediğini düşünürsünüz ve bu da dünyanın en korkunç duygularından biridir."

Burjuva yaşamına karşı sergilediği sert duruşu ve uzaklısına vurgu yapıyorum. Burjuva ile ilgili konuların Atay'ın eserlerinde sıkılıkla yer alması, Temelkuran'ın da altın çizmek istediği bir konu oluyor:

"Burjuvaya mesafeli olmak, entelektüel burjuva olmanın temel şartı. Típki büyükşehirlerde yaşayıp büyükşehirden nefret etmek gibi... Kendi sınıfına öfke duyan kişi, kendine karşı bir öz öfke de geliştiriyor. Hiçbir sınıfın yapamayacağı kadar -alt ya da üst fark etmeksizin- kendi kendini eleştiriyor. Bu da bireyin kendini yok edişi halini alabiliyor. Atay'ın edebiyatının da böyle bir öz öfkeden doğduğunu herkes söyleyebilir. Onu diğerlerinden ayırt edense, bunu sonuna kadar götürüp bütün içtenliğiyle anlatmış olması. Atay'ın çağdaşı olan ve öz öfke taşıyan birçok yazar, alt sınıfı taklit ederek yaşamayı tercih etmişken Atay, kendi çevresinin içinde kalarak bu karşıt ve kanışık meseleyi anlatmaya çalışıyor."

Atay'ın "Gülmek en ciddi eylemdir Olric." satırından hareketle Temelkuran'a yazarın mizahi yönünün esere kattıklarını hatırlatıyorum.

"Onun eserlerinde ağır sarkazm var aslında. Sözünü ettiğin mizah, acı acı gülümseten bir mizah; güldüren bir mizah değil. Tüm roman boyunca acı acı gülümşüyoruz. Bu ülkede büyürken maruz kaldığımız baskın söylemi anlatırken ve bunu Tutunamayanlar'da şiirler, şarkılar, monolog ve diyaloglarla şizofrenik bir şekilde yeniden üretirken acı acı gülümsetiyor. Örneğin, eğitim sistemindeki yanlışlıklar gibi. İngiliz Kültürüyle beslenmiş bir yazar olarak, geleneksel bir (sense of) 'humour'a sahip değil. Onun 'humour'unun İngiliz 'humour'una yakın olduğunu düşünüyorum. Az gelişmiş toplumlarda en çok korkulan şeylerden biri, alay edilmektir. Belki de Oğuz Atay'ın bizimle alay ettiğini düşündükleri için okur ve eleştirmenler ilk etapta sevmeler onu. Atay'ın yaptığı şey, insanların alay etmek değildi oysa; 'gelin, beraber bu duruma acı acı gülümseyelim' demek istedİ o. Sanırım bunu yapmaya cesaret edemediği için birçok insan ne yazık ki onun ölmemesini bekledi Atay'ı sevmek için."

Tutunamayanlar ve Tehlikeli Oyunlar kitapları Atay tarafından büyük aşkı Sevin Seydi'ye ithaf ediliyor. Bu bilgilerden yola çıkarak aşktan söz etmek istiyorum. Bir de kitaplarından bildiğimiz Atay'ın mutsuz ve yalnız bir adam izleniminden.

Tam, sözü bu konuya getirecekken Temelkuran bu konuya giriyor: "Biz, yalnız bir adamsan söz ediyoruz. Aşklarını da yalnız yaşayan bir adamdan... İki kişiyken bile aşğını tek başına yaşıyor

ve aslında bundan besleniyor. Sevgilileri aslında birer iyi metin fakat bundan önce belirtmek isterim ki son derece zeki bir adam Atay. Yazı yanan insanlar, söz sahibi olarak, siyasetin konuşduğu bir dönemin Türkîyesi'nde tüm bunların üzerine çıkış oradan bu memlekette yaşamânın trajedisini anlatıyor. Atay ise bunu saf edebiyatla yapılabileceğini biliyor. Bu, Atay'ı özel bir yere koymamızın nedenlerinden biri fakat siyasette saf tutmadığı için daha da yalnız bırakılıyor.

Gelelim mutsuzluk mevzusuna: Onu okuduğumuzda böyle düşünüyoruz. Oysa Atay, hayatında mutsuz bir adam değildi bence. Bu mutluluk ve mutsuzluk meselesini de zaten biz abartıyoruz. Mutluluğun bir hedef olması son 20 yıllık mevzu tüm dünyada. Oğuz Atay'ın şöyle düşünmediğine eminim: 'Ben mutsuzum, mutlu olmamışım.' Bir yazar, zaten böyle düşünmez. Mutsuzluk değil bu. Bir derinlik meselesi."

Atay'ın bir diğer sorunsalı da Doğu-Batı. Bu sorunsalın Temelkuran'ın kaleme aldığı kitaplarda da göze çarpması dikkat çekici diye düşünüyorum. Bunu onunla paylaştığında:

"Bu, hepimizin meselesi. Çünkü hepimiz Doğu ile Batı arasındaki bir köprüde yaşıyoruz.

Atay, eski ve yeni Türk edebiyatına aşina olan bir kuşaktan geliyor. Öte yandan, Mussil, Dostoyevski, Joyce, Hesse, Gonçarov gibi dünya edebiyatından birçok değerli yazarı okuyor. Muhtemelen çağdaşlarını da takip ediyordu. Bu, hem çok büyük bir zenginlik hem de büyük bir baskı. Türkiye'nin bir köprü olduğunu düşünüyorum. Köprü, bir yer midir? Hayır, köprü, yerlerin arasında bir yersizlidir. O köprüde yazmak, vicdan basğıdır. Doğu'ydu da Batı'ydu da kavrıyorsunuz ama ikisinin birbirine tercumesizliğini görüyorsunuz. Kendi hayatında yaşadığı problematigin sebeplerinden biri de bu. Tutunamayanlar'ı İngilizceye çevirmek istemesi, başka bir yere konuşmaya çalışması, bunu da naiflikle yapmaya çalışması, bize her şeyi anlatıyor."

Üniversite arkadaşlarıyla derslerde oynadığı sözcük oyunlarından, eserlerinde sıkılıkla rastlanan oyun vurgusuna; Oyunlarla Yaşayanlar eserini tiyatro sahnesine taşıma çabasından, Beyaz Mantolu Adam öyküsünü filme çekme uğraşına kadar; oyunu hayatından eksik etmiyor. Biz de burada Temelkuran ile 'Oğuz Ataycılık' oynadığımıza göre sözü bu oyumlara getiriyorum: "Aca-ba Ece Temelkuran ne zaman oyun oynar? Bunlar, hangi oyular?"

"Roman yazarken insanda gerçekten ister bir yönetmen gibi deyin, ister bir yan tanrı gibi deyin, karakterler doğuruyor olmak çok büyük bir heyecan ve tarif edemeyeceğim tatta bir mutluluk hissettiriyor. Okurların dünyasına giren ve onlar tarafından yaşatılan bu karakterler, yazarda garip bir duyu durumu yaratıyor. Bu karakterlerin gerçek insanlar tarafından oynandığını görmek istiyorsun. Tam ifade edemeyeceğim bir duyu... Yazara içinde zalimlik olmayan bir muktedirlik hissettiriyor. Şöyle de bir hoş hikaye anlatabilirim: İzmir Kitap Fuarı'nda Devir romanımın kahramanlarından Ayşe Bakar gelip kitap imzalattı bana. Devir ro-

manındaki Ayşe karakterinin aynı tarihlerde dünyaya gelmiş gercek kişisini karşısında görünce inanamadım. Bu, büyülü bir şeysi."

Tam bu noktada Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar'ın ana karakterlerinden Selim Işık ile kurduğu özdeşimlere degeñiyorum.

"Tüm bunların arasında öyle bir detay var ki tüyler ürpertici..." diyorum. "Tutunamayanlar romanında Selim Işık, ölümeden önce -yani intihar etmeden önce- banyoya kendini kilitliyor.

Beynindeki tümörün İngiltere'deki tedavisinden sonra ülkesine dönen ve hayatının son dönemlerini yaşayan Atay, kötü hissettiği bir gece banyoya gidiyor. Ve ölüm onu, aynı, karakteri Selim gibi orada yakalıyor."

Kısa bir seslikten sonra sözü alıyor Temelkuran:

"Çağlar öncesinde peygamberlerin şairlerle çok karıştırılmasının nedeni şairlerin ayrıca birer de kahin oldukları düşünülmüşdür. Bunun mistik bir şey olmadığını düşünüyorum. Yazdıklarını yaşıyorsun. Bu hikâyede tüyler ürpertici olan, hayatını bir metne dönüştürmesidir bence. Bu kadar yalnız bir adam, bunu yapar. Kendisini yazarak var etmiş/yok etmiş bir adam, böyle ölü."

Ve soru Oğuz Atay'ın kendisinden gelsin istiyorum: Eylembilim adını verdiği metnin ana kişisi, Servet Gözbudak'tan. "Bir insan, özellikle benim gibi bir insan, ne zaman yazmaya başlar? Daha doğrusu, ne zaman onun için yaşadıkları, hissettiğleri, düşündükleri artık ifade etmekten kaçınamayacağı bir yoğunluğu ulaşır?"

"Eylembilim'i kaleme aldığı dönemde, bugünkü kadar kan bağımlılığı, kan alışkanlığı yoktu bu ülkede. 12 Mart 1971'de darbe oldu. Evet, o tarihlerde çok ağır olaylar yaşandı ama 1980'ler ondan daha ağır, 1990'lardan daha da ağırdı. 2015'e geldiğimizde küçük çocukları öldürüler patır patır. İlk kez gözler önünde bir çocuğun öldürülmesi, Erdal Eren'dir. Erdal Eren'in ölümünü görmeden Oğuz Atay. Dolayısıyla, bu soruya yanıt olarak, onun yarattığı baş karakter Servet Gözbudak vasıtıyla söyleyecekleriyle benim söyleyeceklerim arasında fark olur. Benim için 'yoğunluk nereye varmalı' meselesi tamamen ortadan kalktı. Çünkü hiper-yoğunluk var. Hastalıklı bir kayıtsızlık geliştirme çağındayız. Bu yaşananlara tanıklık ettikten sonra Atay'ın metnin ana kişişi vesilesiyle sorduğu bu soruya yanıt vermek kolay değil. Oğuz Atay, ölümünden bugüne kadar yaşanan olayları görseydi kuşkusuz ki 'bu kayıtsızlık nereye varacak' sorusunu da eserlerine daha yoğunluklu olarak taşırdı. Ya da en başta söylediğimi yineleyebilirim ki Türkiye'nin Ruhu kitabını keşke bitirebilseydi..."

Bizse bu keşke ile bitiriyoruz sohbetimizi. Ne çok keşke var... Bunu, Temelkuran'a söylemek istiyorum ama lütfen kendi mi. Bugünlerde keşkemiz bu olsun, diyorum. Nasılsa bu hayatı tutunmaya çalışırken nice keşkelerimiz olacak. Şimdi, sadece karşılıklı gülümseyelim.

Sıfırı Doğru

CANSU CİNDORUK

Hayatta yalnızca bir kez yaşanan iki şey: Doğmak ve ölmektir.

Herkesin kendi evinin önünü süpürdüğü, çocukların sokaklarda top koşturduğu, ne çok uzak ne de yakın bir zamandı. O devrin insanları ya daha huzurluydu ya da sıkıntılardan evlerden dışarıya pek sızmıyordu. Aylin'in küçük yuvası da böyledi. Dört duvarın arasında ne yaşansa yaşasın, sanki bir marifetmiş gibi, kimse sesini çıkartmazdı. Aylin, biraz da bu sebepten, her şeyi yalnız yaşadı. Sevinçlerini bile kimseyle paylaşmadı mesela. Yalnız olduğu zamanlarda ağladı. Yanında kimselerin olmadığı her an, dünyanın ne kadar kalabalık olduğunu düşünürdü. İnsanlara bakardı uzun uzun. Bunlar, yalnız insanlara iyi gelen şeyledi.

Aylin, yine kapının önüne çıkmış, mutlu görünen insanları seyrediyordu. Hepsinin kendine ait koca bir dünyası vardı sanki. Herkes kendi yörungesinin etrafında dönüyor, kendi yıldızlarının arasında ışılıyordu. Sahiden, göründükleri kadar huzurlu muyu bu insanlar? Aylin, ne zaman gülümseyen birini görse mutluğa yeniden inanmaya başlırdı. Derken, bu inancı da birkaç saat geçmeden kaybolurdu. Dar alanda kendini avutma yöntemleriidi bunlar. Bu yaşına kadar hep "küçük şeyle mutlu olmak" fikriyle avunmuş, sonra, büyük bir derdin altında ezildiğinde küçük şeylerin aslında hiçbir anlam ifade etmediğini fark etmişti. Ne de olsa acılar bizi gerçekliğe yaklaştırırırdı. Demek ki bu mutlu görünen insanlar, aslında gerçeklikten epey uzaktaydı.

Yalnız birinin böyle mutlu bir kalabaklılığı fazlaca izlemesi sakınıcayı asında. Bir noktadan sonra insanın karnına ağrılar girebiliyor, elleri üşüyebiliyor. Gerçi, Aylin sağ eli üzüdüyse sol bacagının altına koyardı elini ısıtmak için. "Bir başkası elimi tutsun." diye üzülmeydi. Buna lüzum yoktu.

Çok geç kaldığını fark edince telaşla eve girdi. Aylin'i çok önemli bir buluşma bekliyordu. Evde yapılacak onca iş varken hepsini yarı bırakıp hazırlanmaya koyuldu. Sonra, ütü bastığı ceketine babaannesinin mavi boncugunu iğneledi. Ne zaman şansa ihtiyaç duysa, hep bunu yapardı. Hızlıca evden çıktı. Beş dakika yürüdükten sonra kapıyı kilitlemeyi unutmuş olabileceği aklına geldi. Emin olmak için eve geri döndü. Kapı kilitliydi de kim bilir anahtarları nereye koymuştu? Aylin'in akı arada giderdi böyle. Ocağın altını dört kez açık unutmuştu. Annesi hep diyordu ya, gerçekten şans eseri yaşıyordu. Herkes gibi, "hayat" denen o ince çizgi üzerinde gidip geliyor, düşmemek için çabaliyordu.

Acaba, kadınlar erkeklerden daha mı kolay aklını yitirebiliyordu? Evet, erkeklerden çok daha hassastık ama bir o kadar da güclüydük. Bize yapılanları affetsek bile unutmuþorduk örneðin. Bir hatayı affetmek ile kabullenmek arasındaki ince çizги çok iyi biliyorduk. İntikamımızı almadan uyumadığımız gibi, tekrar ayağa kalkmamız da uzun sürmüyordu. Canımız yanlığında gözümüz kapalı yürüyorduk. Ve hatta, yaramız çok derin olduğu zaman

Margherita Morotti

kulaklarını bile tıkıyordu. Acıdan farkındalığıma perdeindiği an, ölmüşleri bile yaşıyor sanıyordu. Hepimiz birer Aylin'dik, zorluklarla büyüdüğümüz için çok çabuk olgunlaşmıştık.

Aylin son vermeye kiyamadığı bir hayatı yeniden başlamak için bu buluşmaya gidiyordu. Aslında karşı taraf durumdan haberدار olmadığı zaman buna bir buluşma denemezdı fakat adı her ne olursa olsun, Aylin için yapılması gereken tek şey buydu. 'Hayata yeniden başlamak' ise biraz iddialı bir düşünceydi. Yeni bir sayfa açmak zor olduğu kadar da ürkütücüydi fakat insan iyileşebilmek için her şeyi yapardı.

Bu adamlı yüzleşmek için ilk kez bu kadar kararlıydı. Artık, ondan kaçmayıacaktı. Zaten birinden kaçsa bir başkası ile burun buruna geliyordu. Bu adamlar her yerdeydi. Ne kadar kaçarsa kaçsin, sonunda kendini kovalıyordu. Sıfır çizmek gibi bir şeydi bu. Yuvarlak belirginleştirilmiş insan sıfırı doğru yaklaşıyordu.

Adamın adresini avuç içlerine kazımıstı. Yürüdü. Bildiği tüm sokaklardan geçti. Adamı o son bıraktığı yerde, kırmızı apartmanın köşesinde sessizce beklerken buldu. Hâlâ dudaklarında eski ve alaycı bir gülümseme vardı. Aylin bir adım atınca adam geri çekildi. Aylin ona biraz daha yaklaştı.

Adam, bir sonbahar sabahı yaptığı gibi, hiçliğe karıştı.

Bu sefer tek bir fark vardı: Ölmemiştir.

Demek ki insan yalnızca bir kez ölebiliyordu.

Rûh-i Mücerred

ZEYNEP ZİLAN KEZER

Ben bir ağaç olsaydım, kökü siz olurdunuz.
Kızıl kahveye çalan yapraklarım,
Nisanda güz rengi bir gölge olur
Ve dallarım kırmızı heceler dökerdi.
Sarmaş dolaş kavramaya yeltenirdi cümlelerim toprağı
Haddini aşan sözcüklerimse biraz mahcup
Di'li geçmiş bir zamandan bahsederken.
Yazmaya çırpnır da kalemim,
Sizi dökmedikçe başarısız kalacak tüm dizelerim.

Ben bir ağaç olsaydım, suyu siz olurdunuz.
Kayıp bir çölde mukaddes bir vaha
Belki tarihi bir Osmanlı hayratında
Ya da garip bir kulun göz yanında
Taştığınız yuvaya sığmıyordunuz,
Öyle ki zerreniz harlamaya yeterdi kızgın güneş
Ve durmak bilmeyen eylül yağmurları delice kıskanırdı sizi
Titrek bir kuru daldan ibaret bedenim
Size doğru kök salacaktı, usulca
Ürkek ve bir o kadar da nazlı bir sevgili edasıyla.

Ben bir ağaç olsaydım toprağım siz olurdunuz,
Küflü bir yalnızlık gibi saracaktınız tüm kıyılarımı,
Belki miskin bir balıkçı kayıkların içinde yeşerecek
Ve bu köhne kuytuda demleyecektik biriktirdiğimiz yaşları.
Sırtüstü uzanıp çamura,
Gökyüzünde arayacaktık cümlelerimizi,
Hangi gezegende düşürmüştük kim bilir?

Sebebinizle zemheri yaşıyor şimdilerde içim.
Ne kızgın kumlar
Ne de kızıl güneş tesir ediyor.
İçi boşalmış ağaç gövdeleri
Susuz bir toprağı kovalıyor.
Ve gelin görün ki;
Ne ben bir ağacım, köküm var
Ne de siz benim toprağım, suyum.

Gözlerin Ele Veriyor Seni

ALİCAN BAYAR

hangi ihanet tesadüfle açıklanabilir
ve hangi yalan yeniden, yeniden örter?
güneşin önüne geçen bulutlar mı
saklayacak suça meyilli halleri?
delikanlılık vurup çıkalı çok oldu kapıdan.
yontulmuş duygular var
nasır bağlı duvarlarında meyhanenin,
eskimiş fotoğraf kareleri...

ah, çoktan geçmişte kaldı geçmiş zaman kipi!
hiçbir tesadüf benden daha iyi tanıymaz seni.

mesela biz, İzmir'in korku kokan,
kavga kokan sokaklarında,
sırt sırtı deyince yüreklerimiz,
sen sol koldun, bense sol bacak;
solduk senin anlayacağın, solumuza kadar
ve solumuzda boğulduk
şimdi,
yarım jetonluk ömrümüzde olsak olsak
tek şeritli yolda u dönüsü yapan
eski model yeşil bir Mercedes.

sen iyisi mi itiraf et gerçeği, çabuk ol;
TÜRKÜ karanlığın içersinden şehvetle zehrini
çünkü geceleri çıkıyor gün yüzüne, zaman,
sönmeye çeyrek kalmış hastalık yıldız...
kapat gözlerini ve az öteye çekil lütfen.
boğazına kesik atıyorum aramızdaki bağın.
en sevdigimiz şarkıyı hatırla!
odanın benden artakalan çaresiz yanlarına
savurmalyım en içten küfürlerimi

hiçbir yolculuk benden daha iyi anlatamaz:
şimdi tesadüfen ölecek olsan
gözlerin ele verecek seni!

En Sevdiğim

EZGİ AYVALI

"Hiç zahmet edip kalkma o sandalyeden." dedi Turgut ayakkablarını giymeye çalışırken. "Hoş, zaten kalkmaya- caksın." Kapıyı açmaya yeltendi. Vazgeçti. "Ne olacak biliyor musun? Yalnız yaşılanacaksın. Öylece geberip gi- deceksin bu evde." Nazlı'nın bir solucan gibi masaya eğil- miş bir şeyler çizen haline bakıp yutkundu. Uykudan arta- kalan zamanlarda, Nazlı'yı gördüğü tek hal buydu ve bu görüntü artık midesini bulandırıyordu.

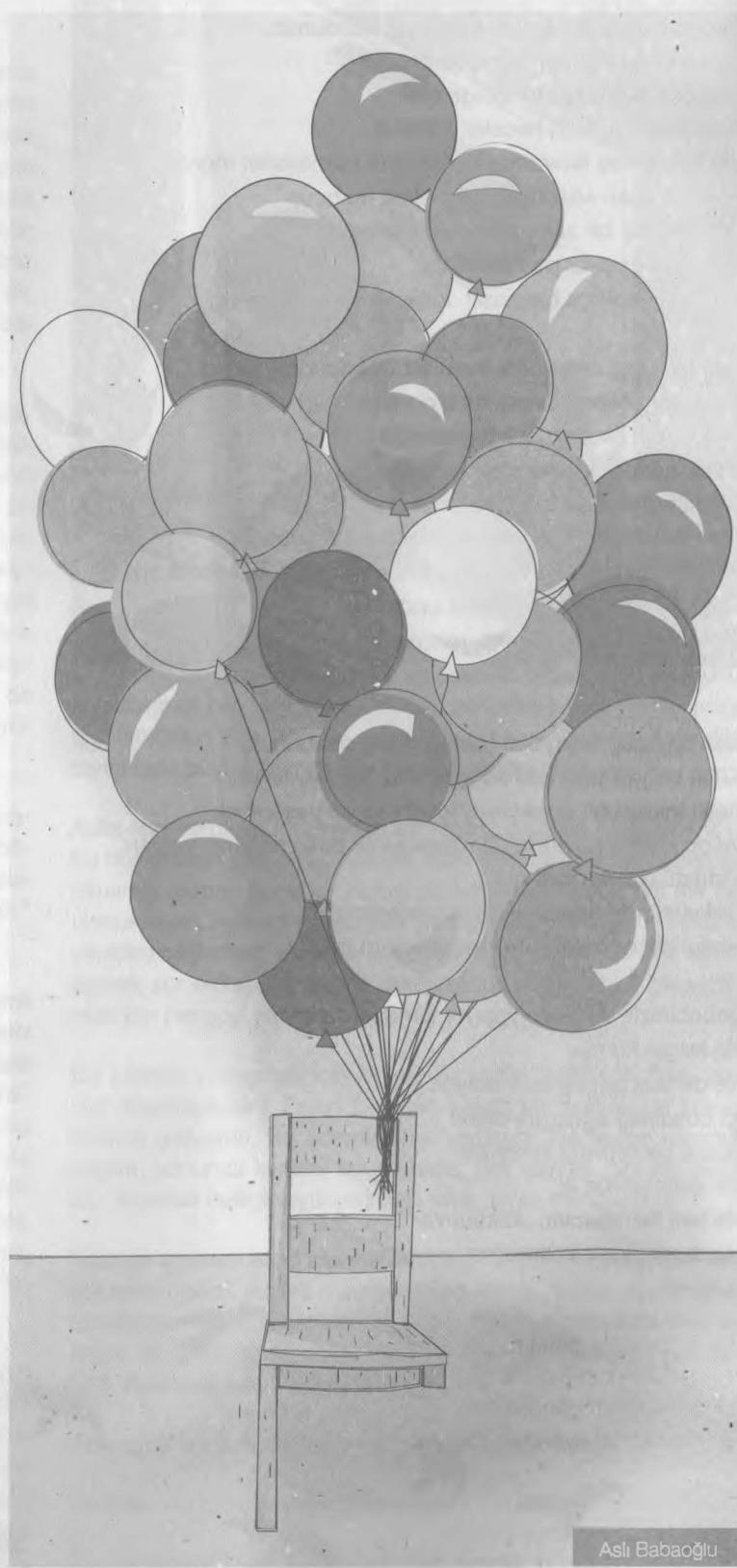
İçeri girmek isted. İçeri girip masanın üzerindeki kalemleri, kartları, boyaları dağıtmak isted. İçeri girip ortalıkta görünür ne varsa kırıp dökmek isted. İçeri girip onu bulduğu bu dehlizden dışarı çıkarmak isted. Derin bir nefes aldı, kapı kolunu bıraktı, içeri girdi.

"İnsanların seni tanımamasına izin ver Nazlı. Böyle saklanarak, içine kapanarak hayatını geçiremezsin. Bu nasıl ha- yat? Eve tıkılıp kaldık böyle. Yeter, ben çok sıkıldım." Sus- tu, bekledi. Önce Nazlı'nın bir şeyler söylemesini, sonra gözlerini yumup sakinleşmeyi bekledi. "Hadi çıkip birkaç arkadaşla buluşalım. Yemek yiyeлим, bir şeyler içelim. Bak, dönünce çalışmaya devam edersin yine. En sıradan in- sanlar kadar sosyalleşelim, ne olur yahu!"

Nazlı hâlâ tepki vermiyordu bu söylediklere. Önündeki şablonda duran, bir haftadır üzerinde çalıştığı adamı izli- yor, parmaklarını çizgilerin üzerinde gezdiriyor, bir yandan da düşünüyordu. Adamın karakterini, özelliklerini, aksak-lıklarını düşünüyordu. Ve adını... Adı ne olmalıydı?

Turgut yine sinirlendi. Geri döndü kapıya ve bağırmaya başladı: "Yetti artık! Sana kimse yardım edemez. Boşuna konuşup çenemi yordumla kalyorum burada. Sen var ya, hiçbir şeyi hak etmiyorsun. Sen! Bu hayatı da hak etmiyorsun, bu işi de. O kartlarla oynayan çocuklar, bun- ları senin gibi aciz bir kadının hazırladığını bilse eminim bir daha asla, ama asla!"

Turgut sustu. Bitirmedи cümleyi. Yeğeni Ali'yi düşündü. Tanışdı Nazlı'yı, sever miydi yine bu kartlarla oynamayı? Ali'nin, bir gün kendi kendine oynarken "Amca bak bu en sevdiğim." diye getirdiği kartı hatırladı sonra. "Ne bu?" di- ye sormuştu Turgut. Ali, karttaki kahramanın bütün özel-liklerini tek nefeste anlatıvermişti: "Bak amca, bu Noksahii. En önemli özelliği, görünmez olması. Gücü 155, bundan güçlüler de var ama bunun hissetme-sezme yeteneği 355. Yani çok! Bu yüzden hepsini yenebiliyor!" Gayet sıradan gelmişti Turgut'a Ali'nin anlattıkları. Çocukların ilgisini çekmek kolay, diye geçirmişi aklından; gösterdiği karta hiç bakmadan. Sonra Ali devam etti: "Onu böle yapan ne,

Aslı Babaoğlu

söylediyim mi? Bak gözlüklerine, bak elindekine. Bu adam aslında kör. Görünüyor. Ama görünmez olabiliyor. Amca en sevdiğim kart bu benim, çünkü en güçlüsü bu, Noksahii."

Turgut donakalmıştı. Ali'den diğer kartlarını getirmesini ve özelliklerini anlatmasını istediler. Ali, büyük bir coşkuyla yaptı bunu: "Bu Virara. Uçabiliyor. Gücü 260 ama kolları olmadığı için bütün gücü ayaklarında topluyor. Ve çok yükseğe ziplayabiliyor, çok! Radile çok zeki, zeki olduğu için diğer kartların enerjilerini de topluyor. Ama bedeni çok güçlü değil. Bu yüzden diğerlerinin enerjisine ihtiyacı var. O zaman çok güçleniyor."

Daha neler vardı o kartların içinde ve nasıl dikkatini çekmişti Turgut'un. Konuşamayan, yürüyemeyen, iyi görünmeyen ve daha nice karakterin onlarca özel yeteneği, sihirli gücü vardı. Bütün öğleden sonra, mahalledeki arkadaşlarıyla bira içip geyik yapmak yerine, Ali'yle ve kartlarla, sonraki günleri de yeğeninden ödünc aldığı Noksahii kartının arkasında yazan ismi bilgisayar başında araştırmakla geçirmiştir.

Hâlâ ayakta durup elinin kapıda olduğunu fark ettiğinde çekti elini Turgut. Bu yaşına kadar düzgün bir iş tutturamamış olması mı Nazlı'ya böylesine saldırmamasına sebep oluyordu? Oysa az önce hatırladıkları, Nazlı'nın içinde oldukça başarılı olduğunun kanıtıydı. Ayakkabı dolabının kenarında duran tabureye çöktü.

Evet, çok tepki almıştı ama bunun yanında çok da övgü toplamıştı bu kahramanlar. Siparişler kesilmiyor, aksine çoğalıyor, çocukların, gençler, hatta bazı yetişkinler, yeni çıkacak kartları merakla bekliyordu. Düne kadar kendisi de buna hayrandı ve gururluyordu, ama bunların hiçbirini şu an yaşadığı duygunu tam olarak adlandırmaya yetmiyordu.

"Biraz olgun davranış lütfen." dedi Nazlı kafasını kaldırmadan. Nihayet bir cümle kurabilmiş olmasına mı sevinmeli, aralarındaki yaş farkını yüzüne vurduguna mı üzülmeli, karar veremedi Turgut. Tabureden kalktı: "Çocukça davranışım, öyle mi? Allah kahretsin. Tamam. Çocukça davranışım benim ve şimdi kalkıp buradan gidiyorum. O çizdiğin süper kahramanlardan biri, bir gün oradan çıkar ve seni kurtarır umarım. Ben burada kalıp sana acımak yerine, uzaktan yaptığı işe hayran olmayı tercih ediyorum. Hiçbir şey söyleme ve sakın zahmet edip o sandalyeden kalkma."

Turgut, tek hamlede açtı kapıyı, çıktı. Katta duran asansöre bindi ve zemin tuşuna basarken 'Tabii' dedi içinden, 'zaten kalkmaya-caffınsın.'

Nazlı, bir süre daha hareketsiz oturdu orada. Belki birkaç saat... Kahvesinin bittiğini fark edince yan masadaki kahve makinesine doğru uzandı sandalyesinden kalkmadan. Kendini gördü o an görünmez bir aynadan. Vazgeçti.

Turgut'un evden gitmesi çok şey hissettirmemişti, sadece 'kilidi değiştirmeliyim' diye düşündü bir an. Rahat girip çıksın, istediği gibi sosyallesin diye geçen ay bir yedek anahtar vermişti ona.

Doğruldu. Masanın altına uzanıp koltuk değneğini aldı. Tutunarak kalktı. Salondaki ve holdeki pencereleri açtı. Hak veriyordu Turgut'a. Bir şeyler değişimeliydi artık. Evin içinde dolaşıp bir süre bunu düşündü, bir şeyler yapılması gerekiyordu. Farklı bir şeyler... Akılında uzun zamandır bir şey vardı ama neydi? Ara sıra aklına geliyor, sonra çalışmaktan unutuyordu. Değişik bir şeydi. Neydi?

Banyoya girdi, yüzünü yıkadı ve aynada uzun uzun yüzünü seyrederken hatırladı unuttuğunu. Hızlıca masasına döndü, bir kahve doldurdu, üzerinde çalıştığı, adını bir türlü koyamadığı kahramanının çizimini tereddüsüz buruşturup attı kovaya. Evet, değişik bir şeydi aklındaki. Hiçbir eleştiri veya yorum almamıştı bu konuda. Haklıydı Turgut, insanlardan saklanmayacaktı artık. Tek bacağı olmayan bir kadın çizdi önündeki şablona. Elindeki koltuk değneğine yükledi bütün sihirini kadının. Yayınevini aradı, buandan sonraki bütün kahramanlarının kadın olacağını söyledi.

Bugün,

Ali, kartlarla oynamayacak kadar büyüğü için sadece koleksiyon yapıyor. Yıllar önce arkadaşından kazandığı Noksahii kartı, koleksiyonunun başköşesinde. Amcasına verdiği kartı çöktan unuttu Ali.

Turgut; evinde, koltuğa uzanmış, televizyon izliyor. Kanallar arasında dolaşırken Nazlı görünüyor ekranda. Onun canlı yayındaki canlı yüzünü, gözlerindeki parıltıyı, öz güvenini, olgunluğunu izliyor Turgut. Kartlarla başlayan bu yolculuğun hafta başı vizyona giren animasyon filmine nasıl ulaştığını anlatısını izliyor Nazlı'nın. Midesi bulanmıyor bu defa.

Yan koltuktakı oturmuş dergi okuyan karısının gözü ekrana iliyor bir an, "Navaki çıktı!" diye sesleniyor arkaya dönüp. Küçük bir kız koşup geliyor koltuğun arkasından, televizyona bakıp çığlık atıyor: "Navakii!"

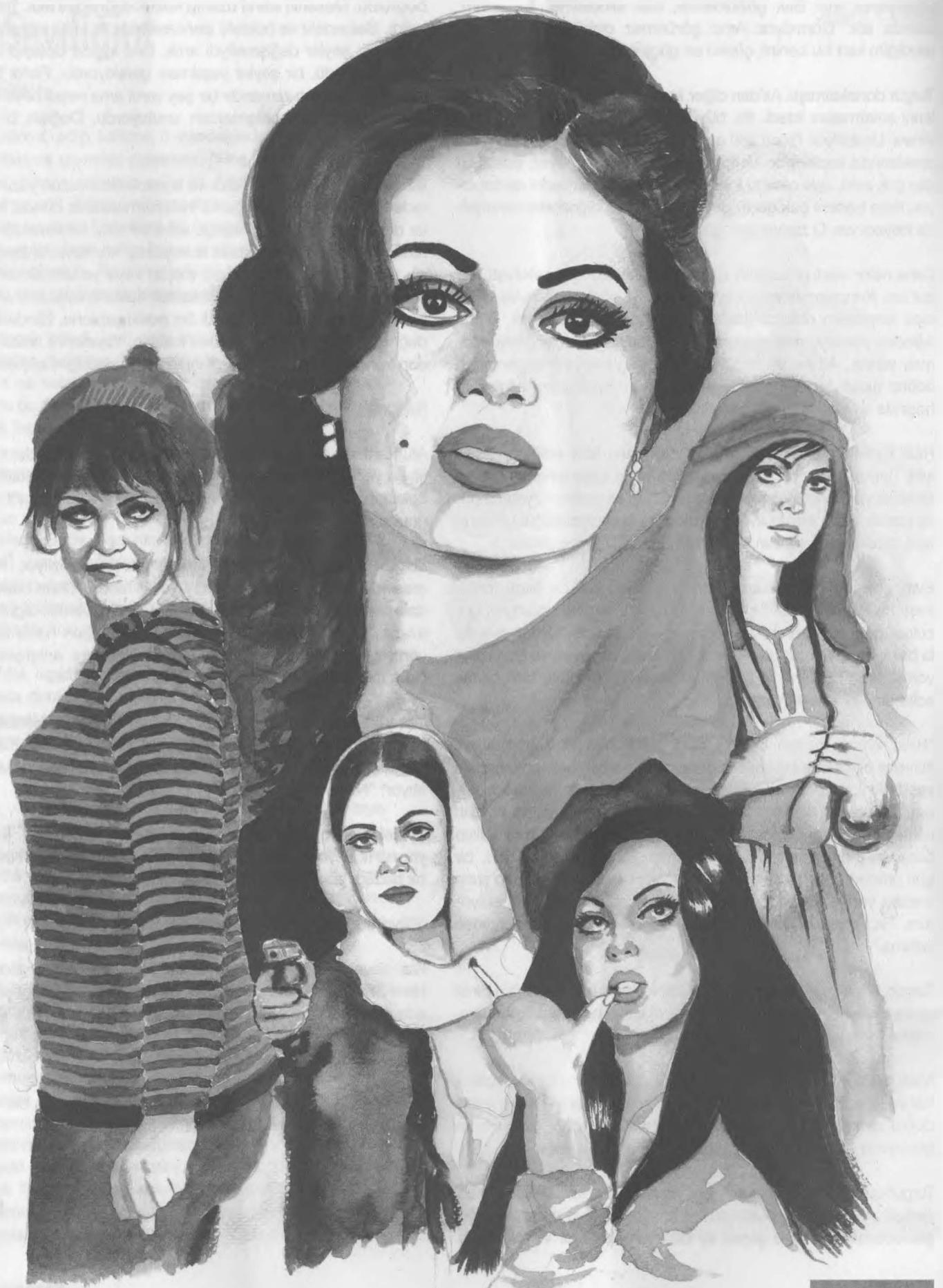
Yerdeki tek bacaklı oyuncak bebeği alıp kanepeye, Turgut'un yanına koşuyor çocuk. Bebeği gösteriyor: "Baba bak, Navaki'nin bir bacağı yok ama Navaki çok güçlü!"

'Biliyordum' diyor Turgut, içinden.

Kızı devam ediyor: "Koltuk değneğinde çok sihirli güçleri var. Hem boyalar, hem kalemler olabiliyor biliyor musun bu değnek? Kötü adamları hep yeniyor bu kalemler değnekle."

'Biliyordum' diyemiyor Turgut, içinden bile.

"Hepsinden de güçlü, biliyor musun baba? Senden bile güçlü!" Koşturuyor salonun ortasında: "En sevdiğim Navaki!"

Songül Çolak

Gözlerinde Güneş Tutulması: Türkcan Şoray

DİLARA ULU

**Seneler, seneler evveldi;
Bir deniz ülkesinde
Yaşayan bir kız vardı, bileceksiniz**

Edgar Allan Poe

Kendi şiir defterinin ilk sayfasında yer alan Annabel Lee (Edgar Allan Poe) şiirindeki denizkızıdır Türkcan. 'Hiçbir şey düşünmezdi sevmekten, sevmekten başka.'

Elini yüzüne koysan avuç içini öper Türkcan. Badem şekeri elinden alınmış bir çocuk gibi bakar. Biraksan bütün İstanbul'u, hatta dünyayı sırında dolaştırabilecek kadar büyktür, sıcaktır yüreği. Türkcan'ı yavaş yavaş izleyip dinlemeli. Ezberimize lazım olan kadınlardandır o.

Halit Şoray ve Meliha Sav çiftinin 1945 yazında sultan gibi bir bebekleri olur. Ailenin yeni ferdi ile zaman akarken, baba Şoray'ın polis maaşı, geçinmelerine yetmez. Bu yüzden, Türkcan Şoray'ın annesi de çalışmak zorunda kalır. Yalnız ve sevgi arayışındaki her çocuğun yapacağı gibi, Türkcan da evde kendi ütopyasını yaratır. Kardeşi Nazan dünyaya geldiğinde, o da bu ütopyanın güzel bir parçası olur. Türkcan, okul yıllarındaki müsamelerde, milli bayramlarda yeteneğini gösterme fırsatı bulur. Eve geldiğinde de kendini perdelere sarıp sarmalar, şarkılar söyler.

Mutluluklar da acı izler taşır. Lise yıllarındayken anne-babası ayrılr. Türkcan, dedesiyle yaşamaya başlar. Mutlu hayatındaki bu acı izle, bize, güçlü kadınların mevsimi olmadığını, her zaman nasıl gülümsemeleri gerektiğini gösterir. Gözleriyle konuşup sessizliğiyle büyüler.

Hafta sonları annesi ve kardeşiyle hasret gidermek için Karagümrük'teki evlerine gider. Ev sahipleri Emel Yıldız'dır. Namı diğer Panter Emel; büyülü sinema dünyasını, kocaman gözlerini açarak ilgi ve merakla kendisini dinleyen Türkcan'a anlatır. O anlaştıkça Türkcan daha fazla merak eder.

Emel, Türkcan'ı yeni başlayacağı film'in setine götürmeye karar verir. Türkcan şaşkınlık, Türkcan meraklı... Türkcan utangaç ve güzel... Setteki o suskun büyüsüyle göz kamaştıran Türkcan'ı, İlker İnanoğlu fark eder ve Sultan'ı olacağı o büyülü dünyanın kapıları ilk film teklifiyle açılır.

İlk filmi 'Köyde Bir Kız Sevdim' çekilirken, annesi, çok sevdığı biricik kızını bir an olsun yalnız bırakmaz. Kamera ışıkları yanına yeni bir kadın doğar: İzlerken, bir anlık duruşunu, bakışını, gü-

lüşünü kaçırılmamak için gözlerimizi kırmaya korkacağımız bir kadın.

Kara kız geliyor, kara kız!

İlk filminin ardından, uzun bir süre sonra yeni bir teklif gelir: 'Aşk Rüzgarları'. Filmde dönemin jönlərindən Göksel Arsoy ile birlikte oynayacaktır. Filmin senaryosuna göre, Arsoy'un üç sevgilisi vardır. Türkcan da utangaç ve mahcup yapısından dolayı terk edilen sevgiliyi oynamaktadır. Galada bütün dikkatler, terk edilen sevgili üzerine odaklanır. Filmin sonuna doğru izleyiciler Türkcan Şoray'ın adını bilmediğinden 'Kara kız ile evlen!' diye bağırmaya başlar. Işıklar yandığında, gözler onun üzerindedir. Böylece, Türkcan, sevircilerle hâlâ süren gönül bağıını ilk kez 'Kara Kız' olarak kurar.

Ardı ardına film teklifleri gelmeye başlamıştır artık. Yılda ondan fazla film çeviren Türkcan, dönemin jönləri ve usta yönetmenleri ile aynı setleri paylaşır. Perdelere sarıp şarkılar söyleyen küçük kız, artık sarıldığı perdelərdən sıyrılmış, kendi büyüsüyle bizi sarmaktadır.

'Seni gördüm, gelmeden duramazdım.'

Açı Hayat

İlk ödülünü Ayhan Işık ile oynadığı 'Açı Hayat' filmiyle alır. Filmde karşımızda manikürçü Nermin vardır. Sevdığı adamı ağlayarak terk etmek zorunda kalan Nermin, alışıldık mutlu sonların devrimini yapar.

Türkcan Şoray, sinemaya büyür, bütün ilklerini kamera karşısında yaşar. İlk kez kamera karşısında öpüşür, kaza yapar, utanır, kızar... Annesinin koruyucu kanatlarından sonra, Rüçhan Adlı'nın koruyucu kanatlarına sığınır. Aşkınlı da büyük yaşıar Türkcan. On dokuz sene boyunca, gündüğü kanatlar limanı olur. Solmayan gülüşüyle içimize işlerken, bize sevmelerimizi sorgulatır. Türkcan gibi sevmek vardır. Türkcan gibi beklemek... Beklerken bile yalnızlığının pencerelerinden hepimize gülümser.

Seyirci artık onu komşusu, kardeşi, annesi, sevgilisi olarak görmeye başlamıştır. Türkcan 'biz'dir. Bu bağ güçlendikçe Türkcan'ın üzerindeki sorumluluk artar ve Türkcan da artık kendi kurallarıyla oynamaya başlar. Evet, 'Mine' filmine kadar yıkılmayacak olan kanunları gündemdedir. Bu kanunlar, setlerdeki şartlarla ilgili birçok konuya içerde de herkesin aklına ilk olarak 6. madde -Filmde öpüşme ve açık sahne olmayacağı.- gelir. Fakat o dönemin şartlarına bakıldığından film şirketleri birbirinin neredeyse aynısı olan ticari filmler ürettiğinden, Türkcan'ı Türkcan yapan, aslında bir nevi bu kurallar olur.

Kurallarına rağmen, aranan bir yıldızdır. İlk başlardaki utangaç,

mahcup kadın rollerini üzerinden atıp yine her tavrında kendimizden bir parça bulacağımız rollerle karşımıza çıkar. Güllü olup kulağının arkasına iliştirdiği gülle, eli belinde, şakalar yapar. Çengi Naciye olup delikanlılığı öğretir. Gülcen olup, köyün ağasına baş kaldırır. Elif Ana olur, evladının derdine derman bulmak için bütün İstanbul'u hasta çocuğunu sırtında taşıyarak dolaşır. Edebiyatın sinemaya harmanlanmasıyla da Çalıkuşu, Akşam Güneşi, Sinekli Bakkal, Hanımın Çiftliği, Gramofon Avrat, Yedi Kocalı Hürmüz, Cemo, Sultan Gelin ve daha birçok eserde "Yaşasaydı eğer nasıl olurdu?" dediğimiz karakterlerin epe kemije bürünmüş haliyle karşımıza çıkar. Bize, kelimelerin ne anlamlara gelebileceğini öğretir.

'Sevgi de yetmiyormuş. Çok eskiden rastlaştıktı.'

Vesikalı Yârim

Filmlerini en sevdigimiz kelimelerle anlamlandırmaya çalışız. Ömrü yoktur bu filmlerin. Zaman eskitemez, eksiltemez onları. Bin yıl önce de sonra da aynı şekilde hissedilebilen duyguları yaşıtır. Sefa Önal, Sait Faik Abasıyanık'ın 'Menekşeli Vadî' öyküsünden esinlenerek yazar Vesikalı Yârim'i. Vesikalı Sabiha'nın kara gözlerinden okunur Manav Halil'e olan aşkı. Aşk varken başlıklarda, kimin iyi, kötü, haklı veya haksız olduğu önemli değildir. Sabiha, bize aşka nasıl bakılacağını, aşkin nasıl büyütüleceğini öğretir.

Bizi filmleriyle büyütür Türkcan, her yerededir. Balıkçılarda, hamsi kokuları arasında, balıkçı güzeli Azize'nin şarkıları mirıldanılır. Azize, tezgâhlar arasında kırmızı beresiyle, yaramaz haliyle dolanır. Kara gözlu Azize, 'Her seye sahip olmak isteyen, elindekini de kaybediyor.' derken, güneş tutulması vardır Azize'nin gözlerinde. Farklı açılardan, farklı güzellikte görülebilen bir tutulma... 'Sevemedim kara gözlüm, seni doyunca...' diye şarkıyı söylemeye başladığında ağlıyordur Azize. O ağlarken, bulutsuz bir gökyüzünden kalbimize dolular yağır. Ağlamasın isteriz yada ağlayacaksa göğsümüze yatsın ki saçını okşayabilelim.

Belki Azize'nin saçını okşayamayız; ama 'Kara Gözlüm' filmiyle, duygularını her bir hücremize kadar hissettirebilen efsane bir ikili doğar. Türkcan, Kadir İnanır'la birlikte daha birçok kez kalbimize dokunur. 'Devlerin Aşkı' filmiyle, zamanın ve hırsın bile sevmelere engel olmadığını gösterirler. Filmdeki Türkcan'ın diğer aşağı Süreya Bey'in de dediği gibi, artık 'Onlan kimse durduramaz.'

O naif dokunuşların sahibi Türkcan'ın cesur hali, zaman zaman başına dert açar. Cemo filmi çekilirken, filmin son sahnelerinde Türkcan attan düşer ve felç tehlikesi atlatır. Elazığ halkı bu duruma o kadar üzüler ki belediye, Türkcan Şoray'ın sağlık durumu hakkında günlük anonslar yapmak zorunda kalır. Hatta Elazığ'da, Türkcan'ın üzerinden düştüğü atın kahrından öldüğü rivayetleri yayılır.

Sağlığını korumak için bir süre sinemadan uzak kalan Türkcan'ın içi içini yer. Bir gün, gözü gazetedeki bir habere takılır: "Almanya'ya çalışmaya giden adam, kansının kendisini aldattığını duyar. Türkiye'ye onu öldürmek için gelirken trafik kazasında ö-

lür." Türkcan, haberi okuduktan sonra Sefa Önal'ı arar ve yeni bir film için senaryo çalışmalarına başlarlar. Böylece 'Dönüş' filmi ortaya çıkar. Ama bu kez farklı olacaktır. Türkcan, kamera arkasındaki erkek egemenliğini yıkıp kendi filmini kendisi yönetecektir. Kadın başına bu işe bulaşmasın, diyenlere inat, işini alının aki ile bitirecektir.

'Oda içindeki suya, düğme ucundaki ışığa, o medeniyet dediğin bir şeylere değiştin mi, sattın mı bizi?'

Dönüş

Elinin hamuru ile Türkcan, birbiri ardına gelen ödülleri kaldırır. 'Dönüş', yurt dışındaki festivalerde gösterime girer. Bir kadın yonetmen olarak Türkcan, artık yurt dışında da tanınmaya başlar. Kolay değildir elbet, dünyanın en çok sayıda filmde oynamış kadın oyuncusu olmak.

'Zıyanı yok, gülüşü yeter.'

Selvi Boylum Al Yazmalım

70'lerin ortalarında neredeyse her eve dünyayı gösteren kutuların gelmesi, sinemayı durağanlaştırır. Çekilen film sayısı azalmaktadır. Ama Türkcan, bu dönemde de karşımıza Kadir İnanır'la birlikte şiir gibi bir kadın olarak çıkar. Cengiz Aymatov'un 'Kırmızı Eşarp' kitabındaki al yazmalı Asya'dır. Elinden tutsanız yüregin siccaklığını hissedebileceğiniz Asya, bize sevgiyi sorgulatır. Çocuguyla, selvi boylu İlyas'ın kamyonu arkasından bakmak oluverir onun için bir anda sevgi.

'İnsan sevebileceği birini bulana kadar, kaç kişiyi sevdigi zannediyor?'

Mine

Toplumsal gelişmelerle birlikte sinema da yeni bir boyut kazanır. Seksenlerde gündeme artık erotik filmler vardır. Türkcan, büyük aşkı sinemadan vazgeçmemek için Mine filmiyle tabularını yıkar. Filmde, bir sene sonra evlenip dört yıl evli kalacağı, canının bir parçası Yağmur'unun babası Cihan Ünal ile birlikte oynar.

İki binli yıllarda; sevmelerin, sevilmelerin kadını, dizileriyle de yanımızdadır. İkinci Bahar'ın Hanım'ıyla; gözümüzden, dilimizden sakınır, saklamak isteriz onu. Tatlı Hayat'ta Sevinç'lere boğarken bizi, hayatımızın kadını o olmalı, diye düşünürüz. Türkcan, Suna'dır, bundan dokuz yıl önce çekilen son filminde. Elli yıldan fazla süren bu aşık hasretiyle yanar gönlümüz dokuz senedir.

Belki bir gün tekrar, diye cümleye başlamadan hüznü var içimde. Özlem sevgiyle beslenirken, beklemelerimizin üstüne katranlar dökmek istiyorum. Hepimizin hayatında unutulmaz bir izin var, okşamak istediğimiz izler... Beyaz perdenin her zaman senin işığına ihtiyacı var 'Sultan'ım. "Halk özlemiyle oluşmuş bir mitostur ve ulaşılmaz bir yalnızlık içindedir." demiş senin için Cemal Süreya. Gel, sultanim! Yalnızlığın başkentinde, içinde sadece sevgi olan surlar kuralım, gözlerimizden okusunlar mutluluğumuzu ve 'Ayırmasın Mevla'm bizi ömür boyunca...'

Kurabiye ile Mercimek Çorbası

GÖKHAN COŞKUN

Daria Skripko

Öncelikle şunu bilmeni isterim ki o şirin kurabiyeyle beni baştan çıkarabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun. Yemezler. Yiyemezler... Zira kalbime giden tüm yollar yine böyle melali, daha çok hazan mevsimlerinde rastlanan ve

hüzün kokan akşam üstlerinde akan gözyaşlarının sebebiyet verdiği yürek parçalanması, ciğer parelenmesi gibi beşeri olaylar (koroner heyelan) neticesinde kapandı.

Sen böyle uzun cümlelerden, duygusal betimlemelerden çok hazzetmiyorsun, zaten lisede de çok bilinmeyenli denklemler çözen seksi bir matematik dehasımışsin diye durumu bilimsel verilerle özetliyorum bak. Senin yaşın kadar düğüm var benim boğazında. Kuru kuru kurabiyeyle olmaz o işler, anlıyor musun? Hem ağızda da olsa dağılan şeyleri sevmiyorum ben.

Bütün olmalı, akıp gitmeli alabildiğine.

Asma suratını hemen. Becerebiliyorsan acısı süzülmüş bol şefkatli bir mercimek çorbası yap da içelim sıcak sıcak. İçimiz ısınsun.

Kendime Ait Bir Oda

ESRA PULAK

- Ne vakit yere sıkı bastım, o vakit yerden yükseldim. Hayal ettiğimi gerçekleştirebilmek için ihtiyacım olan tek şey, kendime ait bir odaydı; kalbimdi.
- Bir gönülden akan sular, diğer gönüle yol olur.
- Gerçekler akşam güneş ile batar, sabah güneş ile yeniden doğar.
- Sevmezsek öleceğiz; sevmekten öleceğiz!
- Gün geceye karışınca hafifler miydi dünya?
- Aslolan, bu kalp, bu gökyüzü.
- Sağlığın afiyetimdir.
- Başlangıça cesaret, sürekliliğe sabır ve bitişe asalet yakışır.
- Geçen, sadece zamandı.
- Dışı serin olanın, içi de katı olur.
- Hazır bulmuşken birbirimizi, çok sıkı sarılalım! Tâ ki tüm korkular yok oluncaya kadar.
- Ve yeniden güneşle dans etmemi istiyor zaman.
- Bu bir düş dahi olsa; varım!
- Adına dünya denen bu yerde, birinin yaşamının sonu, diğerinin yaşamının başlangıcı olur.
- Hayaller gerçek olmak için vardır.
- Yüreğime dokundun ya, artık her mevsim sonbahar.

Yarın İntihar Ettim, Dün Aşık Olacağım

DİLАН BOZYEL

Çorabım ıslak. Sinirlenmem için geçerli bir neden.

Yalnız insanların en büyük hüzündür eve koc-ca bir karpuz alamayışları, mesela.

Elli beş yıl daha mantıklı kalıp kendimi sadece geliştirsem; mesela her gün bir kitabı noktası virgülüne kadar okusam da sonra herifin birine aşık olsam... 'Küt!' diye silinir mi o bütün bilgiler bilgi hazinemde? Muhtemel-elbet-olasılık.

Günlerce kinini taşısam birinin, aldığı ahımın son kullanım süresi bile çoktan geçse...

Aynada önce onu, sonra yansımamı görsem.

Bunca biriken kinin ardından ilk karşılaşmamızda parmağının ucuna iğne batsa, bildiğim, ettiğim ya da verdığım tüm kararlar silinir süpürülür o anda, mesela. O kanayan parmağın kanayan noktasını dudaklarımla iyileştirene dek çabalarım, kesin.

Çorabım ıslak. Gidiklanmam için geçerli bir neden.

Yalnız insanların en büyük keyfidir uyumadan önce ayak topuklarını kremlemek, mesela.

Ay batsa, batarken aklına Ahmet Kaya gelse...

Kadehini ona kaldırısan...

Bak mesela bu iki kişilik bir resital olur ancak.

Güneş doğsa, doğarken bütün şehir uyusa...

Perdelerini ona açsan...

Bak bu da tek kişilik bir ayin olur ancak.

Yarın intihar ettim, bu benim en özgür iradeli kararımı.

Dün ise aşık olacağım, bu ise gül yüzümü en berbat gülümseten gök gürültüsü olacak midemde.

Çünkü üstüne yağmur yağacak, tüm şehri, tüm beni, tüm seni ve tüm yamalak hisleri yıkayacak.

Ve büyük ihtimalle, babam bu yazıyı anlamayacak. Annem ise beni üzен kişiye ah edecek.

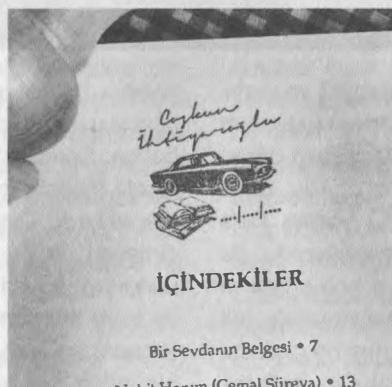
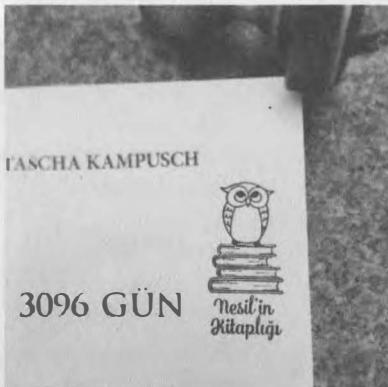
"Yalnız yaşayan insanların,
kendi içlerinde başlayıp biten
eğlenceleri vardır."
Oğuz Atay

Eren Caner Polat

Çünkü bir otuz güne kalmaz, en sevdiğim mevsim başlayacak.

Kuş uçsun Fürüğ, sen onu boş ver; biz az daha sabredelim Nilgün.

- Ex Libris -

“Ölümsüzlük” insanoğlunun kafa yorduğu olguların başında gelmektedir, bu sebepten bir yerlere kayıt tutmalı ve ismini kazımalıdır yeryüzüne. Kendi varlığını sürdürmemese de ona ait bir şeyler kalmalıdır bir yererde, yazmak nasıl bir ihtiyaç ise, saklamak da öyle bir ihtiyaçtır işte...

Exlibris de işte tam da bu sebepten ortaya çıkmıştır. Yaratılışı gereği insanoğlu sahip olmayı varlık ile birleştirme eğiliminde bulunmuştur. Kaleme, kitaba, yazara değer veren, aidiyet duygusunun baskın olduğu, kültürel düzeyi yüksek toplumlarda, insanlar kitaplarının kendilerine ait olduğunu belirtmek ve kaybomalarını önlemek adına, ekslibris yapma ihtiyacı duymuştur.

Latince bir deyim olan Ex Libris kelime anlamı olarak, “...Kitaplardan” demektir. “...’nın Kitaplığı, ...’nın Kütüphanesi” anlamına gelir ve kitabın genellikle ilk sayfasında bulunur, kitabın kapağı açıldığında kitabın sahibinin adını, kendisini yansıtmasına inandığı, estetik bulduğu motif gibi graksel anlatımlar göze çarpan exlibris, artık o kitabı “sahibinin” kılmaktadır.

Tarih boyunca, gerçek bir kitapsever kitaplara karşı takıntılı bir ilgi duymaktadır. Bilinen en eski ex libris, III. Amenos'in (Antik Mısır ravnuluğunu XVIII. Hanedan döneminin 9. hükümdarı olarak sürmüş bir ravn) papirüs rulolarını korumak için M.O. 1400 yılında yaptırmış olduğu baskıdır. Sonrasında ise, matbaanın ica-

dından önce sadece saray ve kiliseler himayesinde bulunan kitaplar, 15. yy. da matbaanın icadıyla, kitapsever burjuva kesimin kendi kütüphane olusunu geliştirmesiyle, daha yaygın olarak kullanılmıştır. Böylelikle, artık kitapları kaybolmayacak ve ödünç verdiği kişilerden geri alınabilecektir. Kitaplarıyla arasında özel bir bağ kuran insanlar için sadece kendine ait bir tasarımlı kitaplarına mühürlemek, mülkiyet duygusundan kaynaklanır ve diğer herkesten kendini ayıralıklı hissetmesine neden olur.

Kitabin gözle görünür kalıcılığının, sizin benlik duygunuza da saflamlık ve kalıcılık kazandırdığı aşikardır. Sahibine “benim” duygusunu kazandıran, oldukça tatmin edici bu graksel desenler, kitap sahibi ile arasında özel bir bağ oluşturur ve aynı zamanda, kitabı ödünç alan kişiye bir uyarı niteliğindedir. Kitabı ödünç alan kişi her kapağı açtığında, onu asıl sahibine götürmek hissiyatı ve zorunluluğu duyacaktır. Ex libris sanatının gelişimi tarihin akışı ile paraleldir. Örneğin bir ex libris çalışması olarak kraliyet armalarını ilk ömeklerden kabul edersek, Fransız devrimi zamanında Fransa'da, kraliyet armasının nasıl şekil değiştirip özgürlüğün simgesine dönüştüğünü görebiliriz. Rus devrimi öncesi ve sonrası yapılan ex libris çalışmaları karşılaşıldığında, siyasi ortamın sanata yansımaları da bir belge niteliğindedir. Ex libris sanatı değişir ve değişim olmaya devam edecektir. Ta ki insanoğlunun öğrenmeye meraklı ve kitaplara saygısı sürdürdüğü müddetçe.

Pencerenin Perdesini Havalandıran Kâmuran

ERAY YASİN İŞİK

...Ve üçüncü zil çaldı. Kamuran, dekoru üç kere öptü ve yerini aldı. Biraz sonra, tüm ihtişamı ile kırmızı perdeyi piyanonun dolaştığı notalara selam verdirircesine açmıştı. Mesaisinin dörtte birini tamamlamanın haklı gururu ile sandalyesine oturdu. Biraz önce birbirlerinin arkasından fisır fisır dedikodu yapan kulis fareleri kol kola dans ederken, Kamuran onları seyrediyordu. Şu uzun burunlu kız, yine yanlış adımla başlamış ve koreografinin içine etmişti. Oyuncular içinde Kamuran'ın anlaşamadığı tek insan, uzun burnunu tafra ile bir de havaya kaldırmış bu çirozdu. Kamuran kadar provaya gelmemişti, iki dakikalık öpüşme sahnesi için haftanın her günü seti olan popüler bir dizinin oyuncusuydu. Tiyatro yapmak istemesinin tek sanatsal yönü, öz geçmiş süsleme sanatı olabilirdi. Kamuran'ın onu sevmemesinin birçok sebebi vardı. Ama bu yeni ünlü şımarık kızın da Kamuran için iyi duygular beslemediği apaçıktı. Tiyatro müdürüne "Niye bu adam burada oturuyor?" diye defalarca sormuş, Kamuran'ı bu adam olarak nitelemiş ve sahne üzerinde gereksiz bulmuştu. "Ve perde açılsın!" diyerek başladığı tiyatro sezonu boyunca, perdeyi kimin açıp kapattığını bilmeyecek kadar dikkatliydi. Sezonun son oyunu olmasına rağmen hâlâ yanlış adımla başlaması, Kamuran'ı cileden çıkarmıştı.

Bununla beraber, oyun yerlerdeydi. Kaçırlan antreler, yerli yersiz traklar, lafa girmeler, açmazı vermemeler derken perde sonuna gelindi. Kamuran son tiradi bekliyordu. Aziz Nesin ne de güzel yazmış... Emektar oyuncu Kemal Bey ile göz göze geldi. Kemal Bey'in sigaradan sararmış bıyıkları altından tane tane dökülüyordu her sözcük. Kelimelede değil harflere anlam yüklüyordu Kemal Bey. Uyumak üzere olan seyirciyi, her cümlesinde biraz daha rahatsız etmeye başlamıştı. Bu sırada antrede sadece Kamuran kalmış, Kemal Bey'in gözlerinde oyunu izlemektedi. Diğer oyuncular, çoktan, gelen tatlı ve çikolatalara yumulmuşlardı. Diyetini her suarede bozan dansçılar, "Oyundan yarım saat önce hiçbir şey yemeyeceksiniz." diye ahkâm kesen dublaj sesli abiler, perdenin kapanmasını beklemeler bile. Oysa Kemal Bey yerlere düşmüş oyunu omuzlarından tutup kaldırmış ve tiyatro salonunu titreterek kendine döndürmüştü. Kamuran, perde

halatını bir kısrağın gemini tutar gibi tuttu. Kemal Bey'in krescentosu ile oturduğu sandalyeden ayağa kalktı. Yıllarını vermişti bu işe. Sorsalar kuliste baklavaya tırnak batırın sanat elçilerine, insanı insanla insana bölüp çikartarak tiyatroyu anlatmaya çalışacaklardı. Oysa oyunu bir senfoni olarak perde arkasından dinleyen ve bu resitale son notayı seyircinin bam teline dokundurup koyan bu adama ayakçı muamelesi yapıyordular. Kahve suyu hazırlamadığı için oyuncular tarafından kulis odalarında arkasından kulis yapıyordu. Gözler, tek işi sıcak su hazırlamak olduğuna inanılan Kamuran'ı arıyordu. Dekor, kostüm ve sahnenin gökten zembille indiğini zanneden ajans güzeli ve fitness yakışıklılıarı, oyunun kötü gitmesini seyirciye yüklemişlerdi bile. "Seyirci ne kadar kötü şekerim!" diyerek, ömrlerinde sadece birkaç gala gecesinde yırtmaçlı etek ile oturdukları seyirci makamına hakaret ediyorlardı. Oysa Kemal Bey tiradin sonunda bütün seyirciyi hipnoz etmiş, of puf seslerinin ve telefon ışıklarının yerini derin bir sessizlik ve zifir bir karanlık kaplamıştı. Kamuran, perdeyi Aziz Nesin'in cümlesine bir nokta koyar gibi kapattı. Seyirci ne olduğunu anlamadan kendini ayakta bulmuştu. Kemal Bey, memnun bir şekilde sahneden kulise inerken, yeleğinin cebinden bir sigara çıkartıp Kamuran'a uzattı. "Keyif сигарасы içili simdi, seyirciyi parçaladın baba." dedi. Kamuran "Estağfurullah hocam... İşini doğru yapan birini görünce, işimi yapıyorum sadece." diye karşılık verdi. Kemal Bey'den başkasına bu cümleyi kursa epey dalga geçerlerdi. Ama Kemal Bey farklıydı. İşminin sonundaki "bey" sıfatı onunla konuştuktan sonra istemsiz olarak ağızdan çıktı ve bu sıfat bir karaktere ancak bu kadar yakışılırdı. Kamuran, 50 yıldır sahnede yutulacak her tozu yalanı Kemal Bey'e "hocam" demeyi tercih ediyordu. Çünkü ondan her gün yeni bir şeyler öğreniyordu. 17 yıldır aynı tiyatroda çalışıyordu. Yemeklerde bile Kamuran ile aynı masada oturmaktan rahatsız olanların aksine Kemal Bey, onun turne "badisi" yani oda arkadaşıydı. Eski ahşap merdivenleri garç gurç sesleri ile inerken Kemal Bey Kamuran'a dönüp: "Patrona söyledin mi dekor asansörünü?" diye sordu. "Söyledim ama çok masraf olacakmış. Ona para ayıramam dedi. Motorlu calaskar bile olsa yeter, ben ona eski dekorlardan bir tekne yaptırırım." diye cevap-

ladi Kamuran. Kemal Bey içinden ettiği küfürleri seslendirerek beyefendiliğini bozmak yerine Kamuran'a gülmüşti. "Kamuraaan!" diye bağırın tiyatro patronu, anlaşılan yine kötü başladıkları oyunun bütün faturasını ona kesecekti. "Kardeşim bir kahve içeceğiz, sıcak suyumu yok, neredesin abicim?" diye Kamuran'a çıkışıyordu. Cümle sonundaki "abicim" kelimesini Kamuran'ın yaşına hürmeten söylememiştir. Aksine sinirlendiği insanlara "abicim" derdi. "Sahnedeydim hocam." dedi Kamuran. Kamuran da Hikmet'in hocalığından değil sıfatsızlığından kul-anmıştı bu kelimeyi. Zira Kamuran'ın Hikmet'ten öğreneceği tek şey, tüccarlık olurdu. Organizatörlükten tiyatro patronluğuna terfi eden Hikmet için iyi oyun; bol kadınlı, bol turneli olandı. Paranın tamamını almadan suareye çıkmaz ama otel parasından kaçmak için gece yolculuğuna bayıldı. Bu eski sinemayı Kemal Bey'in ısrarı ile tiyatroya çevirmiştir. Bu sezon sonu da yenilemeyi düşünüyordu.

Kamuran kahveleri hazırlayıp herkese ikram ettikten sonra, sigara dumanın yarattığı sisten Kemal Bey'i buldu. Bir tek ona kupa verirdi kahvesini. Herkes plastik veya kağıt bardakta içeren Kemal Bey'in bu lüksü, diğerlerini başlarda kızdırmıştı. Fakat Kemal Bey'in kendisinin evden getirdiğini ögrenmekten sonra onu pimpirikli olarak değerlendirmişlerdi. Plastik bardakta içmemek için evden kendi bardağını getirmek onlara tuhaf bile gelmemiştir. Halbuki o bardağı Kemal Bey değil Kamuran almış, kendi malzemelerinin arasında muhafaza ediyordu. Ama bu sır sadece Kamuran ve Kemal Bey tarafından biliniyordu.

Kahveler çaylar içildikten sonra, Kamuran işinin başına döndü, ikinci perdeyi nasılaştırmış avuçlarıyla başlattı. İlk perdeye nazarın daha tempolu başlamıştı oyun. Perde arasında seyircinin kaçacağını düşünen oyuncular Kemal Bey'in tiradından büyülenen seyirciye karşılarında görünce şaşırılmışlar ve ikinci perdeyi hakkını vere vere oynamışlardır.

Oyuncuların en çok sevdigi 'selamlama' yani masturbasyon kısma gelinmişti. Dakikalarca süren alkışları oyuncular selamlıyor, kim kimden daha fazla alkış alıysa diğer içten içe onu kıskanıyor ama sahte bir gülümseme ile birbirlerini tebrik ediyorlardı.

Kamuran perdeyi bir orkestra çubuğu gibi kullanıyor, seyirciyi bir üst perdeye onların alkışlarıyla taşıyordu. Perdeyi şimşek gibi açmış, tüm seyirciyi ayağa kaldırmış ve sezonun son perdesini nazlı hızlı geri kapatmıştı.

Kulise tebriğe gelen seyircilerin en çok konuşanı da gittikten sonra, oyuncular giyinmiş ve çıkmışlardı. Kamuran boşalmış tiyatro koltuklarına Fasulyeciyan'ın son tiradını içinden oynarken, oraya buraya atılmış kostümleri topluyordu. Dekor teknisyenleri de çıktıktan sonra, Kamuran son kontrolleri yapıp ışıkları kapatmış, müdüriyete çıkmıştı.

Hikmet müdüriyette hesapları alıyordu, Kamuran'a zarfını uzatmıştı. Ona kalsa parayı zarfa falan koymazdı. Ama Kemal Bey "Harçlık mı veriyorsun! Bir de el öptür bari!" diye onu azarlamış,

o da zarfın mektup göndermekten başka işlere de yaradığını keşfetmişti. "Otur, biraz konuşalım." dedi. Kamuran oturdu ve patronun yapmak istediği eylemen coğulluguına inat, susarak onu dinledi. "Bak abicim, millet senden çok şikayetçi. Kızlar sürekli antrede beklemenden rahatsız. Yeni sezonda sen perdeye değil sadece kostümde bak." dedi. Kamuran Hikmet'in yüzüne öyle bir baktı ki Hikmet perde hakkında açıklama getirmek zorunda kaldı.

"Seneye zaten otomatik perde yaptırırız. Komple yenileyeceğiz sahneyi." dedi. Bir süre, yapılacak yeniliklerden, robot ışıklardan, motorlu perdeden ve masraflardan bahsetti. Kamuran onu dinlemiyordu, otomatik perdeyi düşünüyordu. Basit bir çarklı motor sistemi Kamuran gibi perdeyi noktalama işaretini mantığı ile nasıl kullanacaktı. Çünkü Kamuran kimi zaman oyuna virgül atıyor, kimi zaman seyirciye iç muhasebesinden derin sorular soruyordu.

Kırmızı renge baktıkça hayal pencereleri açılan seyirciye bu yolculukta onun yerine şimdiki makinenin eşlik etmesini düşleyemedi bile. Sigarasından bir duman daha aldıktan sonra önde duran boş bardağın söndürüdü. Bunu bilinçli yapmıştır. "Kusura bakma Hikmet." dedi. İlk defa ona ismi ile hitap ediyordu. "Yönetmen neyse, oyuncu neyse, perde de odur. Hiç tiyatro perdesi otomatik olur mu?" Hikmet bu parlak fikre Kamuran'ın bu kadar tepki vereceğini tahmin etmemiştir. Kamuran da devam etmedi zaten. Etse de söyleyeceği hiçbir kelime Hikmet tarafından anlaşılmayacaktı. "Benden bu kadar, ekmeğini yedim, hakkını helal et." dedi. İstifa etmiştir. Hikmet buna üzülmek yerine aksine sevinmiştir. Çünkü bu konuşmayı onun işine son vermek için başlatmış ama kostümçü eksiği onu kovmasına engel olmuştu.

Sezon başında yenilenmiş salonda, geniş produksyonlu müzikalın prömiyerini seyretmeye gelen Kamuran, üçüncü zil çaldığında oturduğu seyirci koltuğunda kadife kırmızı perdeyi seyrediyordu. Seyirci ışığı söndü ve keman sesi düştü karanlığa. Sonra bir hırıltı başladı. Yavaş yavaş ama nizami bir şekilde açılan tiyatro perdesi sinir bozucuydu ya da Kamuran'ın sinirlerini bozmaya yetiyordu. Fakat tiyatro sevdası yerine gres yağ ile çalışan motor, daha ilk oyunda perde tam açılmadan durdu. Düğmenin başındaki parmak tekrar kapama düğmesine basmış olacak ki aynı sinir bozucu sesle bu sefer kapanmaya başladı. Perde adeta Kamuran'ın önünde verdiği ilk sınavda sınıfta kalmıştı.

Perde arasında kulise gidip gitmemekte kararsız kalan Kamuran'ı Kemal Bey: "Senin baklavalar bitmeden yetiş." diye telefonla aradı. Kamuran kulise girdi. Kemal Bey, sigara dumanının arasından elinde plastik bardakla çıktı. Kamuran'ı gördüğüne bir tek o sevinmişti. Diğerleri her şeye olduğu gibi otomatik perdeye de çabuk alışmışlardı. Kemal Bey de plastik bardakta çay içmeye...

Öyle bir hayal ecesisin ki, her yer sensin.
Usul usul dökülen mimozalar, azalan limon
çiçekleri, ayaklanan hanımeliler, deniz
yaprakları, gülen güneşler, rayiha bahçeleri,
bulutlu rüzgârlar...
Tanrı da senin gibi var oluyor dünyada.

Küsecek kadar sevmeli insan birini
o gelince küsmeli: nerdeydin bunca zaman
niye sevmedin beni, küsecek kimsem yoktu
demeli, o varken de kimseye küsmemeli.

Her şey senin eteklerine süpürüyordu beni
içimden;
için ki, içimin aynasıydı
ve yalnızdık
ve yalnızlık biraz da aklın, törelerin ve
geleneklerin
ve yasalarla alışkanlıkların
bizi kuşattığı yerdi.

Herkes âşık olmanın ortak dilini bulup yazmaya
çalışıyordu.
Ama aslında bu kadar basitti işte: Birini
öptüğünde salıncakta sallanır gibi hissediyorsan
âşksın.

ERBAS

ERGÜLEN

TOPTAŞ

BAŞAR

Ben Neden Ben'im de, Ben 'Sen' Değilim?

OYA ÇINAR

Bir Buket Uzuner Röportajı!

Lisedeyim. Bilenler bilir. Ankara'da, meşhur Hergele meydanından, Gençlik Parkı'na doğru süzülmekteyim. Omzuma bir el değiyor belli belirsiz... Arkamı dönüyorum Ayhan! Ama yani şimdi, Ayhan'ı size nasıl anlatsam...

Ayhan'ın bir ela gözleri... Bir ela gözleri... Bir ela gözleri var. Ne siz sorun, ne ben söyleyeyim.

"Gözlerini bir kapatsana aşkım." diyor. Kapatıyorum... Ellerimi tutuyor... Sanırsızın avuçlarını ateş alıyor... Öyle bir hall! Ayhan bu işte! Yangına körküle gidiyor. İşkenceyi uzatıyor. İtiraf edeyim, sonunda o büyük an geldi, dudaklarımı öpecek zannediyorum!

*Heyhat!
Gelmemiş!
O gün, daha 'o gün' değilmiş.
Avuçlarını dört köşeli "bir şey" bırakıyor.
Eşşek değilim ya! Anlıyorum... Bir kitap.
"Aç şimdi" diyor.
Açıyorum.
Kapağında şöyle yazıyor: İki Yeşil Susamuru Anneleri Babaları Sevgilileri ve Diğerleri...
Öyleyse kayıtlara geçsin.
Buket Uzuner benim "ilk aşk"ım.
En güzel ilk gençlik anılarında, hep başucumda duranım!
Şimdi, büyüm de, O'nunla röportaj yaptım.*

Hayat kendi kendine ne güzel hikâyeler kurguluyor, Allahım!...

**Kendinizle ilk tanışma anınızla başlayalım mı? Neredesiniz?
Kaç yaşındasınız? O aynada göz göze geldiğiniz Buket
Uzuner'in içindeki kuyudan neler çıktı? Zaaflan, korkulan,
hayalleri nelerdi?**

Bu tehlikeli bir soru benim için Oya'cığım; çünkü her hatırladığında beni hâlâ ürperten bir yanıtı var bunun. Ama nasılsa Kafka Okur Dergisi bunu açıklamaya uygun bir medya, o yüzden anlatabilirim. Annemin benimle başa çıkamadığı zamanlarda -ki her annenin böyle bir çocuğu vardır-, "Sen zaten daha kardeşin doğmadan beni korkutur, durup dururken 'ben neden benim de ben sen değilim?' diye sorardın" derdi. Kardeşim benden üç yıl üç ay küçük, hesap edin artık. Küçük halam da geçen yıl bana "Sen küçükken bile çok mantıklıydın ve konuşunca bizi korkuturdun!" dedi. Çocukken astronot ve denizaltı kaptanı olmak istedim. Asıl amacım maceralı bir hayatımın olmasıydı, çünkü canı çok çabuk sıkılan çocuklardan biriydim. İlkokulda öğretmen aynı konuya iki kez anlatınca sıkılıp, teneffüste çıkış, eve gelir, oturma odasında çok sevdiğim ansiklopedi okumaya da laşmışım. An-

nem beni derste zannederken evde oturmuş kitap okurken bulunca yüreği ağzına gelir, beni de ürkütmemek için yumuşak bir sesle: "Buket ne yapıyorsun sen burada kızım?" diye, sorarmış. "Derste hep aynı şeyi tekrarlıyor öğretmen, sıkıldım!" derdim. Bunlar aile içine o kadar çok anlatıldı ki, şimdi artık dün yaşanmış gibi taze anılar... Aslında kafama eseni yapmayı severdim ve belki de iyi öğretmenlere denk düşüğüm, biraz da yüksek not heveslisi, iddialı bir öğrenci olduğum için hiç discipline gönderilmeden okullan bitirebildim. Sanının yazarların ve gezginlerin sıkılmaya fırsat bulmayacak kadar maceralı hayatları olduğunu ta o zamanlar sezmeye başlamışım...

Kalemle kurduğunuz ilk romantik ilişkiden ne doğmuştu peki? Şiir, kısa hikâye, roman?

Kalemi burada analogi için kullanıyor, edebiyatı kastediyorsun, anlıyorum; ama ben yazı yazma eylemini de çok seven bir yazar olduğum için bu soruyu direkt kalem üzerinden yanıtlayacağım. Roman ve öykülerimin ilk yazımını dolma kaleme defterlere el yazması yaparım. Bu bazen 1800-2200 sayfa olur. Sonra onları ilk editöryal çalışmasıyla bilgisayara çekerim. Her ne kadar artık bilgisayar bile değil, tablet de yazmak için kullanmak, teknofil olmak bir yana kalem aslında tarihin en önemli icadi, civi ile klavye tuşu arasında en uzun süre kullanılmış yazı aracıdır. Babamın dolma kalemini akşamları ılık su banyosunda bir bebek gibi temizleme törenlerinde beni asistanı yapmasından gurur duyan bir çocuktum. "Bir kadının eline en yakışan leke mürekkeptir!" diyen babamın da etkisiyle hâlâ bir dolmакale fanatığıyım. Mürekkep, duyu ve düşünceleri beyinden kaleme aktan kan gibi sıvıdır ve kâğıtla buluştuğunda, şehvetli bir öpüşmeye benzer, heyecanla yazıya dönüşür, benim gözümde... Yani kalem sadece kalem değildir, hiç olmadı benim için. Sorunun gerçek yanıtysa şöyle: yazmaya öyküyle başladım, ilk kitaplarımın hepsi öykülerdir. İlk romanım "İki Yeşil Susamuru, Anneleri Babaları, Sevgilileri ve Diğerleri"ni endişeli bir meraklı yazmıştım.

"Şiirin kız kardeşi hikâye"yse romanın onlarla akrabalık derecesi ne peki? Mesela anneleri olabilir mi?

-"Şiirin Kızkardeşi Öykü" bir novella bence. Öykü kadar kısa değil, roman kadar da uzun sayılmaz... Buna rağmen romanı uzunluğu/kelime sayısıyla - neredeyse kiloyla- tanımlamaktan yana değilim. Roman, içinde pek çok öykü bulunduran bir edebiyat türüdür, bence. İyi romancı, onlarca hikâyeyi okurun diline/tenine batmadan birbirile iç içe dizen, düzenleyen, kesip biçen ve dikeyen bir sihirbazdır. Öykü/ hikâye, sözcüklerle yapılan ince tasarım, mücevhercilik sanatıdır. Bu yüzden "Şiirin Kızkardeşidir Öykü". Oysa roman bir kurgu sanatıdır. İyi romancı iyi bir mimara benzer. Bir mimar, nasıl çizdiği merdiven, pencere, kapıların estetik güzelliği, kadronları yerleştirdiği evin içindeki hayat ve

Buket Uzuner

"Kim yaşamı tamamen düzene sokabilmiş ki? Düzene girecek bir şey midir yaşam? Her an her şeyin olası olduğu, sahiplenilmiş hiçbir aşkin soluk alamadığı, süreklilik denen şeyin delik deşik edildiği bir zaman tünelinde, yaşamı düzene sokmak ne demektir Allah aşkına? Kim uydurur bu kavramları ve salar toplumun üstüne?"

Buket Uzuner, Kumral Ada Mavi Tuna s.414

insanla rahatça yaşamasına önem verirse, yazar da romanın içindeki hikâyelerini öyle akıcı ve doğal biçimde yerleştirir.

Peki, içgüdüşel midir sizce yazma dürtüsü? Yazarlık öğrenilebilir bir şey midir? Yoksa yetenek mi?

Yazarlığın okulu yoktur! Bunu "yazı atölyeleri"nde de sık sık söylerim. Edebiyatın, hatta sanatın özü hikâye edebilmektir ve insan ancak hikâyeci olarak doğar. Hikâyecilik sonradan öğrenilmez. Edebiyatçının, yazardan farklı burada yatar. Her kitap yazana yazar denebilir ama her yazar hikâyeci değildir. Bu yüzden her kitap da edebiyat eseri sayılmaz. Burada edebiyatı ve edebiyatçıyı kutsamak gibi bir tavnm yok. Şuńu söylemeye çalışıyorum: Nasıl bazı insanlar müzik kulağıyla, perspektif gözüyle, lastik gibi bedenle doğuyorsa, bazılarımız da hikâyeci (story teller) olarak doğuyoruz. Eski meddahlar, Manas Destancıları, hatta şamanlar, kamlar... Okul kitaplarımızda yazıyor: "Dede Korkud bir KAMdi, ozandi." diyor. Dede Korkud Şamandı, şairdi, öyle doğdu diyor işte! Şimdi söyleyeceklerim genç yazarlar için çok önemli, çünkü doğuştan hikâyeci olmak, edebiyatçı olmaya tek başına yetmez, yetmiyor. Burada iyi okur olmak da devreye giriyor ve işte okullar, atölyeler/workshoplar burada işe yarıyor. Tıpkı karnımızı "fast food" veya ev yemeği/ doğal yiyecelekle doyurmak tercihlerimiz gibi, zihnimizi de iyi kitaplarla besleme şansımız vardır. Bu bilinci okullar, atölyeler bize kazandırabilir. İşte "Şiirin Kız Kardeş Öykü" ve "SU" romanında yazdığım o şimdı ünlü cümledeki gibi "Hatta en büyük mucize gençken iyi bir öğretmene rastlamaktır!"

Yıl 1993 "Balık İzlerinin Sesi" romanınız Yunus Nadi Roman Ödülü'ne layık görülmüyör. Öğrendığınız ilk anı hatırlıyor musunuz? Neler hissetmiştiriz?

Çok iyi hatırlıyorum. Çünkü bir yıl önce, ilk romanım "İki Yeşil Susamuru" ile katıldığım Yunus Nasi Roman Ödülü'nde "yılın romanı" ödülünü aynı sayfada 'olay' ve 'hadise' kelimesini kullandığım için bana vermediklerini söyleyen bir juri üyesinin roman kriterine pek bozulmuş genç bir yazardım. 1993'te ödüller açıklanmadan önce beni arayıp, roman ödülünü iki roman arasında paylaştırdıklarını haber verdiler. "Balık İzlerinin Sesi" ile "Kedi Mektupları" Balık ve kedi ironisine dikkat çekerim! Yazarın adı Oya Baydar idi ve ben onun adını daha önce hiç duymamıştım. Oysa on sekiz yaşıdan beri Attila İlhan'ın çevresinde edebiyat dünyasıyla tanışmış, o zamanlar önce edebiyat dergilerinden geçerek kitapları yayımlanan genç ve usta tüm yazarlardan haberدار olan cin gibi bir kızdım. Oya Hanım'ın uzun yıllar Almanya'da yaşamış, siyasi söylemi güçlü bir akademisyen olduğunu söylediler. Ben gençliğin de vermiş olduğu cesaretle buna karşı çıktım. Hâlâ edebiyat ödüllerinin paylaştırılmasına karşıyım. Bu yanlışdır, eğer çok iyi iki eser varsa edebiyat kriterlerine göre değerlendirmeye yeniden yapılabilir, ikinci kitabı da farklı bir modeli verebilir. Neyse, o gün telefonda adamaklı bağırdığımı hatırlıyorum. Bunun Oya Baydar'la bir ilgisi yoktu elbet, ben hayatımın en önemli ilk edebiyat ödülünü paylaşmak istemiyordum ve protesto etmek için ödül törenine gitmedim. Tıpkı anne ve baba gibi her yazarın çocukları arasında kendine en çok benze-

"Küçük çocuklar, annelerinin öptüğü yaraların iyileşeceğini nasıl inanırlarsa, birbirine aşık insanlar da, küçük bir öpücüğün bulutları yak etme gücüne inanırlar. Ve her şey inanmakla başlar..."

Buket Uzuner, İki Yeşil Su Samuru s.257

yen bir tanesi vardır. "Balık İzlerinin Sesi" de benim en çok kendime benzeyen romanımdır. Aynı zamanda en az okunan romanımdır. Her yıl onun 20 yıl sonra anlaşılacağını düşünürüm, bu sayı henüz 19'a inmedi!

"Marifet iltifata tabidir" sözünün karşılığı yazar için nedir? Yazar kendi için mi yazar, okuyucu için mi? Buket Uzuner kim ya da ne için yazıyor?

Yazmak, yazdıklarımı yayınlamadığım zamanlardan beri benim kişisel ve toplumsal sorunlarımı şifa oluyor. Hani yaraya sürülen bildığınız merhem misali, yazdıcka meseleleri kafamda çözmeye, o konuda biraz huzur bulmaya ve azıcık nefes almaya başlıyorum. Örneğin, 1990'larda -tipki şimdiki gibi- her gün haberlerde ölen gençlerin sayılarıyla ve Bosna'daki katliamlarla içimiz ve dışımızın kan ağladığı dönemde, bir iç savaş romanı olan "Kumral Ada-Mavi Tuna"yı yazmaya başladım. Beş yıla yakın çalıştığım roman -ben 3-5 yıldan kısa sürede roman yazamam- aşkı da bir iç savaş metaforu olarak kullanan, bugüne kadar on dile çevrilmiş ve yirmi milyondan fazla okura ulaşmış, halen baskıları devam eden bir kitap oldu. Benim için bu da kuşkusuz önemli ama yazarken bana ettiği yardımın değeri başka bir şeyle ölçülemez. Bence sanat, sanatçının öncelikle kendisi için yaptığı bir eylemdir. Bu, sanatın doğasındadır, sanat bireyseldir.

Kitaplarınız arasında gezi hikâyelerinizin de hiç yadsınmayacak bir payı var. Marquez'in meşhur sözünü biraz tahrif ederek sormak istiyorum. Yazmak için mi geziyorsunuz, keşfetmek için mi?

Seyahat benim için yazmak kadar yaşamsal bir eylem. Dünyayı ve başka kültürleri merak edip tanımak fikri, benim gibi macea raya düşkün bir genç kız için zaten baştan çıkartıcı mührîş bir motivasyondu. Ancak seyahat sırasında seyyahın/gezginin aslında en çok kendisini arayıp, keşfetmeye ve tanıtmaya başladığının zamanla farkına vardım. Hayat da kendimizi tanıtmak ve gerçekleştirmek için yapılan bir seyahatin adı değilse nedir zaten?

Balık İzlerinin Sesi, İki Yeşil Susamuru, Kumral Ada Mavi Tuna, Uzun Beyaz Bulut-Gelibolu, Su... Kitap adlarınızı yan yana koyunca yazdığınız bütün hikâyelerin kenarından hep bir su akıyor sanki... Üzerine hiç düşündüğünüz bir şey mi? Bir tesadüften mi ibaret?

(Gülüyorum...) Dikkatli Oya! Evet, çok doğru bir saptama! Hayvan sembollerini ve Su benim yazı serüvenimin en önemli öğeleri. Su hayatın başlangıcı ve devamlılığı için ilk element. Ama aslında bu soruya bir psikiyatrist ve edebiyat tarihçisi benden daha iyi yanıtlar herhalde...

Peki, büyük marketlerde domates reyonunu hemen geçince karşımıza çıkan kitap reyonları ne hissettiyor size? Sırf kolay ulaşılabilirlik adına doğru bir şey mi sizce?

Eskiden ben de kitabı marketlerde satılmasını baygı bulur, yaziya saygısızlık olarak gördüm. Ne zaman anne oldum ve özellikle doğumdan sonraki ilk yıl, bir bebeğe bakmanın dünyanın en ama en zor ve sorumluluk isteyen işi olduğunu, o sırada değil kitapçıya çıkmak, saç yıkamanın bile büyük zaman lüksü olduğunu her anne gibi öğrendim, aceleyle en yakın markette alışverişe çıktığında, çabucak önden geçen o kitap reyonlarına duyduğum şükranı bugün gibi hatırlıyorum. Market raflarında satılan kitaplar hayatında kitapçıya gitmemiş ya da gidememiş insanlara hizmet sunuyor. Babannemin dediği gibi "Altın yere düşmekle değer kaybetmez!"

Hikâye bu ya... Anadolu'da, bir köy okulunda, ilkokula giden 10 yaşlarında bir kız çocuğu bu söyleşimize denk gelmiş olsun. Biz de ona "Buket Uzuner'in sana selamı var" diye başlamış olalım söyle...

Onlara, kendi koşullarını unutmadan gelecek için kendinize ait hayat hayalleri kurun derim. Ailesinin okula gönderdiği kızlar için her zaman kendilerine ait bir hayat kurma umidi var. Okula gidemeyen, gönderilmeyen kızların çocuk gelin olarak hayatlarının sürdürülmesine yazarın tek başına bir çare bulması olaksız. Buna hep beraber çözüm üreteceğiz. O kızların anne ve babalarına kızların okuması, meslek ve bağımsızlık kazanmasının gurur verici, onurlu bir süreç, ekonomik olarak da kazançlı olduğu anlatılacak. Kadınlar üzerinden namus-şeref anlayışının bir yalancılık oyunu olduğu anlatılacak! Anlatılacak! Çünkü kadın cinayetleri ve çocuk evlilikleri memleketimizin ve dünyamızın başındaki en büyük beladır. Hep beraber fasılarda neşeye söylediğimiz "Henüz girmiş on üç- on dört yaşına/ Gözleri surmeli köylü güzel" şarki- türkülerinden çocuk pornosu kılıklı şiir/güftelerden başlamaya ne dersiniz?

Son olarak Buket Uzuner okuyucuları için bir müjde istiyoruz! Yeni kitap ne zaman geliyor? Hikâyesi belli mi?

Önce, 'İnsaf ama Oya!' derim. "Toprak" yayılmıştı sadece üç ay oldu, biraz gazeteci Defne Kaman'ı rahat bırakıksak ve Toprak üzerine konuşsak, hazmetsek diyordum... Ama tabii sen de haklısun, yazar da yazmadan duramaz. Elimde öncelikle "Uymsuz Defne Kaman'ın Maceraları"nın üçüncü romanı "HAVA" var. Bu, iki veya üç yılda okura ulaşır ama arada sürpriz bir on-uç-ondört yaş (!) ilk gençlik kitabı var, adı "Ah Bir Kedi Olsam!" Onu yılbaşına okurla buluşturabilirim diye umuyorum. Bir de "Cervantes'in İspanya Gezi Defteri" var sırada... Senin anlayacağın yolculuk devam ediyor... Her anlamda!

Yolu Yazi

SELCAN AYDIN

Ayman Şanlıturk

Uzun yollar hep sevdim. Teşbihe mahal varsa “hayat nedir?” dense “upuzun yoldur” derim. Günün sonunda hayatı da sevdigim gercegi sır değil elbet.

Yola çıkarken su dökenin oluyor da, su gibi geçmiyor zaman. Başlarda pek anlamiyorsun, etrafi seyrediyorsun umarsızca. “Gökyüzü neden mavi? Ağaçların da canı var mı?” diye sorarken yeni bir şey öğrenmenin verdiği hızla filizleniyor hayatın.

Muavinden bisküviyi tek başına isteme özgüvenine eriştiğinde, biraz daha belirginleşiyor yolun gidişi. Diğer yolcularla tanışip yeni hayatlara ortak oluyorsun. O ortaklığın, ömrünün sonuna kadar senin “doğu-yanlış” algına etki edeceğini bilmeden...

“Kendimi bildim bileli” diye izahat vereceğin zamana dek “kendini bilme” sürecin yolculüğün en keyifli zamanları oluyor... Güneşin neden san olduğunu bildiğin, aslında bildiğini sandığın o dönemler...

Yolundan çıkmak isteyenlerin, kendi yoluna ortak etmek isteyenlerin de tuzağına düşüyorsun yer yer. O sarp yollardan kendi yoluna dönmek sana epey vakit kaybettiriyor ama öğreniyorsun onu da.

Bazı geceler yolculukta uymayı düşünmek bile görkemli bir hayal oluyor. Sanki sen uyurken kaza olacak ve uykunda ölürsün korkusundan öylece bakakalyorsun farın aydınlatıldığı yola...

Güneş doğuyor mutlak her sabah ama eskisi gibi mutlu edemiyor seni. Bir bakiyorsun denizin mavisi, yeni kesilmiş çimen kokusu tekdeuze olmuş ömrünün bir noktasında...

Bazen durmak istiyorsun ama mümkün olmuyor. Yol gidiyor çünkü. Yol uzun...

Sonunda ya varış rotanı belirliyorsun ya da yolda başına geleceklerle amade akışına bırakıyorsun her şeyi...

Sonra anlıyorsun ki asıl mesele hangi yoldan gittiğinden ziyade, yan koltuğunda kimin oturduğunu seçmekte ibaret.

Sana yaşamayı sevdirecek basit soru cümlesini duymak istiyorsun.

“Her şey yolunda mı?”

Dea'ya Mektup 2

NUR NEŞE ŞAHİN

Dea;

Bugünlerde gömleğinin ilk düğmesini iliklemiyorsun. Göğsünde bir hançer yarası mı var? Yahut göğüs göğüse çarpışacağı bir cenc dağı mı çekiyor canın?

Sol elinde bir dinamit, akşam dondurması gibi keyifle sıkıyorsun avuçlarında.

Mermi kustuğunda sözcüklerin, kanıma mı susadın? Sağ elinde bir altıpatlar.

Korkutuyorsun.

Neyse, bunları bir kenara bırak. Seyahat diyordum hani geçenlerde; Olimpos'a gitsek, kabak koyuna ya da. Bodrum'da bir sokakta kaybolsak mesela. Yaz yetmezse, sonrasında Turunç'ta bir kayak alıp, kükreklərini yakıp isınırız, ha?

Ama tabii her güzel yere gitmek için keskin virajlar çekmeliyiz. Uzun yollara tahammül gerek ve boyun ağrısının üstesinden gelmeliyiz. Ağaç altında keyifle bir sigara içmenin de bedelleri var Dea, biliyorsun.

Bir sevdanın olmaması söz konusu bile değil bu noktada. Bilmiyor musun? Ben öğrendim. Öğrendim ve kanayan yerlerimi örtmeden uyuyorum geceleri. Çünkü yıldızlar daha güzel parlıyor kırmızı fonda.

...

Hatırla, seninle bir köprüden geçmişistik. Şehrin ortasında bir amazon nehri gibi idi etraf. Dar bir alana müthiş bir fotoğraf sanatçısı, tüm sahne dekorunu yiğmiş gibi idi anlayacağın.

Cebinden adımı mı düşürdün suya? Bulalım, bulalım onu! Yüzelim! Yüzelim mi biraz, Dea?

Bana dudaklardan söz açarsan eğer, öpüyorum ama konuşamıyorum derdim. Sanki arka fonda sis verilmiş bir sahne, bir dramanın orta yerinde bana sessizce hangi kabloyu keseceğimi fısıldıyorsun da okuyamıyorum dudaklarını. YÜKSEK SESLE, Dea! Kulaklarımдан biri ağır işitiyor, biliyorsun.

...

Havada gördüğüm leyleklerin hepsini vurabilirim. Üstelik silahım da yok.

Gün ortasında içmişliğim var. Bir şaire küsmüşlüğüm... İmgelerde

'öteki adam' olunca, 'Ne münasebet!' diye yaygarayı basmışlığım var. Ama sen lügatine sokma bunları. Bunlar, ömrün kara büyüsü. Ellerini yıkadığın sabunun içine gizlenip ovaladıkça kanatan iğne ucu bunlar.

Gözünün birinde seğiren kalabalığı seziyorum. Benim göğsüm seni sevmekten başkasına yabancıl. Mors alfabetesini öğrenip belyn kanaması geçirmiş gibiyim. Tipik bir dejavu içinde sallanıp durmaktayım sanki. Yeniden öğreniyorum, göz kapağının göz Yaşasını içinde tuttuğunu.

Yeni sünnet olmuş bir çocuğun önünde kahkahayla göbek atan teyze gibidir hayat. Bir ameliyatı hediye bir saat ile kutsayan. Bana zamanı hatırlat Dea! Kaniyorum.

Sana geç kalmadığımı eminim. Bana geç kalmayışına da. Biz hangi arabanın kornasını kaçırıldı, hangi kelebeğe çaptık da yüzündeki gülüşü çaldırdık o hengâmede?

Bazen göremiyorum ayrıntıları. Dea, benim de sol gözüm biraz seğiriyor galiba.

...

Kesmiyor beni bu sözcükler. Türkçenin her köşesinden döndüm adıyla. Daha çok sevesim var, söyleye söyleye soyasım var seni fakat mesela bu hususta İngilizce çayın yanında kurabiye. Almanca bu işe fazla sarışın. Lehçe öğrensem yazamam diye korkuyorum. Arapça tarif edemem belinle kalçan arasındaki o muazzam açığı -tövbe-, İbranice öğrensem şirk mi koşarım şırlar? İtalyanca filan bunlar hep kumsalda salsa. Fransızcaya öpsem belki dudağıma yakışır dudakların bir kez daha, ama yine sözcükler Fransız kalır özleyen yanlarına. Paleolitik Çağ'a dönüp mağara duvarlarına Shakespeare işlesem, Süreya yazsam dinazor bacaklarına. Evrile evrile günümüze gelseler belki yeter anlatmama.

Sözlük yazmalıyım, içimdeki yanardağ bu. Çevrilmesin yüzün benden ötesine diye. Karşılığı olsam kâfi, aynadaki yüzün. Sen, yandığım oldun fakat sönmedim hiç. Kördüğüm oldumsa da kör olmadım hiç. Göreyim, daha çok göreyim senin yüzünde senin renginle dünyayı diye; seyahat diyorum, çekiyor kanım. Sana valiz bakıyorum fakat sığmıyor güzellikin şu plastik kaplara. Yine seçemedim Dea! Hayattaki en mühim seçimimi seninle yapmış, miadımı doldurmuş gibi hani. Kararsızım, belki önemi yok diye senden başkasının öyle ya da böyle oluşuna.

...

Aytmatov'un kitap kapağıydı geçen gün: Gün Olur Asra Bedel.

Bazen ölü şairler seni görüp yazdılar sanıyorum şiirleri, bazen yaşayan romancılar sana öykünmüş gibi. Ne garip, tüm benzetmeleri sana içneleyecek bir yaka var gömleğinde. Ne çok yakışıyor sana gömlek giymek Dea! Hele üzerinden hafifçe döküldüğünde.

Dökülmek demişken, dökülüyoruz evrenin altımıza koyduğu kaba. Şeklini alındı mı tam, bilinmez lakin büyüyorum ve büyüyorsun, bu gerçek. Fiziksel olarak da değil bir tek. Mesela ellerimiz ayaklarımız büyüyor birbirimizi severken, korkuyorum sigmayacağınız bir gün şu dürtüyü dünyaya diyeye.

...

Hiçbir şeyin tek sebebi yok diyor felsefe. Öfkenin altında yatan ejderhanın boğazında kaynayan su, hangi cezveden taşar?

Bir kuş sapanla mı, silahla mı yoksa bıçaklı mı öldürülür, gibi bir soru bu. Ama biz asla kuş öldürmeyeşim Dea! Leylekler için de farklı planlar yapabiliriz. Mardin'e gidebilirler mesela. Bir kadeh Süryani şarabında tüm nefes darlıklarını boğulabilir böylece.

Şarap demişken, sen en çok bir şaraba benziyorsun Dea!

İçmişim, sarhoşum da bardaklar kırılıyor beynimde.

Gülüşünü görmeyince tekmeliyorum tüm tabureleri. Üstelik yukarıda bir halat sallanıyor. İsmimi yapıştırısam, tam boynuma geçer ilmek.

Sen boynumu tut. Ve hatta öp Dea!

Üstelik silahım da yok, ölümüne suçsuzum.

Tek bildiğim;

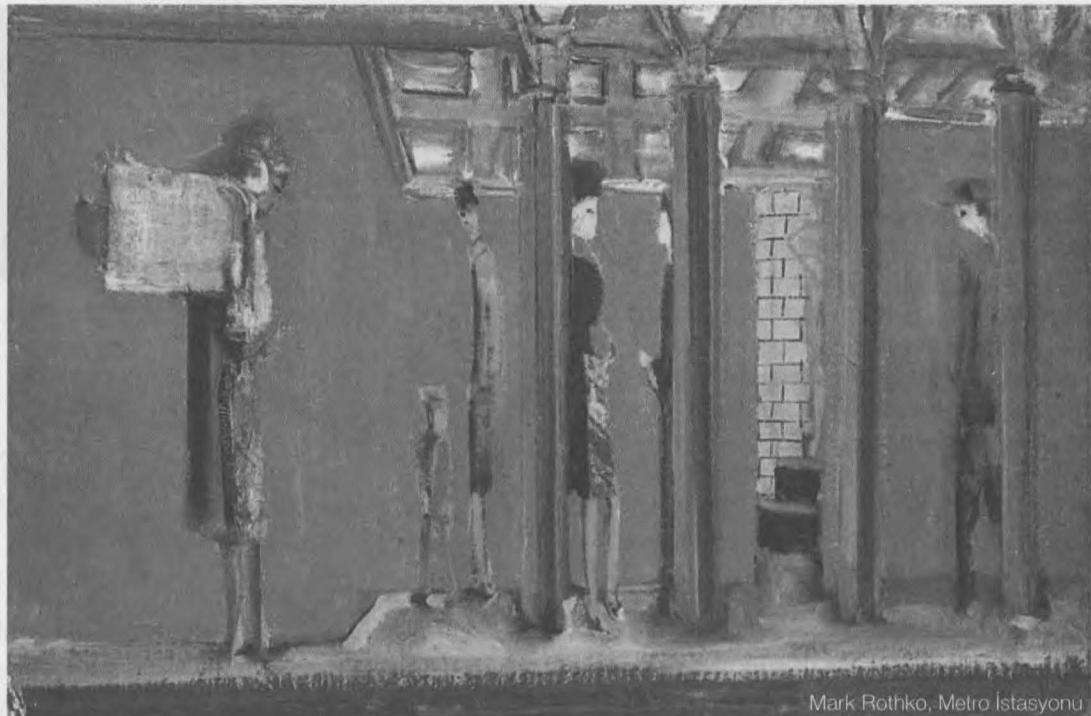
Seviyorum.

Siyah ve Maneviyat: Mark Rothko

EFKAN OĞUZ

“En ilgi çekici resim, birisinin ne gördüğünden ziyade ne düşündüğünü ifade eden resimdir.” Mark Rothko

Mark Rothko, Metro İstasyonu

1903 yılında bugünkü Letonya'da Yahudi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Mark Rothko (veya o zamanki ismiyle Markus Yakovleviç Rotkoviç) Amerika'ya geldiğinde daha 10 yaşındaydı. 1921 yılında girdiği Yale Üniversitesiinden, ikinci yılında bursu kesildiği ve okulun elit öğrencileri tarafından dışlandıği için ayrıldı. Sonrasında New York'a taşınan ressam, burada kariyerine başlama fırsatı buldu.

Kariyeri boyunca birçok akıma dâhil olmuş sanatçının eserleri özünde hep aynı kaygıyı taşıır. Bu bakımdan, erken dönemlerinde verdiği eserler ile olgun döneminde verdiği eserler aynı kefeye konulmalıdır. Rothko'nun yapmaya çalıştığı şey, renkleri ve resmin fiziksel özelliklerini kullanarak insanın iç duygularını uyandırmak ve onları çalışmanın birer parçası haline getirmektir. İlk dönem resimleri, tablo boyutları daha küçük olmasına rağmen seyircisini, tasvir ettiği “bakma” eylemi ile dâhil edip onun bir parçası olmaya çalışır. Figürler, seyirci tarafından görülmeyen fakat tehditkâr bir şeye bakmakta ve bizlere korkutukları bu şeyin onları tabloya hapsettiği izlenimi vermektedir. Resimlerdeki vizyon, somut ve klostrofobiktir. Resmin merkezinde ne figürler ne de seyirci vardır; bizlerin göremediği o tehditkâr durum, tüm dikkati üzerine çekmektedir. Bu tema Rothko'yu erken dönem sюрrealist ressamlardan Chirico, Edward Hopper ve en çok da Vermeer'in çizimlerine yaklaşımaktadır. Bu kapsayıcı tavır merkezsizleştirme ile birleşince bir nevi eylem ve onu kısıtlayan olgu aynı anda sunulmuş oluyor. Özellikle “Cadde” (Street Scene, 1937) ve “Metroya Giriş” (Entrance to the Subway, 1938) resimlerinde görüldüğü üzere, resmedilen figürler, etrafını sarmalayan mimari

yapılar tarafından çevrelenmiş ve yalnız bırakılmıştır; buna karşın donuk da olsa bir eylem mevcuttur.

Erken dönem çalışmalarını takiben Rothko, dönemin sanatsal akımlarına uyarak surrealist tarzda resimler çizmeye başlar. Bu çalışmalarında ise Jung'un kolektif bilincaltı teorilerinden yararlanır ve daha evrensel olan mitolojik figürlere ve arketiplere geçer. İşlediği temalar bakımından iç dünyamızın karmaşıklığı ve iletişimin zorluğu yine ön plandadır. Örnek olarak “Kartalın Kehaneti” (The Omen of Eagle, 1942) ve aynı yıl çizdiği “Iphigenia'nın Kurban Edilişi” (Sacrifice of Iphigenia) tabloları, savaş ve çocukların kurban edilişi konulu Yunan tiyatro oyunu Agamemnon'dan esinlenilmiştir.

1940'ların ortalarına doğru Rothko'nun tarzı yine değişime uğrar. Bu sefer Joan Miró, Roberto Matta gibi sanatçılardan etkilenerek daha ilkel biyomorfik formları resmeder. Daha önceki surrealist çalışmaları zaten sanatçının görüşüne de tam olarak uymamaktadır; zira resimleri, süjelerinden ziyade formları ve renkleriyle seyircisine hitap etsin istemektedir. Rothko bunu “Resmim belirli bir anekdotu anlatmaya çalışmamaktadır. Daha ziyade, tüm zamanların bütün mitlerinde bulunan bir ruhu temsil etmektedir” sözcüleriyle açıklar. Fakat buna rağmen, bir aracı olarak kullanılan formlar kültürel bir değere sahip olduğundan dolayı sanat ile sanatı deneyimleyen kişi arasındaki bağı bulandırmaktadır. Dolayısıyla bu kültürel donepler elimine edilmeli ve daha münzevi bir duymsama sağlanmalıdır. Sonuç olarak ilkel imgeler, Rothko'ya

bu amacına ulaşmada biraz daha yardımcı olmuştur. Fakat yine de sanatçı tam olarak tatmin olmamıştır.

Resmin içine dağılan süjeleri zaman içinde tamamen erimiş, yine Rothko'ya has bir renk paleti kalmıştır. 1940'ların sonuna doğru ressam, yıllarca arayışı içinde olduğu dinamikleri soyut resim akımında bulmuştur. Tıpkı Aristoteles'in "Korku ve acıma, ya sahne dekorasyonu aracılığıyla uyandırılır ya da onlar olayların örgüsünden kendiliğinden doğarlar. Bu ikincisi daha üstün olup iyi ozanların işidir." sözlerinde olduğu gibi, Rothko da tüm bu dekorları bir kenara atmış, sadece renklere ve sunulmuş biçimine odaklanmıştır. Zira ressamin isteği üzerine, tablolarından hiçbirini çerçevelenmemektedir. Çalışmalarının dünyadan bu denli sert çizgilerle ayırması, sanatının amacına ters düşmektedir. Aynı şekilde, resimlerdeki çizgiler de yumuşak geçiş hatlarına sahiptir. Bu geçişlerle Rothko, bilinçaltı ve bilinc arasındaki ayrimın sanıldığı gibi net olmadığını anlatmaktadır. Tablolarının en önemli özelliklerinden biri de devasa boyutlardır. Rothko'nun olgunluk döneminde yaptığı çalışmalar, seyircisini bu şekilde sarmalar. Adeta Gestalt kuraekmində da savunulduğu gibi, tabloları inceleyenler artık onları "tamamlayıcı" bir parçası olmuştur. Tablo ile seyircisi arasındaki iletişimin ilk basamağı, inkâr sürecidir. İlk bakışta tabloların saçma oldukları düşünülür ve seyirci, resimleri yabancı bir cisimmiş gibi reddeder. İkinci basamak, anlam aramaya çalışmaktadır. İnsanoğlu nihilizmden ziyade nesneleri anlamlandırmaya yatkındır. Dolayısıyla bu süreç daha bireysel ve ham duygular üzerinden devam eder. Bob Holman'ın sözleriyle ifade edecek olursak:

"Bir şeyi yeterince uzun seyredersen; o şey, şiir olur."

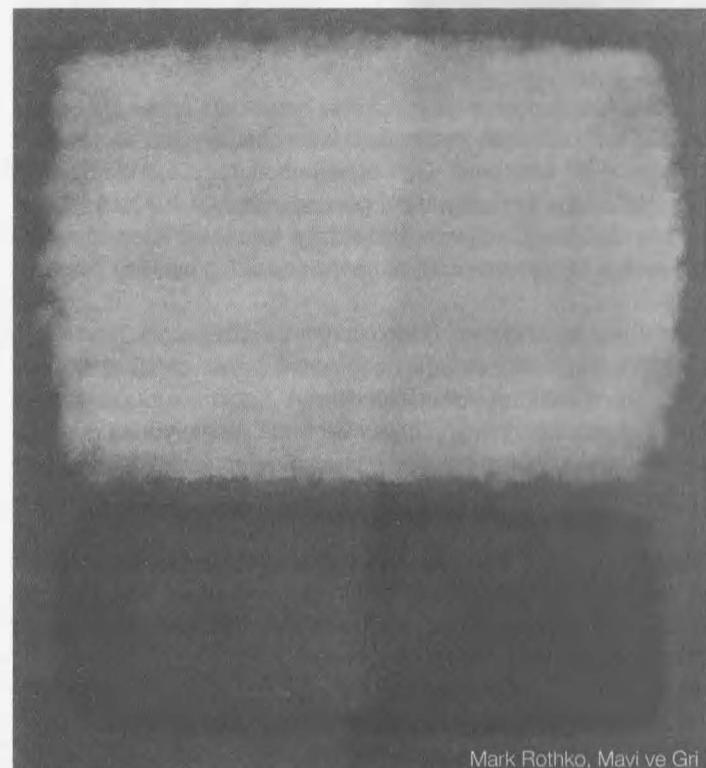
Rothko'nun renkleri, baskılarda görüldüğü gibi tek bir katmandan oluşmaktadır. Ressam, özellikle siyah tonlarını elde edebilmek için birçok katman kullanmaktadır. Tüm bu katmanlar, hayatın bir alegorisi gibidir. Tek bir gerçeklik elde etmek için sayısız olayı filtremizden geçirir ve kendi tekil perspektifimize ulaşır. Renk seçimlerinde ise erken dönem resimlerindeki canlı renklerden olgun dönem çalışmalarında kullandığı koyu tonlara, son olarak da tamamen siyah tablolara progresif bir geçiş söz konusudur. Bu sürecin bir meyvesi olarak Texas'ta bu siyah tablolardan kullanımı Rothko Şapeli açılmıştır (1971). Şapel, sekizgen yapıdadır ve orta bölümün gün ışığıyla aydınlatılmaktadır. Her bir duvarında siyah bir tablo yer almaktadır. Herhangi bir dine bağlı olmayan şapel, herkese açıktır.

Rothko, gençliğinde terk ettiği Yale Üniversitesinden 1969 yılında fahri doktora üvani almıştır. Sanatının da geçirdiği evrimi tanımlar nitelikte olan doktora konuşmasında şu sözleri sarf etmiştir:

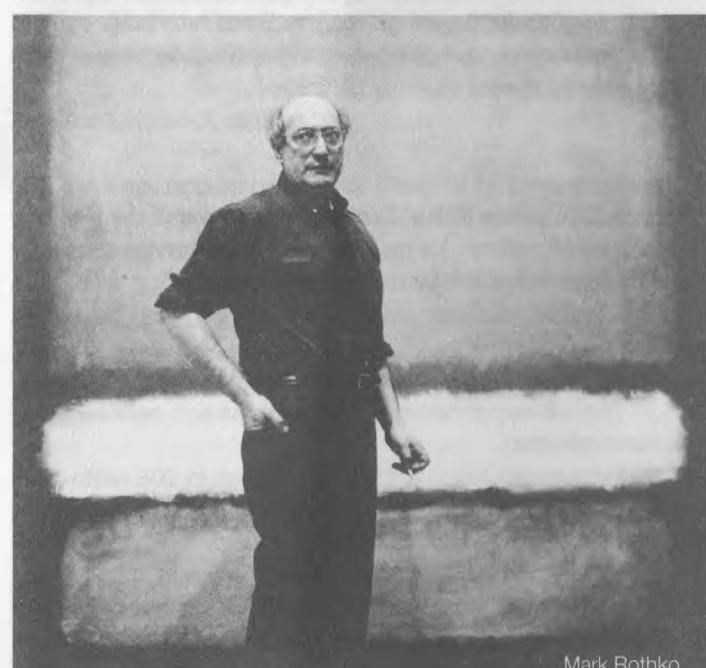
"Daha genç zamanlarında sanat yalnız bir şeydi; galeriler yoktu, koleksiyonerler yoktu, eleştirmenler yoktu, para yoktu. Buna rağmen, altın çağılardı; zira kaybedecek bir şeyimiz yoktu, kazanılacak bir vizyon vardı. Bugün ise durum bütünüyle farklı. Zamanımız laf kalabalığı, faaliyet ve tüketim zamanı. Dünya için hangi durumun daha iyİ

olduğunu tartışmaya kalkışmayacağım. Bu hayatı sürüklendi bir çok kişinin kök salabileceği ve büyüyebileceği o sessizliği umutsuzca aradığının farkındayım. Umut etmeliyiz ki bulabilsinler."

Maalesef ressam, bu konuşmasından bir yıl sonra asistanı tarafından mutfağında intihar etmiş ve kanlar içinde yatarken bulunmuştur. Geriye ise herhangi bir not bırakmamıştır. Fakat duyguları ve düşünceleri, kendine has renklerinin dilinde bizlere ulaşmaya devam edecektir.

Mark Rothko, Mavi ve Gri

Mark Rothko

Tek Kişilik Tragedya

MEHMET AYTEMİZ

Kömür gözlü bir kumral, en üst pencerede
Eskidir geçmiş zaman esvapları eski
Görmüşlüğüm var bu kadını, ama nerede?
Hatırıyorum, başka bir hayatı belki
Gerard De Nerval'a, Aşk oyununun başrol oyuncusuna;

Yollar sana çıkar diye düşünüyordum; çıktı, çıkmaz, çıkmayacak.

İkimiz, ayrı defterlere yazılmış kaderin başrolleriyiz; ne yolumuz
birleşir ne de kaderimiz. Gün dönerken akşamda içimde özlemin
büyüyor. Karşı koymuyorum, gücüm yetmiyor bu hasreti dur-
durmaya. Ellerim, kollarım, bacaklarım tutmuyor, kaslarımın hiç-
biri tutmuyor; sanırım onlar da sana karşı elden ayaktan düştü.

Dört duvar arasındayım, boğuluyorum ama hayalinde özleminle...
Kalkmaliyim, senin olduğun şehirlerde, senin olduğun cadde-
lerde senin olduğun yollarda olmalıyım. Senin soluduğun havayı
solumalıyım, ciğerlerimin ihtiyacı var buna. Senin yürüdüğü yol-
larda yürümeliyim ayaklarım açılsın. Senin gezdiğin ışıklı cad-
delerde gezmeliyim ki gözlerim kamaşsın...

Yollar sana çıkar diye düşünüyorum... Yolladayım seni bulmak
umuduyla belki de heften kaybetmek korkusuyla. Artık ne çıka-
rırsa kader kaşına razıyim. Kaybedecek hiçbir şeyi kalmamış bir
kumarbaz gibi giriyyorum terminale...

- Bir bilet lütfen..
- Nereye gideceksiniz efendim?

"Kaderimin götürdüğü yere gideceğim. Bana hazırladığı oyunun
son perdesini oynamaya gideceğim istersen sende bir bilet al da
gel benimle oyun nasıl olmuş görürsun."

ya da

"Onun olduğu şehrle lütfen. Ekspres aracınız varsa daha iyi olur
bir an önce gitmeliyim. Varmalıyım ona, sarılmalıyım sımsıkı bir
daha bırakmamak üzere bir daha gitmemesi için..."

ya da

"..."

- Buyurun biletiniz ...

Uzun yollar, uzayan yollar... hiç bitmeyecek gibi geliyor bazen
ama yollar sınırları da aşıyor.

Gün dönüyorken akşamda inceden bir yağmur vuruyor cam. Bu-
lutlar pek sulu göz çıkıyor. Daha oyun başlamadan afişlerden an-

Juan Camilo Mayorga

lamış olacaklar sonumu... Yollar ilmik ilmik çözülüyor, teslim olu-
yorlar, çok rahat geçiyoruz. Bu kadar kolay olacağını umu-
yordum desem yalan olur...

Vakit geç, çok geç... El ayak çekilmiş, şehir sessizliğini sergiliyor.
Yollar aşırı insan kabıbine uğramış. Madem insanlar yok neden
yanıyor bu şehrin sokak lambaları?

Ohh dünya varmış... Senin soluduğun şehrin havası doluyor ci-
ğerlerime bak nasılda hızlandı kan dolaşımım... Kalbim daha da
mi hızlı çarpmaya başladı? Heyecandan mı yoksa korkudan mı?

Hava soğuk, tahmin etmiyordum bu kadar olacağını. ışıklı cad-
deler bombos. Yürüyorum, yürüyorum, yürüyorum...

Kadın ve Adam

FEYZA ALTUN MERİÇ

Usulcak yürüyorum, en yavaş adımlarla yürüyorum, nefes almadan yürüyorum, ani bir hareket yapmadan yürüyorum... Sırf senin geçtiğin sokakların büyüsü bozulmasın diye...

Adresin var elimde, küçük bir kağıt parçasında. Bulana kadar neler çekmiştim bir ben bılırım bir de Allah bilir...

Yıldızlar bir araya toplanıyor, her yıldız kaydığını bir dilek tut derlerdi, dileklerim kabul olsun diledim. Ay biraz daha bulutların arkasına saklanıyor gibi. Hava biraz daha soğuk davranışmaya başladı. Gecemse daha da kararlıyor, karardıkça kararlıyor sahne...

Ey ahali söndürün lambaları, karartin yolları ben geldim ben. Sahne benim artık, bu oyunun başrolü benim ben... Söndürün lambalarınızı. Bu sokak lambası benim için yanıyor zaten gerek yok sizin solmuş işıklarınıza.

Senin perdelerin, perdelerin dışında penceren, pencerenin dışında çiçeklerin, çiçeklerin dışında koca bir dünya... Kocaman dünyanda kaybolmuş bir ben, yolunu şaşırılmış bir ben, seni seven bir ben...

Yollar sana çıkar diye düşünüyordum... Çıkmadı, çıkmaz, çıkmayacak...

Günün sabahında...

-Komiserim olayı gören bir tanık var, getirelim mi?

-Çağırın gelsin bakalım. Buyrun oturun, olayı görmüşsunuz, anlatın dinliyoruz...

-Komiserim sormayın, keşke görmeseydim, hiç uyanmasaydım. Afedersiniz gece birden bire uyandım ki ne sıkışmışım. Hemen hacet etmeye gittim bir ufkı su dökeyim derken sesler duydum. Sanki biri ağlıyordu. Perdeyi araladım camı açamadım. Bir adamdı! Elinde sigarası vardı derin derin çekiyordu, sonra bira şişleri vardı hem içiyordu hem ağlıyordu. Sonradan fark ettim sokak lambasında ip sallıyordu. Hareketleri çok tuhaftı, içkinin verdiği sarhoşluğa benzemiyordu hiç. Daha önce ilkokuldayken hani tiyatro oynarlardı izlerdik ya işte adamda öyleydi. Bir eve karşı döndü saygıyla eğildi. Sonra doğruldu direğin ortasında ki demirlere bastı. O sırada intihar edeceğini anladım. Korktum kımıldaymadım. Bir eliyle direğe tutunurken bir eliyle ipi boynuna geçirdi. Ve ve kendini bıraktı. Sokak lambaları hepsi birden bire tek tek söndü noluyor anlayamadım. İnanın o an gördüklerimin hiçbirine inanamadım...

-Tamam sakin olun... Anlaşılan adam perdeyi kapatmış, şanslıymış ki boş salona oynamamış...

Onu ilk, otelin lobisinde gördü. Minderleri kayan rahatsız koltukların en genişine kurulmuştu. Sol elini koltuğun sırtına sağ bacagını da sol bacagının üzerine atmıştı. Elindeki puroyla oynuyordu.

Oturduğu koltuk, resepsiyondaki kadının tam karşısındaydı. Adam tam üç gündür otelde kalıyordu. Her sabah aynı saatte çekiyor, akşam aynı saatte geliyordu.

İlk gün, kadının bu kadar dikkatini çekmemiştir ama ikinci gün adamın ne kadar güzel gülümsemiğini fark etmiştir.

Üçüncü gün ne kadar yanık tenli olduğunu ve etrafa, kızgınlık dönemindeki hayvanlar gibi bir koku yaydığını fark etmiştir. Üçüncü günün sonunda adamın lobide olmadığı her saniye için ağlıyordu.

Daha ne kadar otelde kalacağını biliyordu. Tam beş gün daha kalacaktı.

Dördüncü gün adam resepsiyona yaklaştı gülümseyerek kadının gözlerinin içine, daha içine boğazından aşağıya bakıyordu sanki.

Kadın adam yaklaştıkça gerildi.

Suratı kaskatı kesildi.

Boynuyla karnı arası patlamıştı. Sanki patlamanın etkisiyle bir tek kalbi kalmıştı açıkta. Adam da ayan beyan göründü kalbini. Acaba şuan gülüyorum muyum yoksa gelme diye bağırdığım belli mi oluyor suratımdan, diye düşünüyordu.

Damarlarında kan akışı durdu. Buz kesti elleri.

Buyrun beyefendi, dedi.

Bu ses sanki başkasının sesiydi. Mekanik gri bir sesti çikan.

Azıcık titredi mi sanki?

Adam sol dirseğinin üzerine yaslandı banko önünde:

İyi akşamlar, kaç gündür akşamları otelden dışarı çıkamadım yorgunluktan, buralarda güzel bir yer var mı yemek için?

Var, otelin 300 m aşağısında, geldiğiniz yol üzerinde solda kalan restoran buranın en iyisidir. İsterseniz sizin için yer ayırtabilirim.

İki kişilik lütfen, teşekkür ederim.

İkinci kişi kim? dedi kadın. O an, otelin çatısı çöktü.

Adam dönüp kalktığı koltuğa geri oturdu.

Kadın adama bakmaktan kendisini alamıyordu. Aşırı bir gülümsemesi vardı. Aşırıydı. Bir gülümsemenin kimseyi bu kadar baştan çıkarmaya hakkı yoktu. Adam da ona bakmaya başlamıştı. İşte yine gülümsedi ona. Karnında bir karıncalanma hissetti, sanka lastikleri gerip gerip karınına doğru bırakıborlarmış gibi, veya aniden yokuş aşağı iner gibi... Karıncalanma karnından boyununa doğru çıktı. Başka yere bakmaya çalışsa da kendisine engel olamıyordu. Gözleri kaçıyor adamı buluyordu. Kontrolden çıkmışlardı. Ve anlamsızca gülümsüyordu.

Adam gözünü kırpmadan kadına bakiyordu. Arada şeytanca gülümsüyordu, sonra da elindeki telefona geri dönüyordu.

Beşinci gün sabah vardiyası kadındaydı, adamın otelden çıkışını izledi. Hiçbir hareketini kaçırmadı, sağ elini korkuluklara sürüyordu. Önce sol adımını atıyordu. Sol eli boşlukta sallanyordu. Parfüm kokusu lobiyi kaplamıştı. Dönüp kadına gülümsedi.

Kadının kafası patladı. Arkadaki duvar kan olmuştu. Dönüp şaşkınlıkla duvara baktı. Hayır, bir şey belli olmuyordu. Dönüp adamı gülümsedi. Gülümsemiş miydi acaba yoksa dişlerini mi sıkmıştı. Adamı gördüğünde yaptığı mimiklerden bir türlü emin olamıyordu. Önündeki ekrana boş boş bakmaya başladı.

Altıncı gün adam lobiye ancak öğlen indi. Bu sefer üzerinde takım elbise değil kot pantolon ve rengi solmuş bir tshirt vardı. Tshirtün kısa kollarından kaslı kolundaki dövme görünmüyordu. Bu sabah tıraş olmamıştı ve suratında biten küçük kilları uzaktan görebilmek mümkünüdü.

Adam kadına baktı, kadın yere yiğildi. Gözleri açık bir torba gibi yiğilmişti. Hayretle bankonun arkasında yere yiğilan bedenine baktı. Sonra adama bir baş selamı vererek gülümsedi. Fark etmeden dişlerini gıcırdattı.

Yedinci gün artık kadının vücudundan can çekilmişti. Sabırsızlıkla merdivenlere bakiyordu. Adam gelsin ona gülümsesin istiyor-du. Zaten kaç gündür kalbi açıkta geziyordu. Dördüncü gün orta bedeni patlayınca kalbini yemekhanede kullanılan servis arabalarından birine koymuş, üzerine de cam fanus kapatmıştı. Kaybetmemek için de bisiklet zinciriyle beline bağlamıştı arabayı. Fanusun içinde nasıl çırptığını gördükçe, zavallı, diye geçiriyordu aklından.

Adam merdivende belirdi. Bugün tıraşlı ve takım elbiseliydi, göz göre geldiler. Kadın ağlamaya başladı. Gözyaşlarına hakim olamıyordu. Fanustaki kalp de durmuş atmıyordu. Kadın kalbinin

atmadığını görünce daha çok ağlamaya başladı. Hiçkırarak ağlıyordu.

Adam yaklaştı:

“Bugün otelden ayrılmıyorum. Hesabımı çıkarır mısınız?” dedi.

Kadın dizlerinin üzerine yiğildi. Kafasını bankonun arkasındaki dolap kapağına dayadı. Bağırarak ağlıyordu. “Gitme!” dedi hırıltılar arasından.

Adam gülümseyerek kadına bakiyordu.

Kadın önündeki ekrana baktı, 6 gece 7 gün kalmışsınız, dedi.

Evet, diye cevap verdi adam.

Kadın yerde tepiniyordu.

Bir tuşa basınca yazar kasa gibi bir aletten fiş çıktı. Kadın, adisyonu adamın önüne koydu. “Bu oda hesabınız; lütfen imzalayın.” dedi.

Adam adisyonu imzalarken kadın elinden kalemi kapıp adamın suratına fırlattı, gitme dedi.

Adam, “Lütfen odamdan bavullarımı alırdır mısınız?” dedi. Tabi, dedi kadın gülümseyerek. Adam dönüp restorana girdi.

O gün öğlen 1'de kadının mesaisi bitti. Dolaptan çantasını aldı kadın, fanustaki kalp hâlâ atmiyordu. Belindeki zinciri çözdü, ağlamaktan suratı mosmor olmuştu. Dolabin kapağına takılmış, etrafı sarı plastikten aynaya baktı. Makyajı, yüzü gözü sabah evden çıktığı gibiydi. İyi, dedi.

Adamdan önce otelden çıktı. Yürüyerek otelin ilerisindeki köprüye vardi. Kendini köprüden attı. Sonra suya çarpan bedeninin sesini dinledi. Suyun kendisini sürükleyişini, plastik gibi şişen vücudunun batıp çıkışını izledi. Derince, iç çıktı.

Dönüp köprüden uzaklaştı.

Gölgesiz Adımlar

ŞEYDANUR KANTOĞLU

I
Güneşi çekilmiş bir dünya
Ve gölgesiz sokakları insanın
Ağaçlar topladı ikindi gölgelerini
Nereye sıyrılmış telaşı
Kırlangıçların
Yağmur da dindi
Hangi duvar kaldırır
çaresizliği.

II
Kararığa yakılmış bir türküyü
taşıyordu dudaklarını;
yanıyordu.
Bir kayık bir ışık yakıyordu
uzaklardan;
selamlıyordu.
Sessizce kalkıp gitmiyordun.
Bir sigara daha yakıyordu
ışıkları şehrin,
Söndürüyordu sonra bir sigara daha
arka sokakların.
Sırtını duvara yaslayıp
bir sokak lambası yaktı
kağıdı kalemlle yaktığında
yandın.
Yüzünü çıkarıp çaresizliğine astın.

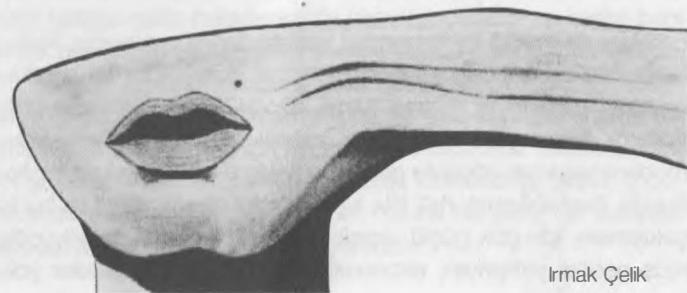
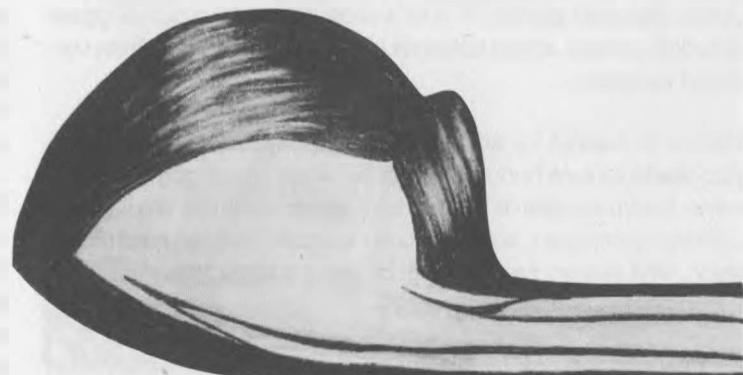
III
Uğuldayan tepelerin
Eserekliyim ben
An gelir, pervazında belirir ıslığım
Hangi cama vursan
kırılır bakışların
Çıkmaç sokaklarında kaybolur
adımların.
Kaçışların nereye
ürkek serserisi ıslak kaldırımların.

Kent

CANSU EKREN

bazıkentler, sokaklarına çocuk doğurur.
her ayak izini,
yere düşen her küpeyi,
bakkala uğrayan her kadını,
el ele tutuşan her sevgiliyi takip ederler çocukların
alınlarındaki terden ellerindeki toza, tırnaklarındaki kire kadar.
bir kapının önünde dururlar,
eğlenirler ve susarlar.

bazıkentlere misafir olur, giderim.
tek bir yer, tek bir sıcak, tek bir sarı vardır sıçnacak
içinden geçtiğim, içimden geçen, içimi bıraktığım, içimi
dökemediğim tek yer
içimdeki güneşin doğurduğum
dişardaki fırtınadan korktuğum ve koptuğum.
bazıkentlerin çocuklarına benzerim ben de gitgide, gide gele.
yeniden doğamayışların kenti
ilk nefesin, ilk çığlığını hasret bir bebeğin.
içinde bir bebek gibi nedamet büyütenerin kenti
yollarında düşük yapan kadınların kenti
“şu köşeyi dönsem orasıdır beyaz.” diyen kadınların kenti.
ağırbaşlı, sarı bir ışık süzülür pencerelerinden
ve kadın, beyazı göremeden öldürülür.

Irmak Çelik

Dublin'in Fakir Prensi Oscar Wilde

FİLİZ EĞİN KOLATA

Vikinglerden kalma, sadece aptallanın ciddiye alındığı, şimdilerde Avrupa'nın en yaşanır, en mutlu ülkesinde; lalelerin ve papatyaların kokularının arasında, 16 Ekim 1854 günü mutlu bir prens doğar. Küçük prens, meleklerle benzeyen, bir şey istemek için ağlamayan, kırlangıçların bile aşık olduğu, nadide safirlere benzeyen gözleriyle, 'Dorian Gray' güzelliğindeydi. Uzun altın sarısı saçları olan pelerinli prens için, hiçbir saç teli yoktu ki ömrü boyu üzerinde taşıdığı kardeşi Emily'nin bir tutam saç teli kadar mis kokulu ve güzel olsun. Emily, prens için ayın gölgesinin üzerine düştüğu "Salome" gibiydi.

Herkesin sevgisini öldürdüğü bir yaşamda o, kardeşinin yokluğuna hiç alışamayıp o bir tutam saç telini ömrünün sonuna kadar kalbinin üzerinde sakladı. Gözlerden uzak, duvarlarla örülmüş, dünyanın hiçbir kötülüğünün içeri alınmadığı bir yaşamı tercih edebilecekken prens, bakışlarını yaşadığı hayatı çevirmeyi seçti ve o andan sonra o güzel gözlerden yaşı hiç eksik olmadı. Çevresine baktığında insancıkların mükâfat ile kandırılmış, yumuşak başlılıkla zulme alıştırılmış, başları okşanan hayvanlar gibi, bir çeşit nasılaştırmış rahatlıkla yaşamlarını sürdürdüklərini gördü. Onlar, başkalarının eskilerini giyip başkalarının standartlarına uymayı, yaşamak sanıyorlardı. Yapılan kötülükleri görünce hiç erimeyecek kurşundan yüreği bile ağlamaya başlamıştı. Biliyordu, tek çözüm yoksulluğu oyalamak yerine ortadan kaldırılmak olduğunu. Hayata en büyük zararı verenler, en çok iyiilik yapmaya çabalayanlardı. Bu, bir hastalığı iyileştirmemeye, hastalığın sürmesini sağlamaya benzıyordu. Hayırseverler, açları döyüp dilencileri giydirdiğinde kendilerinin ruhları aç ve çıplak kalyordu. Sorun, zaten kötülerin işlediği suçlar değil, iyilerin verdikleri cezalardı.

Darwin' in kadının ve erkeğin özelliklerini ayırmasından sonra, o yüzyillarda toplumunu belirleyici bir unsur olarak görmüş ve bu rolleri benimsemişlerdi. Kadın; itaat eden, namuslu olanları güzellikten anlamayan, kocasını mutlu edecek, evinden sorumlu kışkırdı. Ama insanın haz almadığı bir şey yapması zihnen ve ahlaklıken incinmesi demek değil miydi?

Bir düşünün, ne çok inciniyoruz bu 'yaşam' denen senaryonun repliklerini ezberlerken! İstemeyerek girdiğimiz tüm iş birliklerinde kendimizi sadece kötü hissediyoruz. Bir şeylerin değişip gelişmesi de ütopyanın gerçek olması kadar uzak.

Erkekler de maddi ve toplumsal konulardan sorumluydu. Kutsal Kitap bile bu konuda erkeklerden yana duruyordu. Ve erkekler eşlerinin paralarıyla metres tutma özgürlüğünü bile yaşayabiliyorlardı. Kışkançlık? Komünizmen kabilelerde hiç rastlanmazken, modern yaşamın etkisiyle gelişen erkeklerle göre gereksiz bir konuydu. Başkaldırmak mı? Bu, kişilik sahibi olanlar içində ve bu tip çekışmeler için çok güçlü olmak gerekiydi. Açıktan avurdu çokmuş nesiller yetişirken, ekonomik güçle donanmış ülkeler yok-

"İnsan aşık olduğu zaman hep kendi kendini aldatmakla işe başlar, başkalarını aldatmakla sona erdirir. Dünyamızın romantizm dediği işte budur." Oscar Wilde

ken, gerçek bir insan nasıl olunabilir? Yük hayvani olmaktan çıkmamış, onu ezen bir gücün sonsuz küçük bir zerreği olmuşken; nasıl itaatsizlik yapılabilir, nasıl erdemli olunurdu? Kendini gerçekleştirebilenler, düşünürler, bilim insanları ve şairlerdi. Higginson bile şiirin erkekleri dişil züppeliğe yaklaşıracağından endişeliyken, şairlik...

Oscar; bütün kalıpları aşmış, hayatı meydan okuyan, iyi bir şair ve sanat eleştirmeni olmuştu. On yedi yaşına geldiğinde benliğini çözümlemiş, o erkeği optüğündeki hisleri belki de karısına karşı bile hissetmemiştir. Zaten kadınlar aşk hikâyesi yaşadığında mahvolan, evlilik yaşadığından kamu binasına dönen canlılardı. Belki de bu nedenle o, seçimini farklılaştırıldı. O adamdan etkilenemişti ve birinden etkilenmek demek, ona ruhunu vermek demekti.

Modernist edebiyatın öncüsü olan Wilde, en büyük eserini kendi hayatı olarak ortaya koyacak, o hayatı üstün dehası sayesinde yaşayacak ve bunu herkese kanıtlayacaktı. Amerika'ya estetik konferansları için Arizona gemisiyle gelip gümrukte beyan verilmesi istediği "Deham dışında beyan edecek hiçbir şeyim yoktur." diyerek bunu göstermişti. Denilir ki deha, hiç kuşkusuz güzellikten daha uzun ömürlüdür. Hayat dediğimiz şey, sanati taklit eden gerçekliklerde sanatı zehirleyen bir şeydi. Gerçeklik de bedenle ruh uyumunu ayırip, kaba bir şekilde icat edilmiştir. Onun gerçekliği ise güzellik ve estetikten oluşuyordu ve zaman onun gördüğü güzelliğe hiçbir zarar veremezdi.

Romantik bir öykü gibi yaşamıştı hayatını, öykü sonliğinde romantiklikten uzaklaşacağını bile bile. Reading zindanlarında kürek çekerken duyduğu izdiraplar, toplum tarafından cezalandırılmaktan daha hafif gelmiş, o güzel portre aklından hiç çıkmamıştı. Bu nedenle, yıllara rağmen Alfred'le yeniden ve yeniden buluşuyordu. Aşka sadık olanlar aşkı yalnızca uçan yönlerini bilirken, aşkı trajedilerini bilenlerse vefasızlardı. Ruhunu yakasına takılacak bir çiçek yerine koyacak birine vermesi mi, bu çiçeğin bir yaz günü kullanılıp sokağa atılacak olması mı daha acıdı? Yine de cukurda olduğunda bile yıldızlara bakabilmesi, bir başka eşsiz eseriymi.

Yolun sonuna geldiğinde ise yaşadığı hayatı dönüp bakacak ve yaşamının sadece yirmi beş şili ettiğini görecekti. Fakirlikle ölüyordu. Kırmızı bir gülle karşılık ölüm çok ağır bir bedelken, nüfusun gençlerle dolu olduğu bir yerde doğup kırk altı yaşında hayatı ve hayallerine gözlerine yumdu. Ardından dediler ki: Bir zamanlar mutlu bir prens vardı!

Marilyn

MUSTAFA SİLİCİ

Marilyn'le denk geldik az önce sokağın başında. Her zamanki elitistiğiyle frezya kokulu saçlarını savuruyordu mahalleliye. Meşkten deliye dönmüş esnaf ekmek teknelerini dümensiz bırakıp salınan kalçaların ederiyle ilgileniyorlardı. Topuklu ayakkabılı arnavut kaldırımların aralarına serpiştirilen izmaritlerde kalan kuru dudak izleriyle kısa süreli fetişist ilişkiler yaşıyordu. Bilselerdi tiryâkiler, filtreleri dudak aralarında tutmaktansa, bûselerle duşlanan mazgallar yerine en işlek güzergâhlara bırakırlardı nasiplenmek için ondan.

Marilyn... İstanbul'un kendinden güzel, kendinden tehlikeli, kendinden vazgeçilmez tek kadını... Bir şehrin kişileştirme sanatıyla ete kemiğe bürünmüş hâlini kiskandıran yegâne güzel...

Adım adım birbirimize yaklaşıyorduk. Ben, gâyet özensiz Heisenberg baskılı pijamam ve altına yalın ayak geçirdiğim kırmızı Superga'larımıla sîr güneş yüzü görmek adına aslında ihtiyacım olmayan öte beriyi almak için gayet özensiz bir şekilde sokağa dökülmüşken, o aşinası olduğu ilgiyi mahalleliyle gideriyordu. Mutlu muydu? Instagram hesabı kadar mutlu olması imkânsızdı. Keşke gülümsemelerinin üstünde peşi sıra belirveren kalpler aklını doyurduğu kadar ruhunu da doyurabilseydi.

İçinde binlerce ona âşık tutsalaşmış ruh taşıyan yalancı gözleri üstüme üstüme geldikçe daha da büyülüyordu. Herkes gibi beni de bir kez daha esaretine almaya çalışırken ruh ikizim Raif'ten içime kazınan sözleri mirıldanıyordu: "Hayatta en güvendiğim insana karşı duyduğum bu kırgınlık, adeta bütün insanlara dağılmıştı. Çünkü o, benim için bütün insanlığın timsaliydi." Kendine uygun bahaneler üretip ruhunu arındırdığından hiç şüphem yoktu ama bendeki izleri hayatına mâl olmuştu. Bütün olanları göz ardı edip, silahları ensemde ensemde patlatışlarını unutmuş olacak ki kendini hâlâ hikâyede uğruna ölünebilecek Puder sanıyordu. Oysa onun o hikâyede yeri yoktu.

Yakınlaşmamız devam ederken bir film final sahnesinin yavaşlatılmış ânını yaşıyor gibiydim. Bir zamanlar kanımın rengini aldığı dudaklarının kırmızısı başka bir adamın tutkusuna kurban edilmişti. Ve saçları... Tuttuğumda kalbimin bağıları çözülür, gittiğinde topuklarımдан toplardım. O da artık o zamanlar sır gibi sakladığı içimizdeki yabancının aidiyetine sunulmuştu. Nasıl ki bir gün bana o filintanın adıyla seslendiğinde organlarım birbirine vurduysa, ben de 'Marilyn' diye haykirmak istedim öpmelere doyamadığım kulaklarının içine. Ah Marilyn! Korkma hemen! Sâdece cümlelerin içinde benim ahlarım. Yalnız bilmeni isterdim ki; ülkeler, şehirler, sokaklar değil, ruhlar lânetlenir. Hangi mekânda, hangi zamanda, hangi durumda olursa olsun o seninledir. Kendimden biliyorum, sen de bilirsın, eskilerden. Bunu kabullenmen, şikayet etmemen lazımdır. Çünkü "her ne olursa olsun" deyip adanmak, bunu gerektirir.

Ah âciz Marilyn! Nasıl da değişmişsin! Yok, hemen savunmaya geçme, sen hep aynısın. Ben artık sana baktığında içimde uyanan karalamış şeylerden bahsediyorum. Bu rastlaştırmamızda karşı karşıya gelip nefeslerimizin birbirine değdiği an keşke beni eskisi gibi görüp yelkenlerimi suda aramasaydın. Donukluğumu, bir bahane uğruna kendimi kollarına bıraktığım güneş kadar devâ olup biraz olsun ısitabilseydin. Bir göz kapama anında tükettiğim ömrüme içten içe uzunluklar, mutluluklar dilemeseydin. Ah güzeller güzel, gözlerinin ardından kimsesizliği sessiz geceerde meze yapma artık ele güne! "Yoksa bu şehir, bu sokaklar seni alır kullanır. Santim santim cürürsün."

Herkes Dışarı!

YUSUF ÇOPUR

'Vazgeçilmezim' dediğim çaydan bir gün nefret edeceğimi hiç düşünmezdim. Vazgeçilmezlerimin nefrete dönüşmesi, ilk kez çayda olmadı elbet ama bana en çok koyan, çay oldu. Kimdi bu çay illetini bulan, Türkçe kitaplarımızda anlatılırdı hep. Zihni Bey miydi, kimdi? Her neyse, az rahmet okumadım kendilerine. Bir zamanlar az teşekkür etmemiştüm. Şükran borçlu olup da küfrettiğim ilk kişi Zihni Bey değildi tabii. Nice insan tanıldım ömrümü verecek kadar sevdığımı düşündüğüm, sonra onları öldürmek isteyecek kadar nefret ettim hepsinden. Hayat ne kadar değişken! Bugün sevdığımı yarın öldürmeyeceğimi, bugün istediginden yarın nefret etmeyeceğimi kim söyleyebilir? Duyguların devamlılığı, bana göre degilmiş, bunu anladım. Hoş, hayatında, yaşadığım günler haricinde hiçbir devamlılığım da olmadı. Dün inandıklarımın bugün yalan olduğunu gördüğüm, az olmamıştır. Neyse, hep kendimi anlatacak değilim size. Nereden nereye geldi söz. Gördüğünüz gibi cümlelerim de başlığı gibi gitmiyor. Onlar da dengesiz, benim gibi. Burcum terazi olsa da ayarım bozulmuş benim, doğuştan denge sorunum var! Kim demiş 'Hayat dengedir.' diye? Hayat dengesizlidir. Ne büyük laf ettim! Hemen bunu paylaşmalyım sosyal medyada. Altına da uyduruk bir yabancı isim ya da düşünür, filozof veya tanınmışların ismini yazdım mı, oh ne hoş! Anında herkes beğenir, paylaşır. Cümleler değil, onu söyleyenler büyümüş, onu da anladım.

Lisede edebiyat öğretmenimiz okul gazetesi için beni görevlendirdiğinde gazeteyi dolduracak bir şey bulamayınca gelmişti bu fikir akıma. Kendime ait derin felsefi cümleler yazıp altına ünlü düşünürlerin adını not ederdim. Hayatın anlamı ne geçmiştir ne gelecek, şimdiki seversen şimdi de seni sevecek. Konfüçüs. Ya kimse okumuyordu okul gazetemizi -ki buna edebiyat öğretmenimiz de dahil- ya ben de en az Konfüçüs kadar derin bir düşünürdüm. Yazdıklarima hiçbir itiraz gelmemiş olmasını başka neye yorabilirim? Ya şiirler? Beni iflah etmeyen, kendi de iflah olmayasına Semra'ya yazdığım aşk şiirleri... Geceler haram bana / Gündüzler zindan bana / Sensizliğin hasreti / Hayatta ölüm bana... Cemal Süreya. Bu şiiri birçok kızın okuyup defterine veya kitabına yazdığını şahidim. Cemal Süreya'nın kemiklerine yazık oldu ama o dönem, sağ olsun, çok işime yaradı. Hem edebiyattan tam not aldım hem de okulda herkesçe tanındım.

"Tanındın da ne oldu?" diyebilirsiniz. Hiçbir şey! Herkes takdir ederdi, övertebilen beni edebiyata olan tutkumdan dolayı, o kadar. Kaç defa, okul müdürü herkesin önünde bana belgeler, hediyeler verdi. Ne oldu? Ne olacak! Hiçbiri sevdığım kızlara kendimi sevdirmeye yetmedi! 'Kızlara' diyorum, fark ettim. Ama öyle... Ben, beni sevebilecek her kızı sevmeye hazırladım. Semra, bunların en başında gelir. Tek Semra mı? Değil elbet! Gözlerine bakıp dalıp gittiğim onlarca kız... Bir ara hesaplaşmıştım, lise hayatında otuzaya yakın kızı gönül vermişim. 'Ne ayran gönüllüymüşsun be adam!' dediğinizi duyar gibiyim. Keşke ayran gönüllü olsaydım,

ayranın da bir şerefi vardır; ayrıca yazın sıcakta bir harikadır, hele naneli ve buzlu olursa... Benim gönlüm kuraktı dostlar. Sevgiden mahrum, sevilmeye aç, sevgiye muhtaç bir gönüldü benimkisi. Ne talihsizdim... Sanki şimdi farklı mı? Hâlâ talihsizim. Bırakın liseyi, üniversitede bile arkadaşlık teklif edecekçi kiza aşk mektubu yazmamı isteyen ne kadar arkadaşım varsa hepsi ben mektubu yazdıktan bir gün sonra yüzleri güllerken memnuniyetlerini bildirdiler. Aynı mektubu benim verdiğim başka kızlar yüzüme bile bakmadılar. Yine de az para kazanmadım bu işten!

Gönlü arzuhalcisiydim ben. Kızlarla arası bozuk olanlar veya erkek arkadaşıyla küsenler gelir, beni bulurdu. Hemen aynı gece tek göz öğrenci evimdeki lambayı söndürür, şarlı ışığında tavana yansıtır, damardan bir radyo kanalı bulur, yazardım. Sabaha tamaamış iş. Abarttığını sanmayın. Haftada en az on, on beş mektup yazardım. Arkadaş, benim elime geçmiyor, millet elindekinin kıymetini bilmiyor! Ne kızlar sevdim hiçbiri beni sevmedi. Deli gibi yakışıklı olmasam da bir giderim var hanı! Öyle yüzüne bakılmaz bir adam da değilim. Doğruya doğru... Olmadı arkadaş, olmadı. Bir sevenim olmadı. Lisedeyken ahdetmiştim. Kendi sınıftımdan başlamanak üzere erkek arkadaşı olmayan veya olmadığıni sandığım bütün kızlara teklif edecektim. Önce hepsinin bir lisitesini çıkardım. Sonra onları alfabetik sırayla ajandama kaydettim. Sonra o isimlerin geçtiği türkülerı ezberledim. Daha sonra onlara yazdığım mektupların sonuna o türküler ekledim. Türkülerden de bir hayır görmedim!

A'dan başlamaktansa Z'den başlayayım istedim. Vardır böyle huylarım. Tersinden başlarım çok şeye. Gazeteleri son sayfasından okurum mesela. Kumanda en son kanaldan başlarım aşağıya doğru. Neyse, konuyu dağıtmayayım. Başladım mektuplu tekliflere. Zeynep, Zeliha, Zehra, Zahide... Vay arkadaş, ikinci tutmasın mı! Dünyalar benim oldu. Daha önce Semra için yazdığım ama o suratsızca veremediğim tüm şiirleri, mektupları değiştirdim, Semra yazan yere Zeliha yazdım. Yalan da değilidi. Ben sevmek istiyordum, en çok da sevilmek. Bu, Zehra olmuş, Semra olmuş, bana ne! Sevsinler beni yeterdi.

Zeliha, zeytin gözlü, balık etli, beyaz tenli, küt saçlı bir prensestı. Defterinin arasına koymduğum mektubu okumuş, teneffüste bana göz bile kırmıştı. Bir gözün bir hayatı değiştirebileceğini ilk o zaman anlamıştım. Bir bakışın bir bedene hayat verebileceğine ilk o zaman şahitlik etmiştim. Şairin "Bir bakışın ölmem için yeteceğ." demiş olmasına rağmen...

Nereden geldi konu buraya? Öyle böyle derken Zeliha'yla çıktığımız herkesçe duyuldu. Ben bilsen yeterdi ama Zeliha herkesçe duyurmuş. Şaşım kaldırm, Ne aşkımız! Birikmiş umutlarım, yıllanmış açlığım onun kalbini doldurmuş demek ki... Çıktığımız dedim ama bir gün bile bir yere çıkmadık. Hoş, nereye nasıl çıkarır onu

da bilmezdim, hâlâ da bilmem. Çıktığım tek yer kendi yalnızlığım oldu ömrümce. Ben ona çıktım, o bana çıktı ama ne ben ondan ne de o benden çıkıştı. Dostoyevski. Tabii, böyle güzel ve anlamlı sözüme dikkat etmeyecektiniz, biliyorum. Dostoyevski yazarı ona göre okuyacaktınız, anlamayacak olsanız, anlamsız bulsanız bile Dostoyevski'nin bir bildiği olacaktır hep. Biz ne biliyoruz ne söyleziz!

Bu zeytin gözlü güzel prensesle teneffüslerde bana gece gözlerini kirpmasından başka bir 'çıkılmışlığımız' olmadı. İki hafta sonra bunun bir oyun olduğunu öğrendim. Ergen işi aşklardan ne çıkar! Hoş, erdemli bir aşk da görmüşlüğüm yoktur ama belki ben körümdür canım! Zeliha prenses kendisinden ayrılmak isteyen üst sınıfımızdaki Ekrem'i kıskandırmak için alt sınıfındaki Ekrem'i kurban etmiş. Yabancıya gitmesin diye olacak, aynı isimde biriyle çıktığını herkese bundan duyurmuş. Sonra üst sınıfıta adası onu kıskanmış, o da araları düzeltince bizim kara Ekrem'e artık göz kirpmaz olmuş. "Ne kadar basit!" dediğinizi duyar gibiyim.

Bir günün yaktığı hayatlar hiçbir zaman basit değildir. Can Yücel. Gerçi o, şarıda ama muhtemelen onu da yakan gözler olmuştur ve hayatında bir kez olsun buna benzer bir cümle kurmuştur!

Z harfi içimde bir yaradır. S'ye gelene kadar benzer bir yarammadı. Adım ayran gönüllüye çıkmıştı çoktan. Gönlü ayran olanın çalkalayımı çok olmuş, derler değil mi? Kızlar yazdığını mektupları birbirine gösterir olmuştu. Kendilerince benimle dalga geçiyordular ama alttan alta da hoşlarına gidiyordu işıldak aydınlığında yazdığını mektuplar. Sağ olsunlar özellikle M harfinin dekiler çok vefali çıktı. Mine, Munise, Meryem, Muazzez... O zamandan beri M'yle başlayan isimlere aynı bir sevgim var. Hatta üniversitede de M harfine öncelik vermiştim. Sayısal lotoda muhakkak on altı yazardım: Alfabemizin saygın harfine denk geldiği için tabii ki. Yazdım da ne oldu? Avucumu yaladım hep! Bir beşli bile tutturamadım.

Munise, ne kadar samimi bir insan olduğumu ama onun da okumak gibi bir derdinin olduğunu, bir meslek sahibi olmadan kimseyi sevemeyeceğini, eline işini aldıktan sonra kalbine sevdigiğini alacağını söylemişti. Benden esirgediği sevgisine kızsam da gelip benimle konuşması çok hoşuma gitmişti.

Meryem... O da bir gün okul çıkışında 'Biraz yürüyebilir miyiz?' demişti. Seve seve kabul ettim. Sevdığı başka biri varmış. Askerdeymiş. Yol boyunca onu ne kadar sevdigini anlattı. Arkadaş, sevgisizlik çölünde serap gören bana, niyeydi bu eziyet? Yol boyunca Nihat isminin yerine kendi adımı koydum ve o eziyeti bir anlık da olsa huzura çevirdim.

Muazzez... İngilizce öğretmeninin kızı... Mektubun başına Dear Muazzez, sonuna da I love you yazmıştım. Hoşuna gider diye. Nereden bileyim, kız İngilizceden nefret edermi! Yine de benim bu işlere akım ermez, dedi ve çekti gitti. Mektubumu da elime verdi. Bir "Thank you!" bile demedi.

Mine... Şimdi bunları anlatırken alfabetik sıraya göre anlatmadığımı fark eden okurlara "Thank you!" diyorum; edemeyenlere de "bye bye!" mı desem? Neyse... Adına isminden şiirler yazdım sarı saçlı Mine... O da lafi koymuştu ama! Neymiş, ben farklı kelimelerle aynı duyguları herkese yazıyorum. Duygular özelmiş, özel olmamış. Herkese hissedilen duyguya, aşk olamamış. Aşk iki kişilikmiş. Bence aşk tek kişilikti. Sabahattin Ali. -Sızlatmadığım bir onun kemiği kalmış!- Anlatmadım Mine'ye, benim duygumun tek olduğunu. Tabii ki aynı kelimelerle, aynı cümlelerle yazamadım mektuplarımı ama cümlelerim, mektup kağıtlarımın renkleri, mektup yazdığım isimler kadar farklı değişti duygularım; tekti: Sevilme. Beni seveni sevmeye hazırladım. Daha ne olsun! Mine iki kişilik aşkınu buldu mu bilmem ama ben artık aramıyorum bile! Lazımsa o gelsin bulsun beni!

Üniversitedeki gönül maceralarımı anlatıp sizi usandırmak gibi bir niyetim yok. Ama öyle ilginç anlar yaşadım ki... Anlatmalyım size. Benim yazdığım mektuplarla aşkları pekişen mi desem kurtulan mı desem bilemedim, insanlar arasında evlenenler oldu. Sen, demişlerdi bir defasında, bizim ilk evlilik vesikalarımızı yazdın, bizim için çok önemlisin. Garip gelebilirmiş bana ama erkek çocukları olursa adını Ekrem koyacaklarımı! Aman, dedim; dostlar, başka isim mi yok? İsimler kaderdir, der Oğuz Atay. Çocuğunuza başka kaderler seçin, dedim.

Artık umursamıyorum. Beni sevmişler, sevmemişler; umurumda değil! Ben kainatın muhatap aldığı bir varlığım. Doğadaki canlı cansız her şeyden bir parçayı, her şey de benim bir parçam. Nereden biliyorsunuz hamam böceklerinin beni sevmediğini? Veya sıvrisineklerin! Ya da tüm çiçeklerin? Onları duyan var mı? Duyduğun kadar sevilirsın. Özdemir Asaf. İnsanlar muhatap almasa da var olan her şeyin muhatap aldığı yüce bir ruhum ben!

Kimsenin sevmediği alçak bir ruhum ben! Bu habis ruhumu temizleyecek bir sevgilim olmadığı! Beni sevebilecek bir kalp bulsaydım ömrümce onu sevmeye çoktan hazırladım oysa. İnsanlardan yıllarca sevgi dilendim. Aşkla maşka işim olmadı hiç. Hepsi de dilencilere baktıkları gözleriyle gördüler beni. Önce acıma, sonra unutma... Sevginin dilenilmeyeceğini öğreneli çok oldu.

Rüyanın Öte Yakası

DİREN GÜMÜŞ KARALI

“İnsan, kendini yalnızca insanda tanır.” der Goethe. Bu söz, bana yazarın romanda oluşturduğu karakterleri anımsatır. Yazar, karakteri oluşturur, konuşurur, eylemler. Yazan da okuyan da kendini bulur onda. Karakter, yazardan bağımsız hareket eder. Bu yüzden roman, okuyucuya kendini tanıma, içselleştirme olanağı verir. Bu sebeple kimi insanlar için romanın ayrı bir yeri vardır. Öyle roman karakterleri vardır ki yazarlardan bile ünlüdür: Don Kişot, Oblomov, Raskolnikov... Dostoyevski'nin yeri aynı olسا da Raskolnikov önemlidir bizim için. Aynı şekilde Martin Eden, Zeze... Sadece insan karakterler değil; Küçük Kara Balık, Martı da bizim için değerlidir. Kendimizden izler buluruz onlarda, kendimizi arar, zenginleştirir, çoğaltırız.

Roman okumanın diğer bir güzelliği, olay örgüsünün içine hemen dahil oluvermen. Tíkla zaman makinesinin içine dalrıvermiş gibi kahramanın yanında bitivermen... Soluk aldığıńı bile duyurmadan, olanları sessizce izlemeye koyuluvermek, her şeyin gözlerinin önünde olup bitmesi, ne de hoş!.. Bu, romanın konukseverliği değil de nedir?

Ya karakterlerin ‘Yüzyıllık Yalnızlık’!. Hep merak etmişimdir, kitap bittiğinde kahramanlara ne olur? Öyle kanıksamış olurum ki onları, kitap bittiğinde öldüklerine hiç inanmam. Onlar, yüzyıllık yalnızlıkta yaşar dururlar...

Bu yazımında sizleri ‘Rüyanın Öte Yakası’na yolculuğa götürmek

istiyorum. Ursula K. Le Guin, romanlarında, okuyucuya hayal gücünün zihinleri zorlayan doruklarına ulaştırır. Romanlarını okuduktan sonra, olmasının arzuladığınız bir gezegenin, Dünya'nın, aslında olmamasının daha iyi olduğunu içtenlikle dile getiriverirsiniz. ‘Mülksüzler’ romanıyla tanınan Ursula K. Le Guin'in tüm romanlarında mitler, efsaneler, fantastik kurgular; gerçek yaşamla harmanlanır.

‘Rüyanın Öte Yakası’ romanı, on bir bölümden oluşur. Her bir bölüm, geçişleri simgeler. Bu bölümler bir başka yaza ait alıntı yazılarla başlar. Romanın kahramanları, George Orr ve Dr. Haber'dir. Orr, 30 yaşlarında, ABD'nin Portland eyaletinde yaşamakta, hidroelektrik santralinde teknik ressam olarak çalışmaktadır. Orr; içine kapanık ve çekingen olduğu, uyumamak için sürekli ilaç kullandığı için bitkin görünen biridir. Neden uyumadığına gelince; Orr, rüyalarıyla, yaşadığı dünyadaki gerçekliği değiştirdiğini fark etmiştir. Bu yeteneğini öğrendikten sonra, uymaktan korkar olmuştur çünkü kimsenin hayatını değiştirmek istememektedir. Bu rahatsızlığı ile ilgili, psikiyatrist Dr. Haber'e gönderilir. Dr. Haber, bir rüya uzmanıdır. Orr'un bu yeteneği Haber'in ilgisini çekmiştir. Ona inanmamakla birlikte; gerçekliği varsa, bunun çok ses getirebilecek bir çalışma olacağını düşünmektedir. Orr, yasak olan ilaçlardan fazla miktarda kullandığı için Dr Haber gözetiminde Gönüllü Terapi Tedavisi (GTT) görmek zorundadır. Böylece, terapi süreci başlar.

Dr. Haber, GTT seanslarında kendi çalışmalarında ürettiği bir makineyi kullanmaktadır. "Artırıcı" adını verdiği bu cihaz, elektrotlar sayesinde beyne sinyaller gönderiyor, böylelikle hastanın istenen gerçek uykuya hızlıca geçmesini ve rüya görmesini sağlıyor.

Dr. Haber, uyanık ve içinde başarılı biridir. İlk tanışmalarında Orr'u 'Saldırgan değil, kendi halinde, pisink, bastırılmış, geleneksel.' diye tanımlayan Haber, Orr üzerinde söz sahibi olacağını daha ilk dakikada anlamıştır. Orr'un tedavi olmak için geldiği bu klinikte, Dr. Haber'in niyeti hiç de beklediği yönde olmayacağıdır. "...bu sorunu bir deneye tâbi tutup derinlemesine mercek altına almayı ne derdiniz acaba? Bu süreçte, güvenli bir şekilde, korkusuzca rüya görmeyi de öğrenebilirsiniz belki. İzin verirseniz söyle açıklamaya çalışıyım: Rüya görme meselesi duygusal olarak siz çok derinden etkilemiş. Rüya görmekten dündedir korkuyorsunuz çünkü bazı rüyalannızın gerçek hayatı elinizde olmayan şekillerde etkileme gücü olduğu kanısındasınız. Rüya görmekten korkuyorsunuz, oysa rüya görmeniz de gerekiyor. Rüyaları ilaçlarla bastırmaya çalışınız, işe yaramadı. Güzel, o halde tam tersini deneyelim. Size kasten rüya gördürelim! Benim gözetimim altında, kontrollü koşullarda... Böylece size ciòğanından çıkışmış gibi görünen şeye hakim olabilir, istenmeyen sonuçların önüne geçebilirsiniz." Dr. Haber'in bu sözleri, yapacağı işlerde Orr'un rüyalarını araç olarak kullanmaya başlayacağının habercisi niteliğindedir.

Böylelikle, etkili rüya görme seansları başlamıştır. Etkili rüya, Orr'un uykusunda gördüğü ve gerçekliğe dönüşen rüyalardır. Bu rüyaları, Dr. Haber, uyguladığı seanslarla yönetmeye başlamıştır. İlk seansta Dr. Haber ofisinin Hood Dağı manzaralı bir yer olmasını istemiştir. Hood Dağı, volkanik bir dağ olup, artık aktif değildir. Orr, uykudan uyandığında değişikliği fark etmiştir. Dr. Haber ise hiç bozuntuya vermeden ofisinin zaten burada olduğunu belirtmiştir. Hemen ikinci seansta ise Dr. Haber, rüyasında, hızlı nüfus artışının önüne geçilmesini, ABD'nin savaşını bitirmesini, dünyada barışın sağlanmasını telkin etmiştir. Orr uyandığında şehrın darmadağın olduğunu, caddelerde kocaman biçimde yaratıkların her yeri yakıp yıktığını görmüştür. Dr. Haber, bu olaylara çok şaşırılmıştır. Tüm dünya birlik olup uzaylılara karşı savaşmaya başlamıştır. Orr'un bilinçaltı, savaşsız bir dünya hayalini kuramamıştır.

Bundan sonraki her seansta Dr. Haber dünyayı daha iyi bir dünya yapmak için uğraşmıştır ama dünya her defasında daha da kötüye gitmiştir. Orr'un tek isteği, tedavi olmaktır. Dr. Haber'in kendi isteği doğrultusunda rüyalarını kontrol etmesine şiddetle karşı çıkmaktadır: "Hayatımızın bir amacı olup olmadığını bilmeyorum, bunun bir önemi olduğunu da sanmıyorum açıkçası. Asıl önemli olan, bütününe içinde bir parça olmamız. Bir kumaşın içindeki iplik veya kırdaki bir ot sapi gibi... O nasıl öylece varsa, biz de öylece varız. Bizim yaptıklarımız, çimenleri yalayıp geçen rüzgara benziyor."

Orr, dünyanın gidişatına yapılan müdahalelerin ahlaka uygun olmadığını düşünmektedir. Kendisine verilen, istemediği bir so-

rumluluğun altında ezilmekte, güçsüzlüğü yüzünden hiçbir şey yapamadığını düşünmektedir. Bu yüzden, bir avukata gider. Dr. Haber'in kendisini tedavi etmek yerine bir amaç uğruna kullandığını söyler ve Dr. Haber'den şikayetçi olur. Böylelikle seanslara avukat Heather Lelache de dahil olur. İkisinin çabası da bir sonuç vermez. Dr. Haber, enstitünün başkanıdır artık. Yaptıklarını denetleyecek bir üst kurum dahi yoktur. Tüm bunlar olurken, uzaylılarla savaş devam etmekte; nüfus kanser ve salgın hastalıklarla azalmakta, bunun yanı sıra, Dr. Haber ten ayırmıcılığını ortadan kaldırın isterken tüm dünyadaki insanların ten renkleri gri olmaktadır. Tenleri ve simaları aynı insanlar arasında Orr, bu duruma kendisinin sebep olduğunu düşünerek, ruhsal çökütün en büyüğünü yaşamaktadır. Diğer insanlar ise bu değişimi kabullenmektedir çünkü aynı zaman-uzamın başka dilimlerini yaşamaktadırlar.

Her şey daha kötüye giderken, Orr, artık seanslara gelmeyeceğini bildirir. Dr. Haber, son bir seansları kaldığını söyleyerek Orr'a çalışmalarından bahseder: Artırıcı sayesinde uykı sırasında hangi sinyallerin etkili rüya görmeyi sağladığını keşfetmiştir. Bundan sonra etkili rüya görmek için Orr'a ihtiyacı yoktur. Doktor, artık kendisi de Artırıcı sayesinde rüyaları gerçege dönüştürebilecektir. Bunu öğrenen Orr, deliye dönmüştür. "İnsan başka insanlara yardım etmeye elbet çalışmali ama insan kitleleri söz konusu olduğunda, Tann rolüne soyunmak da doğru değil. Tann olabilmek için ne yaptığını biliyor olman lazımdır. Ve iyi bir şeyler yapabilmek için haklı olduğuna ve niyetinin iyi olduğuna inanıyor olman yetmez. Kendi dışındaki şeylerle temas halinde olman lazımdır. Haber, temas halinde değil. Hiç kimseyin, hatta hiçbir şeyin onun gözünde kendine ait bir varoluş yok; dünyayı kendi amacı için bir araç olarak görüyor sadece. Amacının iyi olması da bir şe de değiştirmiyor çünkü sahip olduğumuz yegane şe, araçlar. O; kabullenemiyorum, şeyle oluruna bırakamıyorum, hiçbir şeyin ucunu bırakamıyorum. Adeta çıldırmış. Benim gibi rüya görmeyi sahiden başarırısa kendisiyle birlikte hepimizi o temassızlık haline sürüklüyor. Şimdi ne yapacağım ben?"

Orr, büyük bir çaresizlik içinde evine dönmüştür. Uzayı bir arkadaşının verdiği The Beatles'ın 'With a Little Help From My Friends' plajını, yörenini kanırtıcasına dinleyip 'İhtiyacım, birini sevmek, arkadaşımın yardımıyla!' diyordu içinden haykıracına. Buna öyle ihtiyacı vardı ki..

Romanın sonunu, okumanız için size bırakıyorum; çünkü romanın büyüsünü daha fazla kaçırılmak istemiyorum.

Son olarak: Bölümlerin girişlerinde Chuang Tzu'nun sözlerine yer veren Ursula K. Le Guin'in Taoizm felsefesiyle ilgiliğini görüyorum. MÖ. 4. yy.da yaşamış olan Chuang Tzu'nun felsefesine göre, hayatımız sınırlı ama öğrenebileceklerimiz sınırsızdır. İyi düzen, her şeyi kendi haline bıraktığımızda kendiliğinden ortaya çıkar. Hayatımız, nasıl olması gerekiyorsa öyle belki de!. Isyan etmemiz, kabullenmek istemeyişimiz, boş bir çaba... Umuyorum, yaşadığımız ve yaşayacaklarımız acemi bir rüyacının rüyası değildir.

Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz

GÖZDE KILIÇ

Bozkır'da yapacak çok şey yoktur öyle. Arkadaşlarla buluşup lalak etmek, kış günlerinde bunaltıcı hale gelmiş kalabalık Ankara sokaklarında 'olur ya iki ağaç görürüz' diyerek gezinmek, sinemaya, tiyatroya gitmek gibi sayılı seçeneklerden de bunalıysanız, en iyisi, okumaktr cancağızım! Okumak!.. Ben de bu istekle kitapçıya girip okuyacak bir şeyler almak için gezinmeye başladım. Son zamanlarda yerli kadın yazarlarla haşır neşirdim. Tezer Özlü, Leyla Erbil, Tomris Uyar, Aslı Erdoğan derken samimi bir gülükle bana bakan, kıscık saçlı, sarışın kadına takıldı gözüm: Sevgi Soysal. Bu ismi duymuşluğum vardi elbet, 12 Mart sonrası ağırlıklı toplumcu gerçekçilik akımının etkisinde eserler vermiş bir yazar olduğunu anımsadığım, fakülteden kalma kitabı bilgiler yalnızca... Ancak hiç okumamışım Sevgi Soysal'ı.. Kitabın ismi de ilgi çekici ve farklı geldiğinden olsa gerek, hemen, Tante Rosa'yı alıp çıktım.

Ertesi gün, bir gecede bitirdiğim Tante Rosa romanı dışında hiçbir eserini okumamış olsam da artık Soysal'ın sevdigim yazarlardan biri olduğunu biliyordum -Bu bilgi, sonrasında başka eserlerini okudukça beni yaniltmayan bir ön bilgi olarak da kalacaktı.- Peki, kimdi bu anaç görünüşlü isyankar kadın? Kitaplarına sıkıştırılan beylik yaşam öykülerinin ötesindekini görmek istiyordum. Tek bir kitapla derin bir bağ geliştirmemizi sağlayan düygularını, yaşamını... Ondaki Tante Rosa'yı...

Yaşamı boyunca durmadan değişecek soyadının aksine, kıscık ömrünün ana eksenine insan sevgisini koyacağını bilirmişcesine Sevgi adını vermişti ailesi ona. Sevgi Yenen, 30 Eylül 1936'da İstanbul'da dünyaya gelmişti. Selanikli bir baba ile Alman bir annenin üçüncü çocuğuydı. Bu çok kültürlülik Sevgi Soysal'ın yazısını da etkileyecekti. Devrinde anlaşlamayan yazarlardan biri olacak, Tante Rosa'sı taklitçilik, basit bir çeviriden ibaret olmak gibi suçlamalarla karşılaşacaktı. 2000'li yılların başına kadar 70'li yıllar öncesinde yazdığı romanlar -ki Tante Rosa da buna dahil- etliye sütlüye karışmayan, basit kadın duyarlılığında eserler olarak yorumlanacak; Sevgi Soysal'ın asıl yazarlığının 12 Mart'tan sonra şekillendiği düşünülecekti. Oysa yazma da başlık vermeyi uygun bulduğum ilk yazısında bile Sevgi Soysal, yaratacağı aykırı, eleştirel, ironik dilin sinyallerini veriyordu ve bu dili kullanmaya hep devam edecekti. Bu duruşyla Türk yazısında hem kadın hem de muhalif olarak iki uçlu bir ötekiliğe mahkum edilecekti.

"Londra'da, Ankara'da, İstanbul'da veya Zap Suyu'nun yanı başında nerede olursa olsun kadınları birbirlerine ortak eden tek bir şey vardır: Hayat. Sürmekte ve sürecek olan hayatın tartışılmaz emekçisi olmak."

Liseyi Ankara'da Ankara Kız Lisesinde okuduktan sonra Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü'ne başladı. İlk eşi olan Öz-

demir Nutku ile burada tanışıp evlendiler. Birlikte Almanya'ya gittiler. Sevgi Soysal, orada tiyatro ve arkeoloji derslerine devam etti. 1958 yılında Ankara'ya döndüklerinde ilk çocuğu Korkut dünyaya geldi. Sevgi Nutku ismi ile çıkaracağı ilk kitabı "Tutkulu Perçem" 1962'de yayımlanana kadar, Ankara'da çeşitli kurumlarda çalıştı. Dost, Yelken, Ataç, Değşim gibi, dönemin bilinen dergilerinde yazdı.

İlk romanı Tutkulu Perçem'i okuduğunuza insanı ele alıp yeni baştan yaratmaya dair bir çabayla karşılaşırınız. Ancak bu başkaldırış, daha sonraları temellendirileceği için, bu kitabında birazcık havada kalır. Sevgi Nutku gençtir, anlatmaya çalıştığı fikirleri henüz tam denlenmemiştir, biraz şundan birazcık da bundan biçimindeki bir kırk yamalı bohçayı andırır eseri. Öykülerini biraz mensur şiirini anımsatmaktadır. Kitaba adını veren ilk öykü Tutkulu Perçem'in ilk cümlesi, Sevgi Soysal'ın yaşamı boyunca hissedeceği öteki insanlardan ayrışma duygusunu anlatır: "Şeylerdeki şeyler işte sokaklardaki insanlar görmüyorlar beni. Oysa günlerdir tutkuların perçemlerinde dolaşıyorum." Yalnızlık onun için kaçınılmaz bir yazgıdır. Açı veren ama özlenen... Aranan, sonra... Üstelik bir karşılık: Kalabalıklardan kaçarken sığınan öteki uç... Tıpkı bozkr gibi... Sevgi Soysal'ın nerede olduğunu, geldiği yerin önemini belirginleştirmesi bakımından bir başlangıç olarak üzerinde durulması gereken bir kitaptır Tutkulu Perçem.

Haldun Dormen'in yönettiği Zafer Madalyası oyununda çalışırken tanıştığı, ayrıca ilk kitabının kapak düzenini de üstlenen Başar Sabuncu ile 1965'te evlenir Soysal. Teyzesi Rozel'den, annesinden ve kendinden izler taşıyan romanı Tante Rosa'yı Sevgi Sabuncu adıyla yazacaktır. Tutkulu Perçem'in Sevgi Nutku'su yerini bir "tarih" olacak Tante Rosa'ya bırakmıştır artık. Coşkulu, yaşamayı bir oyun gibi gören, kendini olayların akişine bırakmış bir kadındır bu. Tante Rosa bütünüyle kadınlık sorunları üzerinde dönen bir kitaptır. Tante Rosa'nın çocukluğundan itibaren özüne aykırı, toplumla uyumlu ve topluma uygun koşullandırılmış onu, neticede, elinden sadece karşı çıktıığı düzene uymak gelen bir kadın yapmıştır. Tante Rosa'da Sevgi Sabuncu kadınlık sorununu yalnızca tespit edip bir yanda bırakmakla yetinmiştir. Sorunu toplumsallaştırmamıştır. Bu noktada Sevgi Soysal'ı basit kadın duyarlılığında, tatlısu aydını gibi yorumlamak yerine; farklılığı ve mevcut düzene başkaldırısı daim ancak bunun altını dolduracak felsefi zeminden başlangıçta yoksun bir yazar olarak düşünebiliriz. Aslında onun için fikirleriyle, edebiyatıyla, kadınlarıyla, anneliğiyle, her şeziyle; tam da büyümekte, gelişmekte ve elbette ki değişmekte olan, sıradan bir insan, diyebiliriz.

Sevgi Soysal, eserleri ile yaşamı arasında her zaman bir paralellik barındırılmıştır. Tante Rosa bir Alman'dır Sevgi Soysal'ın annesinin de bir Alman olduğunu biliyoruz. Yürümek'in Ela'sı iki

kere evlenir. İkinci evlilikte de aranan bulunamamıştır. Şafak, 12 Mart sonrası, Adana sürgününün ürünüdür. Şöylediyebiliriz ki Sevgi Soysal'ın yazarlık çizgisi ile hayat çizgisi paralel yürüyor. O-nun biyografisini yazmak, aslında eserleri arasında kısa bir tur atmak anlamı da taşıır. Ancak, bu, otobiyografiye kapanmış bir yazar olduğu anlamına gelmemektedir. Tersine, otobiyografik öğeleri öykü ve romanlarına yedirmek gibi bir ustalığı getirir bu özellik.

12 Mart dönemi, Sevgi Soysal'ın hayatı ve yazarlığı üzerinde derin izler bırakmıştır. Yürümek romanı müstehcenlik gerekçesiyle toplatılmış, kısa bir tutukluluk sürecinin ardından Soysal'ın TRT'deki işine son verilmiştir. Mümtaz Soysal'la bu dönemde, üstelik de Mümtaz Soysal Mamak'ta tutuklu iken, evlenmiştir. Cezaevine girmesine sebep ve müstehcen bulunan romanı Yürümek'te Sevgi Soysal, yine kadınlık sorunlarını ele almıştır. Ancak konuya yaklaşım biçimini oldukça değişmiştir. Tante Rosa'da verilen hikâyenin Yürümek romanında geri planı araştırılmaya başlanmıştır. Bu açıdan, Yürümek, yeni bir Sevgi'yi bize muştular. Artık ne Tutkulu Perçem'in yalnız, umutsuz, karamsar adı bilinmeyen kadını, ne Tante Rosa'nın şaşkınlık ördeğidir. Düşünen, değişimeye çalışan, doğruya arayan bir kadındır artık. Sorularla hayatına yön vermek isteyen bir kadın...

"Yürümek, dönüp bakmak arkaya... Arkanda ne var? Yan yana asılı duran resimlerin korkutucu düşlerle yüklü can sıkıcı renklerinden başka?"

Sevgi Soysal'ın bireysellikten toplumsallığa geçiş, tam anlamıyla, Yenişehir'de Bir Ögle Vakti romanıyla olur. Yazarın tutukluluk günlerindeki anılarını kapsayan Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'nda, yazar, romanın yazılış sürecini anlatır: "Kendimi bir bilgisayar gibi programladım. Sabahları 5.30'da kalkıyorum. Yarım saat jinnastik... Sonra heladaki musluğa taktığım plastik boruyla soğuk duş. Giyinip kahvaltıdan önce biraz okuyorum. Herkesin uyuduğu bu sabah saatlerini seviyorum. Sabahları kendi kendime uyguladığım bu faşizm, özgürlük duygusu veriyor bana. Gün boyunca bir yığın ufak kural koyuyorum kendime. Her gün sekiz sayfa yazmak gibi. Yenişehir'de Bir Ögle Vakti romanını işte böyle, her gün sekiz sayfa kuralıyla yazdım."

Roman, 1973'te yayımlanır, 74'te ise Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazanır. Artık ne bireyselliğe boğulmuş bir tedirginlik ne tek boyutlu kitap kahramanları ne de kurtuluşun bireyin yalnız ve yalnız mutlu oluşunda aranması... Bütünü kavramak isteyen, sorunu birey-toplum diyalektiğiyle ele almaya çalışan bir bakış kazanmıştır. Tabiri yerindeyse, düşünceleri kök salacak uygun toprağı bulup çiçeklenmeye başlamıştır. Şafak romanı, bu kendini bulan kadının ağızından yazılmıştır.

Yaşadıklarıyla tam da aradığı yatağı bulan suyumuza, artık olgunluk çağının eserlerini vermeye hazırken, söyleyecek onca kadın ve emekçi cümleyle doluyken, 1975 yılında meme kanseri nedeniyle bir memesi alınır Soysal'ın. Ancak o, içine dolan kelimeleri, alınan tek göğse inat, sağmaya devam etmektedir. Hayatı hep başkaldırmalarla geçmiş bir kadın, elbette ölüm geldiğinde de

Sevgi Soysal

bildiğini okumaya devam edecektir. Doğurduğu çocukların besleyen memelerinden gelen ölüm, doğurduğu karakterlerle beslenen edebiyatının ona getireceği ölümsüzlükle birleşir. Sevgi Soysal, 22 Kasım 1976'da son romanı Hoş Geldin Ölüm'ü yazarken, 40 yaşında, son bir kez Bozkır'ı göremeden, İstanbul'da ölürl

Avarelik Üzerine

FATİH YALÇIN

İçinde Fransızca şarkılar olan birkaç saatlik bir albümü, şehirler arası yolculuk yapan otobüsün birinde dinlemek isterdim.

Dışarıda yağmur, yanında sen...

Belki silinirdi yeryüzünden, bir yere ait olma zorunluluğu. Çiçeklere, renklere ait olmayı akıl ederdik belki de. Pek zor ama olsun, insanoğlu neler neler yapabiliyor artık...

Dışarıda soğuk, ellerimde çay...

Sessizce çekildik sessizliğin içinden; Edith Piaf, biraz da Kaas derken. *Şehre lacivert bir ceket gibi yakışırı yağımur*, * sevinirdi ağabeyim. Yaşasalardı daha kimler kimler sevinirdi de... Aman canım, ne gereği var durduk yere keşkelerin dosyasını açmaya!..

Dışarıda ölüm, içimde umut...

Şu iç gıcıklayan sesim, bir kez olsun, şiir okumak dışında bir şeyle yarasın isterdim. Sırf şarkısı söylemek için bir dil öğrenmenin saçma olduğunu söyleyenler de olacaktır ama ben takıntı bir adamım işte. Biraz da -huyum kurumasın- kafama koydum mu yapıyorum. Fakat valide sultan duyması bunu, çok kızar bana. Ben anadilimi bilmiyorum, şimdi bana duvarlar vursun. Ve bir heves için yeni bir dil ha? Ama heves deme annem, sen de dintersin belki. Belki kurtarırmı seni, bu dünyanın kuruluşundan. Yapmadığım şey değil seni duygulandırmak.

Dışarıda sesler, dudaklarında kilit...

Bir cümleyi söylemenin bin bir çeşidi vardır, ben isterdim ki o cümleyi sana hiç söylemeyeym ama sen anla. Bakma öyle bana, zor değil. Yani önce biraz uğraşmamız lazım tabii, sonrası kolay. Önceleri geçti mi sonraları hep kolay olur işlerin. Lakin "Önce..." diye başlayan şeyler, hep zor görünür insana. "Zor olduğu için cesaret edemediğimiz şeyler, aslında biz cesaret edemediğimiz için zordur." dediğinden beri Ernesto Ağabey, ben çok da imkansız bulmuyorum el ele tutuşarak ölmeyi. Ne bileyim işte, ölmeyi önceden kestirebilirsek sonrası kolay.

Dışarıda ölüm, içimde hayat...

Açısız bir ölüm istemişimdir hep. Bunu düşünmek için çok genç olduğumu söyleyenler de olacaktır ama yaş 18, yoluń yarısı eder. Bir ömrü, bir gün bile olabiliyorken 18 yıl yaşamak ne kadar büyük bir nimet değil mi? Bir kitapta okumuştum: "Gitmek için geliyoruz bu dünyaya." diyordu yazar. Gitmeye başladığım an çabucak olsun ve bitsin isterdim. Yakınlarımdı bana ben hasta yatağındayken bakmak zorunda kalmasınlar. Hem, çok da üzülmüşsinler. Mutlak sonlardan kaçış yoktur. Yani, ölene kadar ha-

yattayız işte, hepsi bu. O zaman vasiyetimi unutmayın: Bir zeytin ağacı istiyorum; her sene o zeytinleri insanlara dağıtıp ruhumu şad edin.

Dışarıda orman, içimde yangın...

"Zamanı geri alabiliyor olsaydım, hayatımda değiştireceğim hiçbir şey olmazdı." demeyeceğim. -Bunu demek saçma, biz insanız ve insan denen varlık, mükemmel bir aöğzlülüğe sahip.- Mutlaka olurdu. Hatta kafamda hemen belirdi o an. Saati ve tarihiyle gözümün önünde canlandı. O ana gidip değiştirdim olan biteni. Çok güzel olurdu. Olurdu da ben böyle olur muydum? Olmazdım herhalde; ama insan mavi gibi kocaman bir yetinmezlik... Yetinmeziğin ete kemiğe bürünmüş haliyiz biz. Yüzümüzde de tek bir damla utanma yok. Zaman, anneden sonra insanı en çok büyütən şey. Bir acayı ya da bir mutluluğu kaderden çıkardığınız an artık siz, siz olmazsınız. Ben insanların hayallerindeki gibi biri olabilirim, işin aslı, bu çok kolay. Fakat o zaman ben, ben olmam ve o insanlar o kadar pişman olurlar ki bunu istediklerine; o kadar pişman olurlar işte.

Dışarıda açlık, içimde yetinmezi...

Bir insanı ilk gördüğünüz an önemli. Hem de çok... Sonradan fikriniz değişebilir onu hiç sevmeme veya onunla çok iyi arkadaş olma konusunda; ama ne olursa olsun, o ilk an akınına gelen kelime değişmez. Belki biraz yontulur, belki de kat kat sertleşir ama değişmez. Bu, doğanın kanunlarından biridir; biz her ne kadar kabullenmek konusunda zorlansak da. Bundan yıllar sonra adım duyulduğunda tebessümler de olacak, beddualar da. Zaten herkes beni sevse bu işte bir yanlışlık olurdu. Her şeyin kötü gitmesi kadar, iyi gitmesi de normal değildir.

Dışarıda maskeler, içimde masumiyet...

Ne seviyorsam tutkuyla sevdim. Hiçbir zaman uğrunda ölmeyeceğim şeyle için tartışmadım. İnsanlardan da bunu bekledim. Samimiysizlikten dem vurup sonra da hiç sevmemişim birine zoraki gülmüşdümde, kendime çok kızdım. Birileri sürekli yaptı bunu, yapsınlar. *Ama seninki de kolay değil, kardeşim; kolay değil hani, böyle kuyruk sallamak Tann'ının her günü.*** Önemli değil ki bu. Önemli olan, geceleri kafanızı yastığa koyduğunuzda ve aynaya baktığınızda vicdanınızın sizden utanmamasıdır. Öyle ya, bundan ağır bir şey yok bence. Başına açtığım belalar sorun değil, vicdanen rahatsızım, tahminlerinizin dışına çıkabilirim pek rahat bir şekilde.

Yine de korkarım işte, bu işin öbür dünyası da var.

Dışarıda mermiler, içimde çocuklar...

“Hiçbir şey daha kusurlu değildir, iki kişilik bencillikten.” Comte de Lautréamont

Şu ana dek yaşadığım süreyi ömrümün yarısı olarak değerlendirirsem, hayallerimi gerçekleştirmek için yeterince süremler var demektir. Ben üşenmiş diyemem kendime, benim için çok önemli olmayan şeyler son güne kalır; bunu da inkar edemem. Fakat hayal bu, bundan önemlisi can sağlığı... Hiçbir şeyi son güne bırakmayaçığım, inşallah yani. Söz veriyorum ki benzeme-yeceğim merhametinden sessizce çekildiğim cellada. Huyum kurumasın, sözümü tutarım.

Dışarıda testereler, içimde ağaclar...

Bazen bazı kavuşmalar çok geç olur. "Geç olsun da güç olmasın." der büyüklerimiz. Mütevazi olamayacağım, özür dilerim, şöyle bir bakıyorum da mükemmel bir sabır var bende. Ger-çekten... Bir taş gibi... İçim taş değil ama. Olmayı beceremedi. Hissetmemeyi isterdim. Yani bilmiyorum gerçekten ister miydim, ama olsa iyi olurdu sanki. Yine de acıları hissetmemek için mut-luluktan aldığım hazzi bırakamazdım.Ben de gider kızıl saçlı kızı hissetmemeyi ödünç verirdim, onu acılardan çıkarırdım sakince. Birkaç saatliğine de olsa iyi gelirdi.

Ne tuhaf değil mi insanların cellatlarına aşık olmalar? Tuhaf değil aslında, çok gülünç. Üstelik, o cellatların ellerindeki bıçakları bilmek için hep gönüllü olmamız daha da gülünç. Fakat size bir sır vereyim: Maviyi istediğiniz gibi kesseniz de mavi bu, kaybolmaz ki!..

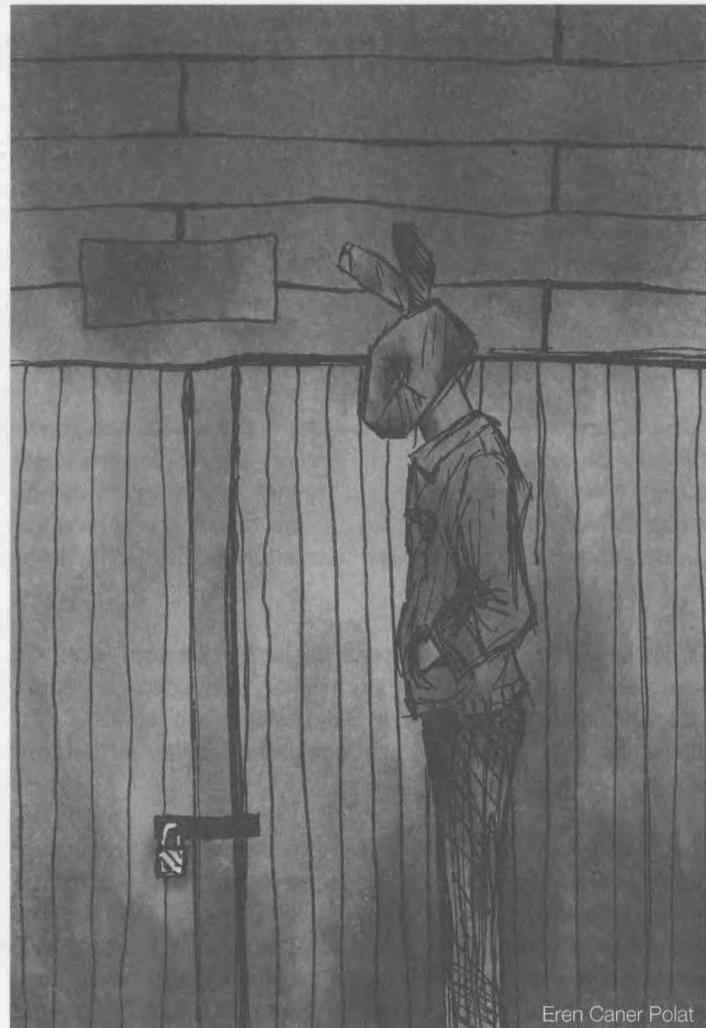
Dışında esved, içimde mai...

Benim kaybolan oyuncaklarım şimdî nerededir, biliyor musunuz? Ben merak ederim her zaman. Ne ara gitti onlar, ne ara büyündük? Akıl kârı değil büyümek, bence hiç olmayacak da. Zaman, bir suyun barda a dökülü ü gibi geçer. Size bir okyanus teslim edilse "Artık bu senindir, okyanusuna sahip  ik." denilse; bu ne kadar önemlidir ki?.. Bir  ışeye doldurup evinize götüremezsiniz onu. Zaman da  yle bir  ey. Bizim olduğunu söyleyorum, inanmaym n.

Dışarıda son, içimde başlangıç...

Sabahın erken saatleri, ezandan birkaç dakika sonrası yani, içinde savaş olan şehirler hariç tüm coğrafyalar güzeldir. Bir de yağmur var ki yeryüzündeki her yere yakışır. Caddeye bakan bir pencere, yanında bir koltuk, önünde ahşap bir sehpa, sehpada bir roman, romanda bir kahraman, kahramanda bir macera... Dışarıda büyük adımlarla kaldırımları arşınlayanlar, yağmurun tadını çıkarırlar... Gamsız olmak istedim, sadece bir gün.

Dışarıda yokluk, içimde şımarıklık...

Eren Caner Polat

Cevabını duymak istemediğimiz soruları sormamamız lazım. Mutluluğun temel kurallarından biridir bu. Unutmak büyük nimet, kimileri bundan mahrüm olsa da. Kafamı vursam, hafızamı yitirsem bile aslında yitirmemişimdir onu. Bazı şeyler asla unutulmaz, asla. Sabredenler, elbet zafere ulaşacak; unutmadıklarımızı da bizi unutanlara hatırlatacağız.

Havalarda soğuk, kar da yağar yakında. Beyaz bir ölüme boyanır unutulmuş yanlarıız. Fakat şimdî sizlanmanın sırası değil. Cebimden çıkaracak olsam yanında kalan son şeyleri, kendini zengin sanan insanlar iflaslarını açıklar. Siz de çıkarın cebinizdekiileri ve onlara sahip çıkışın. Her şeyi çokça sorgulamak yersiz, çok düşünmek bizi filozof yapmaz.

Yanlarına kâr kalsın, uğraşma, affet.

Ve helal et ne varsa...

Gülümse.

* Ah Muhsin Ünlü / Karıcığım Bano Erol Kaya

** Orhan Veli / Kuyruklu Sjir

Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak 'Ders Almak'

MUSA EFFENDİ

"Ben seni sevmiyorum."

"Niyeymiş?"

"Çünkü senin ağızında kıl var."

"Onu da nereden çıkardın?"

"Bak her gün tıraş oluyorsun. Her gün de sakalın uzuyor."

Ağzında kıl olmasa sakalın o kadar nasıl üz"

Aslında Zahir, son birkaç haftaya kadar, her gün tıraş olmuyordu. Özellikle de bu aylarda. Güzdü, renkler yere dökülüyordu. Her duyarlı erkek (Kendisi böyle diyordu.) gibi o da Kasım ayında sakal uzatırdı. Diğer on bir ayda da hep sakallı olurdu ama kasımdaki kadar uzun sakallı değil. Üstelik havalar böyleyken hiç tıraş olmak istemezdi.

Dün sabah erkenden kar yağmaya başlamış, gün içinde her yeri membeyaz yapmıştı. Zahir bunun birkaç gün boyunca devam edeceğini düşünmüştü ama her Bakü sakini gibi o da bunu arzalamıyordu tabii. Bakü, kar yağınca felç olan hassas şehirlerden di.

Son birkaç asırda olduğu gibi bu defa da herkesin şansı yaver gitmişti; "Bad-ı Kuba" yarı 'Rüzgarlar Kenti' ismini taşıyan bu şehrin yağmuru seven sakinlerinin dualan kabul görmüş; kar, yerini yağmura bırakmıştı. Sonuçta bir gecede tüm karlar erimiş, şehrin beyazlığından geriye hiçbir şey kalmamıştı. Hem, sonbaharda karın ne işi vardı? Renkler yere dökülüyor diye gökten beyaz yağması gerekmiyordu.

Saatse 17.53'tü ve Zahir'in odasından görünen manzarada renk sırası söyleydi: Üzerinde küçük sarı ışıkların olduğu, siyah tepleri turuncu kaplamıştı; gözlerini biraz yukarı çevirirsen turuncunun üzerinde sanyı, sarının üzerinde ise gitgide koyulaşan ve siyaha dönen maviyi gördürün. Yağan yağmur, renkleri biraz soldurmuştu. Bu, Zahir'in odasından görünen manzaraydı. O ise banyoda tıraş oluyor ve abisi Tahir'in tek oğlu Taceddin'in sorduğu saçma sorulara ne cevap vereceğini düşünüyordu. Ağzını açıp içinde kıl olmadığını gösterse yeterdi aslında ama o da kısa süreli çözüm yolu yaradı.

Abisi ona da çalıştığı şirkette iş bulmuş, bu işin yanı sıra, başına bir iş daha çıkarmıştı: tıraş olmak. Ha bir de bir haftalıkına oğluna bilmek. Tahir'in iş için Gence'ye gitmesi gerekiyordu ve çocuğunu yanında götürüremezdi. (Çocuğun annesine ne olmuştu? Bunu bir paragraf sonra anlatacağım.)

Zahir'i düşündüren başka konular, başka sorular vardı. Mesela insan kendi çocuğunun ismini niye Taceddin koyardı ki? Gerçi bu isim, onların babalarının da ismiydi, hatırlasını yaşatmak için abisi böyle bir şey yapmıştı, bu anlaşılırdı. Aslında bu soruyu önce dedesine sorması gerekiyordu. Ama çocukken bunu hiç

düşünmemiştir; o çocukken Taceddin ismi bir yetişkin ismiydi. Herkesin Taceddin dediği adama, o, baba diyordu ve bu isim, taşıyana çok yakışıyordu. Bir çocuğaysa bu isim kırk-kırk beş yaş büyük kalıyordu. Zahir'e göre bir insan, ömrü boyunca bir den fazla isim kullanmalıydı, tek isim yeterli değildi. Nasıl ki Emir isminden bir dedenin varlığı arzu edilmiyordu, öyle de Taceddin isminden bir çocuk istenmezdi. Zahir ise tam bir orta yaş ismiydi ve o bu ismi daha on-on beş sene de taşıyabilirdi. Onu düşündüren diğer konuya aile ve çocuk kavramlarıydı: Zahir, tek çocukluluğun taraftanıyordu. Eğer biri, onun soy ağacını çizseydi bu ağacın mesela çam gibi uzanmasını isterdi, elma ağacı gibi dallanmasını değil. Ama elden gelen bir şey yoktu.

(Bir paragraf önce söz verdigim gibi, Taceddin'in annesini anlatacağım.) İsmi Lale'ydı ve her iki kardeş onu okuldan tanıyor du. Ve her iki kardeş de ona aşık olmuştu. Lale ise kardeşlerden büyük olanı seçmişti. (Bunu belirtmemde fayda var; hikâyeyi düğüm kısmı burası değil, ama serim bölümünden düğüm bölümüne geçen kısmı burası. O ince çizgi, evet.) Lale, abiyi seçmişti çünkü ona aşık olmuştu. Gerçi Zahir de Lale'yi sevdigini - Lale'nin kendisi de dahil- hiç kimseye, hiç söylememiştir ama abisi, Zahir bunu söylemese bile hissetmemiştir. Bu yüzden de evlendikten sonra Zahir'i evlerine pek sık davet etmez, onunla mümkün olduğu kadar az görüşmeye çalışırı. Abisinin taşındığı bir suçluluk duygusu vardı ve kardeşinden kaçma isteğini tetikleyen, bu suçluluk duygusuydu. Aslında bu duygunun oluşmasının mantıklı bir sebebinin olması gerekmiyordu ve yoktu da ama o duyu, varlığını koruyordu işte. Bu duyu belki de Tac'i'nin (Ben de yurdum bu uzun adı kullanmaktan, Zahir haklı, izninizle böyle kısaltma kullanacağım.) doğumundan sonra oluşmaya başladı (Gerçi bu cümle "kaçma isteği" ile ilgili yazdığım önceki cümlemi inkar ediyor, bunun sebebi benim onun abisini yakından tanımadamıdır, belki de öyle bir isteği yoktu, hiç olmadı, hikâyedeki tüm yazınlardan benim gözlemlerim sadece.), belki de küçükük de olsa vardı ve olaydan sonra daha belirgin bir hal almıştı.

Belki de her şey farklı olabilirdi; Lale'nin Tac'i'yi doğururken hayatını kaybetmesi bu belkili varsayımlı düşünme isteğini daha da artırmıştı. Ama olayların üzerinden altı sene geçmiş, bütün bu düşünceler de bir şekilde kaybolmuştu. Bu altı senede Zahir sadece bir şeyi düşünmüştü; eğer Lale'yle o evlenseydi çocuğun ismi K. olurdu.

Zahir'in odasındaki pencereden görünen renklerin hepsi siyaha dönmiş, sadece tepenin üstündeki sarı ışıkların bazıları kalmıştı. Yann erkenden işe gidecekti. Yorucu geçen iş saatleri sonra-

sında eve gelmiş, abisinin altı yaşındaki çocuğunun sorularını cevaplamaştı. Uyuması gerekiyordu. Uyudu da.

Çocuğunun ismini K. koymak isteğen her potensiyel baba gibi o da sabah uyandığında ilk önce ellerine baktı. Belki böceğe dönüştüğünü umut ediyordu ve bu, neticede, işe gitmemek için iyi bir sebepti. Umduğunu bulamayınca kalktı ve giymeye başladı. Evden çıkmadan önce Taci'nin uyuduğu odaya bir göz attı, çocukmiş misil misil uyuyordu. Zahir, "Kesin, rüyasında da birini bulmuş soru soruyordur!" diye düşündü.

Asansörün önünde klostromobisi olan komşusuyla karşılaştı, asansöre bindiler. Gergin geçen on yedi saniyenin bitiminde binadan çıktı ve on saat sonra dönmek üzere işin yolunu tuttu. İşteyken, abisinden telefon geldi.

"Neredesin? Taci nerede?"

"İşteyim. O da evde. Uyuyordu. Ne oldu?"

"Evi aradım. Açımadı. Merak ettim. Çıkarken kapıyı açık mı bırakın?"

"Uyuyordur. Merak etme." soruyu ise cevaplamadı.

"Zamanın olursa eve bir git bak. Bana da haber ver."

"Evdedir. Sorun etme. Ben seni ararım gittiğimde."

İkisi de (yaş sırasıyla büyükten küçüğe) "Tamam" deyip telefonu kapattılar. Zahir de meraklanmıştı. Sık sık saatine bakıyor, sonra da evi arıyordu. Abisi doğru söylüyordu, Taci telefonu açmıyordu. Sonunda daha fazla dayanamayıp çıktı.

Eve vardığında Taci'yi odasında buldu. Gitti, sarıldı.

"Babanla ben seni merak ettik." dedi. "Sabahtan beri de arıyorum, telefonu niye açmıyorumsun?"

"Bir abi geldi, onunla konuşuyorduk. Telefon çalınca da "açma" dedi."

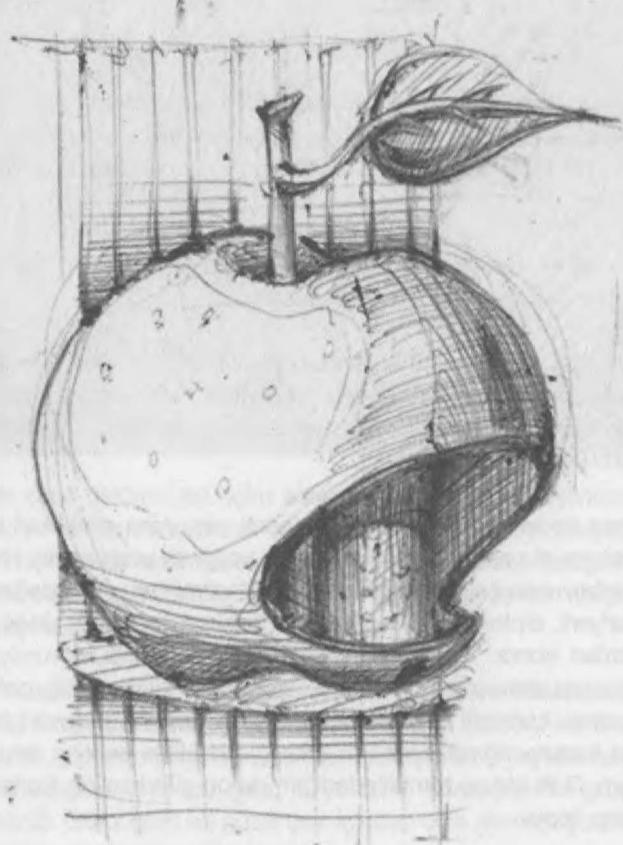
"Abi mi? Kim?" Taci'yle anlaşma yapmıştı. Zahir çıkışken kapıyı açık bırakacağına, Taci ise tanımadığı hiç kimseye kapıyı açmayıcağına söz vermişti. Demek ki Zahir, gelen abiyi tanıyor olmaliydi.

"Senin arkadaşınvardı ya, yazar olan. Oydu gelen."

"Musa mı? Hay onun..."

Zahir, telefonu kapıp beni aradı. Ağızına geleni de söyledi. Ben de öyküm için düğüm bölümünü aradığımı, bulamadığım için böyle bir şey yaptığımı söyledi. Ve netice itibariyle, öykümün çözüm bölümünü de yazmış oldum. Bir taşla iki kuş!

"Abini ara, merak etmiştir." dedim.

Delord Simon-Pierre

Her çocuk kendi ebeveyninin devamıdır. İstediği kadar yaşama hakkı insana verilmese bile, yaşamak istediği hayatı başka bedenlerde yani kendi çocuklarında devam ettirme şansı veriliyor. Veya bir insanla ilgili "Yaşasaydı ne yapardı?" sorusunun cevabını onun çocuğunda aramak mümkündür. Bunları Zahir'e anlatım. Ayrıca, şimdi benim kim olduğumu biliyorsunuz, parantez içinde saklanmama gerek yok.

Ona anlattıklarımın sonucu olmalı ki Zahir, o gece rüyasında yıllar sonra ilk kez Lale'yi görmüş. "Ben seni sevmiyorum." diyormuş Lale. "Niyeymiş?" diye sormuş Zahir. O da "Çünkü senin ağzında kıl var." demiş.

Temizlik İşleri

CENK ÇALIŞIR

"Ben temizlikçiyim. Parasını ödediğin her şeyi ortadan kaldırırım. Onları bir daha kimse göremez."

"Güzel. Ücrette anlaşacağımızı umuyorum. Sürekli müşterin olacağım."

Onunla bütün konuşuklarım bundan ibaretti. Nasıl bir adamdır? Ne iş yapar? Bu insanları o mu ya da kim ve neden öldürür? Ne yapmışlardır? Kimdi bu cesetler? Peki ya çocuklardan ne istemişti?

Bunlar ve bunlar gibi onlarca soru, benim için yanıt bekleyen şeyler değildi. Ben bir profesyoneldim.

Cesetler ile müşterim arasındaki ilişkiyi, onları neden havasız bırakarak öldürdüğünü, neden cesetlerde hiçbir deformasyon olmadığını ve daha bir sürü şeyi sorgulamadım. Tek ilgilendiğim işimi yapıp paramı almaktı.

Para dedimse öyle yabana atılacak yan yana dört harf değil. Rakamı duysanız bir çoğunu işimi yapmak isteyecektir. Hayatınız boyunca çalışıp kazanamayacağınız miktarı, çalışacağınız da kariyerli, diplomalı falan işler. Öyle tırışkadan, vasisfsız değil. Adınızdan sonra 'Bey'li, 'Hanım'lı hitapların geldiği, sorumluluğu, makamı, zekası olan, etek ceketli, kravatlı, deri çantalı, parfümü markalı, kartviziti İngilizce olan işler. İşte o işleri yapsanız bile, yilda kazanacağınız parayı ilk birkaç temizlikte cebime koymuştum. O ilk birkaç temizlik dediğim de on günde oldu. Buna göre çarp, topla.

Ne iş yaptıgımı gelince; Mafaya, iş adamına, kalburüstüne, isradana, çeteyle, aşirete, derine ya da sığa, teşkilata, askere, emniyete, adı olan ya da konulmayan silah tutan kim varsa ona çalışan ben, bildiğim ve en iyisi olduğum işi正在做着，cesetleri parçalayıp, asitte eritip, kanalizasyona atarak, sifonu çekerek bunu da kısa süreliğine kiraladığım başka semtlerde, başka klozetlerde icra ederek hayatımı kazanıyorum.

Müşterim öldürüyor, ben temizliyordum. Başlangıçta sayıydum. Sonra ipin ucunu kaçırdım. Ben mi? O mu? Bilmiyorum. Nasıl bir enerji, nefret ya da kin ya da iş? Bilmiyorum. Sürekli öldürüyor, sürekli temizliyordum. Kirliyi ne zaman, nerede, nasıl teslim edeceğini birkaç gün önceden bildiriyor, buna göre hazırlıklarını yapıyordum. Dikkat çekmemek için sürekli yer değiştirdiyordum. Kiraladığım evler çoğunlukla müstakil, göze batmayan, ücra köşelerde, uzak semtlerde oluyordu. Evi önceden bulmak, gidip görmek, iş için uygunluğunu kontrol etmek, güvenlik unsurlarını en azından iki gün ve gece takip ederek karar vermek gerekiyordu.

Yolda MOBESE'lerden, trafik kontrol ve asayiş çevirmelerinden geçmek, trafik kurallarına riayet, arabanın arızasız sürümünün garantisini için servis kontrolü, cesedin nakliyesi sırasında olusabilecek sizıntıların ileride dert olmaması için alınacak önlemler ve daha bir sürü iş. Parçalama ve yok etmede uygulanacak titizlik. Müşterim bu kadar çalışkan, iş bu kadar yoğun olunca, değil tatil yapmak, günlük uykuya saatim bile sekizden beşe düşmüştü.

Sürekli araba değiştiriyor, araba gibi tipimi de yeniliyordum. Kendimi başkalaştırmam gerekiyordu. Peruk, takma biyik, sakal, sahte yara izi, tiyatro makyajı. Başkalışım suratla sınırlı değildi elbet. Görünüşteki değişiklik kıyafet istiyor, bu kıyafete uygun kimlik, bu kimliğe uygun geçmiş, bu geçmişe uygun şive. Hayal gücüm tıkanıyor, yarattığım sahte kimliklere yeniden bürünmek istemediğimden, aklımı açmak için, sürekli okumaya, film izlemeye çalışıyorum. O kadar çok ve o kadar sık kimlik değiştirdim ki gerçekte ben kimdim? Kaybettim.

Bulduğumda yanında o vardı.

Bir sinema salonunda patlamış misir kuyruğundaydı.

"Sıra Beyefendinin" dedi.

"Lütfen siz buyurun" dedim.

Gülümsemi. Alt ve üst dudağın bu kadar uyumlu hareketine, o uyuma gözlerin, yanaktaki gamzenin, kaşlardaki yayılanmanın bu kadar ahenkle eşlik ettiğine daha önce hiç şahit olmamıştım. Gördüğüm en güzel kadındı. Gördüğüm en güzel şey. İlk kez Darwin'in yanıldığını düşündüm. Teori onunla çuvallamıştı. Çamurlu sudan çıkan tek hücreli bir yaratık, evrimle bu kadar güzelleşemezdı. Film hakkında bildiğim tek şey afişiyydi. Yüz altı dakika boyunca, iki sıra önmde oturan o güzelliği seyrettim. Solundaki beyle, sağındaki kadına hiç konuşmadı. Film arasında yalnızdı. Cep telefonundan mesajlarına baktı. Yerinden kalkmadı. Yalnızdı.

Film bittiğinde takipteydim. Mecidiyeköy'den bindiği metrobüste, indiği durakta, yürüdüğü sokakta, dikkatini çekmeden peşin-deydim. O apartmana girdikten sonra yanın ışıklar, kat üç, numara altı gösteriyordu. O gece için cesur değildim. Birikeceğ ve geri gelecektim. Neyi, nasıl yapacaktım bilmiyordum ama hayatına girecek, hayatına alacaktım. Artık onundum.

Ertesi günden başlayarak, sokağın başında bekledim. Apartmandan çıktığında peşine takıldım. Aynı metrobüse binip, aynı durakta indim. İş yerini öğrendim. Artık onundum.

Arkadaşları, ailesi, tıhsili, görevi, zevkleri, korkuları, sevinçleri nelerdir bir haftada öğrendim. Alış vermiş yaptığı marketi, kullandığı deterjanın markasını, çöpünün takibinden aybaşı gününü, ne

iyip ne içtiğini, aylık bütçesini, birikimini, hedeflerini, hayallerini biliyordum. Artık onundum.

Faturalarından konuşmalarını, dökümünden kimleri ne sıklıkla aradığını, devam eden taksitlerini, son aldığı ayakkabıyı değiştirdiğini, onunla ilgili her şeyi öğreniyordum. Artık onundum.

Onsuz geçen bir anım yoktu. Akımı, yüreğimi, benliğimi, beni ben yapan her şeyi kaplamıştı. Tercihim miydi? Ben mi istedim? Kader mi? Bütün kabahat o güzellikte miydi? Bilmiyordum. Nedeni sonucu değiştirmediginden, nedeniyle değil sonucuya ilgiliydim.

İlk kez aşık olmuştum. İş devam ediyordu. Müşterim her zaman şifre ile teslimat zamanını ve yerini bildirdi. Mali çiçek desenli, yasemin kokulu bir çarşafa sarılı olarak aldım. Silivri'de kırıldığım çiftlik evine gece yarısından sonra girdim. Önce küveti, fayansları naylonla kapladım. Kanın pihtlaşmasıyla kesimde akan kan azaldığından saatle baktım. Yeteri kadar vakit geçmişti. Çiçek desenli, yasemin kokulu çarşafi açtım.

Bana bakıyordu. Gülümsemeden. Alt ve üst dudağındaki o uyumlu hareket yoktu. Gözleri, yanlığında gamzesi, kaşlardaki yaylanması. Yoktu. Avazım çıktıktı kadar bağırdım. Ciğerlerimden çıkabilecek tüm öfkeyi haykirdim. Çırılçıplaklı. Çok güzeldi. Ölüdü. Çok güzeldi. Beyazdı, hareketsiz. Çok güzeldi. Artık benim değildi.

Kiyamadım. Onu kesemedim. Bahçenin en uzak köşesine, kardut ağacının altına gömdüm. Toprağın kabartısını silmek için su döküp, üzerinde zıpladım. Gözümde yaşlarla. Geç kalmışdım. Belki ilk gün, belki ilk hafta, belki sonraki ay. Karşısına çıkmalı ve artık onun olduğunu söylemeyecektim.

Aklımdaki deli soruların hızına yetişemiyordum. Müşterimin daha önceki işlerinde hiç kimlik sorgusu yapmamıştım. Gerek duymamıştım. Ama bu kız, kör ve yaşlı annesinden başka kimsesi olmayan, küçük bir işletmenin muhasebesini tutan, sikindirik bir arabanın ikinci eli için para biriktiren, belki de beni bekleyendi. Güzeldi. Çok güzel. Benden önceki bütün günahların bedelini ödemeyi kabul etmemeye yetecek kadar güzeldi. Artık benim değildi.

Sabah kalktığımda yaşadığım her şeyin bir rüya olduğunu düşündürerek gözümü açıyorum. Sonra gerçek, beni bir tokat gibi acıtıyor, her güne büyük bir acıyla başlıyordum. Kocaman bir tokat yiyecek. Çaresiz.

Müşterimle sadece bir kez karşılaşmış, yüzüme tuttuğu projektör nedeniyle beyaz, soğuk bir ışıkta başka bir şeyle görememiştim. Her seferinde ankesörlü telefondan arıyor, işin teslim yerini ve saatini bildiriyordu. Gittiğim yer ve saatte bıraktığı işten başka bir şeyle olmuyordu. Paramı yurt dışındaki gizli hesaplarından ödediği için, para trafiği üzerinden de ulaşmam imkansızdı.

Benim olanı öldürmüştü. İçim acıyor, başka bir şey düşünemiyordum. Akımın ve kalbimin çizdiği sınırlarda her şeyi sorguladım. Müşterim ile arasında bir ilişki kurmadım. Neden olduğu ile ilgili tek sebebin güzelliğiydi. İşlerini temizlemeye devam ettiğim müşterime ulaşmanın bir yolunu arıyordum.

İstiklal caddesinde bir mağazanın vitrininde gördüm muhasebeci kızı. Gülümsüyordu. Alt ve üst dudağında aynı uyumlu hareket. O uyuma gözlerin, yanaktaki gamzenin, kaşlardaki yaylanması ahenkli eşliğine ikinci kez şahit oluyordum. Gördüğüm en güzel mankendi. Gördüğüm en güzel şey. İçinden canı alınmış, güzelliği bir vitrin mankenine kalıp olmuştu.

Artık müşterimin ne iş yaptığı biliyordum.

Temizlikçi elindeki gazeteleri masanın üzerine bırakı. Kahve fincanının yanına kağıt parayı. Ne çok ne az olan bahşişi. O gün basılan tüm gazetelerin ilk sayfalarında aynı haber vardı.

“Özgün ve gerçekçi manken tasarımları ile tanınan heykeltaş Macit Kopuk'un ölümünde cinayet şüphesi.”

“Tasarladığı mankenlerle uluslararası birçok başarıya imza atan ünlü heykeltaş evinde ölü bulundu.”

“Vitrinlere can katan mankenlerin ustası Macit Kopuk'un ani ölümü, iş ve sanat çevrelerinde şaşkınlık ve üzüntüyle karşılandı.”

“Vitrinler öksüz kaldı. Onlarca bay, bayan ve çocuk manken tasarımlının yaratıcısı Macit Kopuk, şüpheli bir ölümle aramızdan ayrıldı.”

 @kafkaokur

♥ @dygalabas

♥ @benimasalim

♥ @bayanokuryazar

♥ @omer_alatas

♥ @tugcebacsizso

♥ @bibliyofil_mavisi

♥ @enygr

♥ @cigdemyasbay

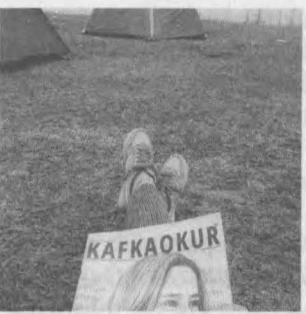
♥ @liladusler

♥ @hulutbulut

♥ @dlnclb

♥ @zeynabella

♥ @zzeytn

♥ @esratinc

♥ @gldn_mrt

♥ @nuursevval

♥ @...

Instagram @kafkaokur #kafkaokur #kafkaokurdergisi #kafkaokurfikir #kafkaokursanat #kafkaokuredebiyat

Son Şeyler

Kafka Okur Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Sen de katil aramıza...

Yazmanızı, çizimlerinizi, öneri ve görüşlerinizi [editor@kafkaokur.com](http://kafkaokur.com) adresinden bize ulaştırabilirsiniz.

Kelimeleriyle Ölümü ve Sonsuzu

Kucaklayan Adam: OĞUZ ATAY s.2

Oğuz Atay, Tutunamayanlar, İletişim Yayıncıları, 2008

Oğuz Atay, Tehlikeli Oyunlar, İletişim Yayıncıları, 2008

Oğuz Atay, Korkuyu Beklerken, İletişim Yayıncıları, 1992

Oğuz Atay, Oyunlarla Yaşayanlar, İletişim Yayıncıları, 2012

Oğuz Atay, Günlük, İletişim Yayıncıları, 1987

Oğuz Atay, Eylembilim, İletişim Yayıncıları, 2012

Oğuz Atay, Bir Bilim Adaminin Romanı Mustafa İnan, İletişim Yayıncıları, 2007

Yıldız Ecevit, "Ben Buradayım..." Oğuz Atay'ın Biyografik ve Kurmaca Dünyası, İletişim Yayıncıları, 2009

Sevgili Halit, Halit Refiğ'e Mektuplar, Everest Yayıncıları, 2011

Sefa Kaplan, Geleceği Elinden Alınan

Adam Oğuz Atay, Doğan Kitap, 2014

Yeni Ortam Gazetesi, Pakize Kutlu Yaziları Kurmaca Dünyanın İpliğinde Bir Koza:

Oğuz Atay, Belgesel

Yıldız Ecevit, Türk Romanında

Postmodernist Açımlılar, İletişim Yayıncıları, 2001

Oğuz Atay fotoğrafları: Ara Güler

Gözlerinde Güneş Tutulması: Türkân

Şoray s. 21

'50 Yıllık Aşk - Türkân Şoray', Ercan Akarsu, Esen Kitap, İstanbul, 2014.
'Sinemam ve Ben'(Ötobiyografi), Türkân Şoray, NTV Yayıncıları, İstanbul, 2012.
'Yıldızlara Doğru' Programı (Türkân Şoray)
'Oradayım' Programı (Türkân Şoray)
Çizim: Songül Çolak

Sözler s. 28

ŞÜKRÜ ERBAŞ – BAĞBOZUMU

ŞARKILARI (Kırmızı Kedi Yayınevi 2012, S.15)

HAYDAR ERGÜLEN – ÜZGÜN KEDİLER

GAZELİ (Kırmızı Kedi Yayınevi 2012, S. 18)

HASAN ALİ TOPTAŞ – YALNIZLIKALAR

(İletişim Yayıncıları 2009, S. 48)

KÜRŞAT BAŞAR – BAŞUCUMDA MÜZİK

(Everest Yayıncıları 2006, S.16)

Siyah ve Maneviyat: Mark Rothko s. 36

Mark Rothko ve Christopher Rothko'nun yazmış olduğu The Artist's Reality: Philosophies of Art

BBC Belgeseli - Sanatın Gücü

Rüyanın Öte Yakası - Ursula K. Le Guin

s. 46

Rüyanın Öte yakası, Ursula K. Le Guin, Metis Yayıncılık. s. 224

Çizim: Sevgi Müren Şenyurt

Kapak

TÜLAY PALAZ

Poster

Oğuz Atay -
SONGÜL ÇOLAK

Katkıda Bulunanlar

Dilek Atlı

Oya Çınar

Eren Caner Polat

Aslı Babaoglu

Mustafa Silici

Efkan Oğuz

Nur Neşe Şahin

Fatih Cerrahoğlu

Selnur Güneş

Cansu Cindoruk

Tülay Palaz

Sevgi Müren Şenyurt

